

Univerzita Pardubice

Fakulta restaurování

Komplexní restaurování konvolutu starých tisků z let 1677 a 1712

Bakalářská práce

Univerzita Pardubice
Fakulta restaurování
Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Eliška Vrbová**
Osobní číslo: **R20012**
Studijní program: **B0222A310001 Restaurování a konzervace děl hmotného kulturního dědictví**
Specializace: **Papír, knižní vazba a dokumenty**
Téma práce: **Komplexní restaurování konvolutu starých tisků z let 1677 a 1712**
Zadávající katedra: **Ateliér restaurování papíru, knižní vazby a dokumentů**

Zásady pro vypracování

Bakalářská práce bude spočívat v provedení komplexního restaurátorského zásahu na konvolutu nábožných tisků z let 1766 a 1712. Kniha je v alarmujícím stavu. Vlivem špatného uložení a manipulace došlo k řadě mechanických poškození. Jak v případě knižní vazby, tak samotného knižního bloku došlo k rozsáhlému mechanickému poškození a rozsáhlým ztrátám materiálů. Studentka provede průzkum tisku (neinvasivní, invazivní) a zdokumentuje stav díla před restaurováním. Na základě výsledků průzkumu stanoví koncept zásahu a navrhne jednotlivé restaurátorské kroky, které bude prezentovat v rámci kolokviální rozpravy v ateliéru. V průběhu samotného restaurování bude svoje kroky konzultovat s vedoucím práce. Celý proces samotného restaurátorského zákroku podrobně písemně a fotograficky zdokumentuje dle platných organizačních pokynů pro psaní bakalářských prací na FR UPCE. Fotografická dokumentace bude obsahovat celkové pohledy a detaily díla před a po jeho zrestaurování, spolu s dokumentací jednotlivých zásahů z průběhu samotného restaurování. Zrestaurovaný objekt bude vložený v na míru vyhotovené ochranné krabici s přiloženými fragmenty a odevzdaný nejpozději do 6. 8. 2024 vedoucímu práce. Nedílnou součástí předání díla bude vypracovaná restaurátorská dokumentace. Časový harmonogram k plnění cílů BP.

Kroky restaurování budou prováděny v souladu s navrhovaným harmonogramem prací:

- Průzkum objektu, stanovení koncepce restaurování, provedení vstupních analýz (nejpozději do 2/2024)
- Restaurování objektu – mechanické čištění, rozebírání knižního bloku (nejpozději do 3/2024)
- Čištění papírové podložky pomocí vodních systémů, doplňování ztrát (nejpozději do 5/2024)
- Práce na knižní vazbě, restaurování všech součástí vazby knihy, vyšití knižního bloku (nejpozději do 6/2024)
- Kompletace restaurovaného objektu, adjustace fragmentů, výroba ochranného obalu, zpracování restaurátorské dokumentace (nejpozději do 6. 8. 2024)

Rozsah: Komplexní restaurování knihy a vypracování restaurátorské dokumentace

Rozsah pracovní zprávy:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

Đurovič, Michal a kol. *Restaurování a konzervování archioválií a knih*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 2002. 517 s. ISBN 80-7185-383-6.
Bohatcová, Mirjam a kol. *Česká kniha v proměnách staletí*. 1. vyd. Praha: Panorama, 1990. 622 s. ISBN 80-7038-131-0.
Horák, František. *Pět století českého knihtisku*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1968. 250, [2] s.
Hamanová, Pavlína. *Z dějin knižní vazby: od nejstarších dob do konce XIX. stol.* I. vydání. Praha: Orbis, 1959. 275 stran, 155 nečíslovaných stran obrazových příloh. Lidová umělecká výroba a řemeslo.
Zelinger, Jiří et al. *Chemie v práci konzervátora a restaurátora*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: Academia, 1987. 253 s.
VOIT, P. *Encyklopedie knihy*. Praha 2006.
Kol.: Sborníky ze Seminářů restaurátorů a historiků
SLOVIK, R. *Didaktické návody*. FR UPa, 2015.

Vedoucí bakalářské práce: **MgA. Ivan Kopáčik**
Ateliér restaurování papíru, knižní vazby a dokumentů

Datum zadání bakalářské práce: **29. listopadu 2023**
Termín odevzdání bakalářské práce: **6. srpna 2024**

L.S.

Mgr. BcA. Radomír Slovík
děkan

MgA. Ivan Kopáčik
vedoucí ateliéru

V Litomyšli dne 15. července 2024

Prohlašuji:

Práci s názvem *Komplexní restaurování konvolutu starých tisků z let 1677 a 1712* jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Litomyšli dne 30. 07. 2024

Eliška Vrbová

Poděkování

V samotném úvodu této práce bych ráda poděkovala všem, kteří mi poskytli podporu v průběhu jejího zpracování. Především děkuji svému vedoucímu práce a ateliéru, MgA. Ivanu Kopáčikovi, DiS. za trpělivé konzultace a sdílení cenných rad a zkušeností, a to nejen při zpracovávání této práce, ale také po dobu celého studia. Nemenší poděkování pak patří jeho bývalé asistenci MgA. Lucii Havranové za provedení začátku mého studia v ateliéru, a stejně tak současným asistentkám, BcA. Aleně Samcové a BcA. Veronice Válové, DiS. za ochotu kdykoliv přispět drobnou radou, slovem podpory, nebo radostným odlehčením náročnějších situací, které se především k závěru práce bez mála vyskytovaly. Děkuji také Mgr. Vítu Večeře za konzultaci k teoretické části mé práce.

Velké poděkování patří mým spolužačkám a starším kolegyním knihařkám z ateliéru. Zejména: Ad'ko, Aničko, Verčo, děkuji za obdivuhodnou trpělivost, za opětovné dokazování, že i ty nejvíce beznadějně vypadající situace ve skutečnosti vždy mají řešení, za podporu, za nekonečné zásoby dobré nálady a za sdílené odhodlání společně se dostat až na samotný konec studia. Zároveň nemohu vynechat poděkování spolužačce a spolubydlící Zuzce, a to za vyslechnutí za každé situace.

Na závěr bych ráda zmínila svou rodinu, která mě vždy podporovala v cestě, po které jsem směřovala své kroky. Proto i jí děkuji za oporu v každém období nejen mého studia, za vlídná slova, a především za trpělivost.

Anotace

Tématem a cílem bakalářské práce bylo komplexní restaurování konvolutu starých tisků *Druhý díl Bibli totižto Nový zákon* z roku 1677 a *Prorokové a Knihy Machabeyský* z roku 1712. Oba tisky jsou součástí 1. vydání *Svatováclavské Bible*. Kniha byla vytištěna v Jezuitské tiskárně Univerzity Karlo-Ferdynandové faktorem Jáchymem Janem Kamenickým a v současné době je uložena ve sbírkách Muzea Náchodska.

Práce zahrnuje identifikaci díla a jeho podrobný popis se zaměřením na typologické i typografické znaky objektu a také na jeho rozsáhlé poškození. V kapitolách popisu restaurátorského zásahu je možné nalézt dokumentaci jednotlivých kroků, která se kromě standartních restaurátorských úkonů zaměřuje také na koncepci zachování co největší části materiálů a typologických prvků objektu. Zároveň však usiluje o omezení doplňování nových materiálů, které nejsou nutné pro obnovení funkčnosti objektu. Tento cíl práce byl splněn v rozsahu, který stav objektu umožnil. Text je podpořen výsledky chemicko-technologických analýz a textovými, grafickými i fotografickými přílohami.

Klíčová slova

Komplexní restaurování, starý tisk, konvolut, vazba 18. století, převazba, Svatojáclavská bible

Title

Complex Conservation Treatment of Convolute of Old Prints from 1677 and 1712

Annotation

The aim of this thesis was complex restoration of convolut composed of two old prints *Second part of Bible namely New testament* from year 1677 and *Prophets and Books of Maccabee* from year 1712. Both prints are parts of Wenceslas Bible's first edition. The books were printed in Printer of Jesuits of Charles-Ferdinand University by faktor Jáchym Jan Kamenický. The object is currently in the ownership of the Museum of Náchod.

The thesis presents identification of the print, detailed description of typological and typografical characteristics, and description of damages. Documentation of each step can be found in corresponding chapters dedicated to restoration processes. These chapters includes standart restoration steps but they also focus on the restoration concept of preserving as many materials and typological characteristics of the object as possible and limitation of adding new materials which are not necessarily for the function of the object. This aim was succesfully fulfilled in extent allowed by the condition of the object. Text part is supplemented by the results of the chemical-technological analysis as well as with text, graphic and photographic attachments.

Keywords

Complex conservation treatment, old print, convolut, 18th century book binding, book rebinding, Wenceslas Bible

Obsah

1	Úvod.....	13
2	Historický kontext.....	14
2.1	Historie vzniku knihy	14
2.2	Dobové přípisky v knize.....	15
2.3	Historie rodinné větve potomků rodu Hurdálků	17
3	Identifikace.....	19
4	Typologický popis.....	20
4.1	Typologický popis knižní vazby	20
4.2	Typologický popis knižního bloku	21
4.3	Filigrány.....	23
4.4	Fragmenty	24
5	Typografický popis a grafická výzdoba	25
5.1	Dobové přípisky a záznamové prostředky.....	26
6	Popis poškození.....	28
6.1	Poškození knižní vazby	28
6.2	Poškození knižního bloku.....	28
7	Restaurátorský záměr.....	30
8	Popis postupu restaurování	32
8.1	Odebrání stěrů pro mikrobiologickou analýzu	32
8.2	Vizuální průzkum a fotodokumentace objektu	32
8.3	Chemicko-technologický průzkum a průzkum fyzického stavu.....	32
8.4	Měření pH papírové podložky před mokřými procesy	33
8.5	Rozebrání objektu.....	33
8.6	Suché čištění papírové podložky	34
8.7	Mokré čištění papírové podložky	34
8.8	Doplnění ztrát papírové podložky suspenzí papíroviny.....	35
8.9	Vyspravení papírové podložky japonským papírem.....	36
8.10	Vyspravení a podlepení grafických listů a předsádek	36

8.11	Kompletace složek a dobové vysprávky.....	37
8.12	Měření pH papírové podložky a provedení batofenantrolinového testu po restaurování	38
8.13	Ušití knižního bloku na nové motouzové vazy.....	38
8.14	Zaklížení a zakulacení hřbetu knižního bloku	38
8.15	Restaurování plátěných přelepů hřbetu.....	39
8.16	Restaurování tkaných kapitálků.....	40
8.17	Restaurování lepenkových desek.....	40
8.18	Vylepení vrstev přelepů na přideštiny lepenkových desek	41
8.19	Nasazení desek na přesahy plátěných přelepů	42
8.20	Restaurování usňového pokryvu a jeho navrácení	42
8.21	Vylepení předsádek na přideštiny	43
8.22	Výroba ochranného pouzdra a adjustace fragmentů.....	43
8.23	Závěrečná fotodokumentace objektu a sepsání restaurátorské dokumentace	44
9	Seznam použitých materiálů a chemikálií.....	45
9.1	Použité materiály	45
9.2	Použité chemikálie.....	45
9.3	Použité pomocné materiály.....	45
9.4	Materiály použité na výrobu ochranného pouzdra	46
10	Doporučené podmínky uložení a manipulace	47
10.1	Klimatické podmínky	47
10.2	Podmínky vystavování.....	47
11	Závěr	48
12	Seznam použité literatury a online zdrojů.....	50
13	Seznam použitých symbolů a zkratk	52
14	Seznam textových příloh.....	53
14.1	Mikrobiologické zkoušky	54
14.2	Teplota smrštění pokryvové usně	55
14.3	Chemicko-technologický průzkum objektu.....	57
14.4	Měření pH před restaurováním	74

14.5	Měření pH po restaurování	75
14.6	Zkoušky stability záznamových prostředků a batofenantrolinový test.....	76
14.7	Zkoušky mokrého čištění.....	79
14.8	Přepis rukopisných přípisků na předsádkách knihy.....	80
14.9	Rodokmen rodiny vlastníka knihy.....	86
15	Seznam grafické přílohy	89
15.1	Zkoušky suchého čištění.....	91
15.2	Schéma předsádek a systému vazby	92
15.3	Struktura výlepů na přideští.....	93
15.4	Struktura knižní vazby.....	94
15.5	Vzor tkaní plátěných přelepů.....	95
15.6	Struktura kapitálku.....	97
15.7	Schéma organismu šití.....	98
15.8	Systém organismu šití.....	103
15.9	Schéma struktury složek.....	104
15.10	Filigrány.....	106
15.11	Filigrány – papír pro tiskařské účely (dvoulisty knižního bloku).....	106
15.12	Filigrány – papír pro knihařské účely (předsádky, podlepy grafických listů)	108
15.13	Typografický popis a grafická výzdoba.....	113
15.13.1	Rozložení dvoulistu a struktura kapitol	113
15.13.2	Ukázky dvoulistů	114
15.13.3	Ukázky iniciál	115
15.13.4	Ukázky vlysů	118
15.13.5	Ukázky vinět	118
15.13.6	Titulní listy	119
15.13.7	Grafické listy – Nový zákon	119
15.13.8	Ilustrace textu Proroků (2. díl)	121
15.13.9	Ukázky odlišných listů z knižního bloku	122
15.13.10	Nečistoty rostlinného původu	123

15.13.11	Nečistoty živočišného původu	124
15.13.12	Nečistoty syntetického původu.....	124
15.13.13	Přílohy knižního bloku	125
15.13.14	Makrosnímky původních mezivazných přelepů.....	126
15.13.15	Makrosnímky struktury tkání kapitálky.....	127
15.13.16	Makrosnímky pokryvové usně	127
15.13.17	Makrosnímky plátěných přelepů	127
16	Seznam fotografické přílohy	128
16.1	Fotografie objektu před a po restaurování, fotografie detailů poškození	133
16.2	Fotografie postupu restaurátorského procesu	188

1 Úvod

Tématem bakalářské práce je komplexní restaurování konvolutu starých tisků prvního a druhého dílu 1. vydání Svatováclavské Bible. Konkrétně se jedná o *Druhý díl Bible totižto Nový zákon z roku 1677 a Proroci a Knihy Machabejských* z roku 1712. Oba tisky pochází z Jezuitské tiskárny Univerzity Karlo-Ferdynandové a jejich původcem je faktor Jáchym Jan Kamenický. V současné době se kniha nachází ve vlastnictví Muzea Náchodska. Tisk na ručním papíře je opatřen polousňovou vazbou s lepenkovými deskami. Papírový pokryv vazby nebyl dochován a jeho podoba není známá. Kniha se při převzetí nacházela v havarijním stavu a již na první pohled byla zřejmá nutnost provedení restaurátorského zásahu. Nejzávažnějším problémem byla ztráta materiálu v dolním rohu zadní lepenkové desky a také rozvolněné šití v druhé části knižního bloku. To vedlo ke ztrátě soudržnosti celého objektu a k jeho dalšímu mechanickému poškozování. Kniha také byla rozsáhle znečištěna. Cílem restaurátorského zásahu bylo zastavení degradačních procesů a mechanického poškozování materiálů a navrácení její celistvosti a funkčnosti. Zvláštní pozornost byla věnována zachování neobvyklých typologických znaků převazby a dobových oprav.

Práce obsahuje restaurátorskou dokumentaci provedeného zásahu. První kapitoly se zaměřují na identifikaci objektu a jeho podrobný popis. Kniha byla popsána z hlediska typologického se zaměřením na jednotlivé prvky převazby a dobových oprav, ale také na její původní znaky. V typografickém popisu jsou popsány specifika tisku, jeho grafické výzdoby, ale také sekundární záznamové prostředky v podobě rukopisných přípisů. V popisu poškození je detailně popsán stav objektu před restaurátorským zásahem. Zaměřuje se nejen na poškození a ztráty jednotlivých prvků, ale také na části, které se na objektu zachovaly v dobrém stavu. Na základě těchto poznatků byl sestaven restaurátorský záměr. Primární kapitolou dokumentace je popis postupu restaurátorského zásahu. V jednotlivých podkapitolách jsou popsány všechny kroky, které byly na objektu provedeny. Zahrnuty jsou standartní kroky restaurátorského postupu, jako je čištění či vyspravení papírové podložky, vytmelení lepenkových desek, nebo restaurování usňového pokryvu, ale například také zdůvodnění přístupu k navrácení prvků, které již neplní svou funkci, ale jsou dochovanou známkou po historických zásazích do knižní vazby. Textová část je zakončena seznamem použitých materiálů a chemikálií a také kapitolou shrnující doporučené podmínky uložení a zásady manipulace s objektem, které by měly přispět k zachování jeho obnoveného dobrého stavu po restaurátorském zásahu. Bakalářská práce je také doplněna o rozsáhlou textovou, grafickou a fotografickou přílohu. Autorem grafické i fotografické přílohy je autor bakalářské práce.

2 Historický kontext

2.1 Historie vzniku knihy

Objektem restaurátorského zásahu a celé bakalářské práce je konvolut dvou starých tisků. Tyto tisky jsou součástí prvního vydání Bible svatováclavské, které vyšlo ve třech dílech. První díl vyšel v roce 1677 a jedná se o tzv. *Druhý díl Bible totižto Nový zákon*. V roce 1712 vyšel druhý díl *Prorokové a Knihy Machabejských*. Oba díly tvoří konvolut obsažený v objektu. Roku 1715 vyšel poslední díl této Bible, *Starý zákon*, který však není součástí objektu.¹

Všechny tři díly mají stejný původ. Jejich tiskařem byl faktor Jezuitské tiskárny Univerzity Karlo-Ferdynandové, Jáchym Jan Kamenický (*graf. 38 a graf. 40*). Jeho činnost v Jezuitské tiskárně je doložena mezi lety 1707 a 1716. Poslední díl Bible – *Starý zákon* – tak vyšel jen krátce, než Kamenický opustil Jezuitskou tiskárnu. Poté se stal samostatným pražským tiskařem, kterým byl až do roku 1733.²

Vznik Svatováclavské bible byl možný především díky finanční podpoře nakladatelství Dědictví sv. Václava a poskytnutí původního Melantrichova typografického a ikonografického materiálu. Jezuité jej obohatili o viněty a celostránkové grafické listy s obrazy jezuitů.³ Údajně se jedná o vůbec první úplnou katolickou Bibli českou. Zmíněné Dědictví sv. Václava je nejstarším institucionálním nakladatelstvím v Čechách. Jeho zaměření zahrnovalo vydávání titulů a z části také bezplatnou distribuci katolické literatury v českém jazyce.⁴

Na základě datací uvedených na titulních listech je zřejmé, že každý z tisků se zařazuje do jiného časového období. Tuto informaci lze doplnit faktem, že každý díl byl vytištěn na jiném papíře. *Nový zákon* je na silnějším papíře světlejšího tónu a nenachází se v něm žádný filigrán. Oproti tomu papír, na kterém byl vytištěn druhý díl, tedy *Prorokové a Knihy Machabejských*, má mnohem jemnější charakter s nižší plošnou gramáží, jeho odstín je tmavší a na středu každého dvoulistu se nachází filigrán. Právě filigrány jsou podrobněji rozepsány v kapitole 4.3 *Filigrány*, můžeme zde však zmínit, že filigrán určený pro tisk tohoto svazku (*str. 106*) se objevuje na počátku 18. století a pochází z papírny v Rakovníku⁵.

Další lokalitou a časovým obdobím, kam lze objekt datovat, je jeho knihařské zpracování. V kapitole 4 *Typologický popis* je podrobně rozepsaná podoba objektu a jeho znaky, které naznačují, že

¹ Knihověda.cz. Bible svatováclavská, I. vydání. Online. In. Bibliografická databáze bohemikálních tisků, rukopisů a moderní literatury. Dostupné z: <https://knihoveda.lib.cas.cz/Record/K01111>. [cit. 2024-07-28].

² VOIT, Petr. Daniel Vojtěch Kamenický. Online. In. Encyklopedieknihy.cz. Dostupné z: https://www.encyklopedieknihy.cz/index.php?title=Daniel_Vojt%C4%9Bch_Kamenick%C3%BD. [cit. 2024-07-28]

³ VOIT, Petr. Jezuitská tiskárna – Praha. Online. In. Encyklopedieknihy.cz. Dostupné z: https://www.encyklopedieknihy.cz/index.php/Jezuitsk%C3%A1_tisk%C3%A1rna_%E2%80%93_Praha. [cit. 2024-07-28]

⁴ VOIT, Petr. Dědictví svatého Václava. Online. In. Encyklopedieknihy.cz. Dostupné z: https://www.encyklopedieknihy.cz/index.php?title=D%C4%9Bdictv%C3%AD_sv._V%C3%A1clava. [cit. 2024-07-28]

⁵ ZUMAN, František. České filigrány XVIII. století, část I. (textová). Praha: Česká akademie věd a umění, 1932, s. 24. ISBN neuvedeno.

se jedná o převazbu. Na knižní vazbě nacházíme fragmenty vazů, jejichž rozmístění přibližně odpovídá současné podobě organismu šití. Na lepenkových deskách se vyskytuje také fragment pokryvu, který neodpovídá charakteru současné pokryvové usně. Uvnitř knižního bloku se nacházejí vité dobové vysprávky, avšak pouze ve složkách *Nového zákona*.

Je možné zde uvést jednu z možných variant historie objektu, kterou však není možné potvrdit z důvodu nedostatku dostupných informací. V roce 1677 vyšel první díl Bible. Byl svázan a opatřen vazbou. Roku 1712 vyšel druhý díl Bible. Majitel knihy si jej nechal vevázat do vazby k prvnímu dílu. Vazy byly odříznuty v drážce, knižní blok byl rozešit, opatřen dobovými vysprávkami a znovu svázan do jednoho celku společně s druhým dílem. Z lepenkových desek byl sejmut pokryv, desky byly druhotně využity na nově vzniklý konvolut a opatřeny novým pokryvem. Třetí díl Bible, který vyšel o pouhé tři roky později, není součástí objektu a nic nenaznačuje tomu, že v historii byl. Objekt složený ze dvou dílů Bible je již sám o sobě velmi objemný. Je možné, že z tohoto důvodu byl třetí díl opatřen samostatnou vazbou, nebo že jej majitel této knihy nikdy nepořídil.

Ačkoliv předchozí odstavec je postaven především na domněnkách vytvořených z dostupných informací, s jistotou můžeme zadatovat alespoň přibližné období vzniku převazby knižního bloku. Na předsádkách a podlepech grafických listů nalézáme filigrány Trutnovské papírny. Řazeny jsou do období mezi lety 1786 a 1819, kdy byla papírna pod vedením Jana Pavla Margotta.⁶ Více informací k těmto filigránům se nachází v kapitole 4.3 *Filigrány*. Ačkoliv papír mohl být pro knihařské zpracování zvolen i po období jeho výroby, s jistotou můžeme říct, že knižní vazba vznikla až po roce 1786.

Od knižního zpracování knihy se dostáváme k jejím vlastníkům. V současné době je objekt uložen ve sbírkách Muzea Náchodska. Tuto informaci dokládá také trojice razítek na stránkách knižního bloku. Razítka však nejsou jediným označením vlastníků knihy, které zde nalézáme. Kniha obsahuje množství rukopisných přípisů, vyskytujících se především na přední předsádce. Podrobněji jsou popsány v kapitole 5.1 *Dobové přípisky a záznamové prostředky*. Tyto přípisky zaznamenávají historii rodiny, data narození (resp. křtů) jejich potomků, data svateb i bližší informace o některých jejích členech, např. místo původu či jejich zaměstnání.

2.2 Dobové přípisky v knize

Především na přední předsádce knihy se nachází velké množství dobových přípisů. Při bližším zkoumání bylo zjištěno, že se jedná o rodinné záznamy zřejmě bývalých vlastníků knihy. V rámci několika stran se často mění nejen charakter použitého inkoustu, ale také rukopis. Proto lze předpokládat, že se jedná o text více písařů.

První strana (*tab. 7*), vylepená na přideštlí, je nadepsána „*Josef Šmída z Náchoda 1811*“. Pod tímto nadpisem se nachází výčet dat a událostí pojících se k němu. Z úvodu se dozvídáme o svatbě

⁶ ZUMAN, František. České filigrány XVIII. století, část I. (textová). Praha: Česká akademie věd a umění, 1932, s. 29–30. ISBN neuvedeno.

Josefa Šmídy s Annou rozenou Hurdálkovou. Také, že litoměřický biskup, o kterém pojednává pozdější část této kapitoly, je bratrem jejího otce. Dále se na této straně nachází zřejmě výčet jejich potomků, vždy obsahující datum narození a informaci, zda potomek zemřel v útlém věku, či se dožil biřmování. V závěru strany se nachází několik hůře čitelných informací. Roku 1807 nejspíše rodina Šmídova stavěla nový příbytek. Také se zde nachází nepříliš čitelná a nejistá zmínka odkazující na příchod vojáku z Rakovníka. Z čitelných fragmentů textu lze vyčíst, že Josef Šmída zemřel roku 1820 ve věku 59 let, a Anna Šmídová zemřela roku 1827 ve věku 66 let.

Druhá strana (*tab. 8*) navazuje podobnou formou zápisu. Historie rodiny pokračuje přes dceru Františku rozenou Šmídovou. Nacházíme zde údaj o jejím narození, také o narození Josefa Pečáka a datu jejich společné svatby nebo kopulace. Dále opět následuje výčet jejich potomků s datem narození, jménem a informací o biřmování či úmrtí. V rádcích na konci strany se dozvídáme o dceři Josefě, která zemřela ve věku 26 let. Také se zde nachází poznámka o dceři, která vstoupila do kláštera Na Františku a přijala jméno Antonie. Stranu uzavírá informace o synu Josefu Pečákovi, který měl kopulaci s Terezií. Poslední slova této informace však bohužel nebylo možné rozluštit, a tak zůstává neúplná.

Třetí strana (*tab. 8*) začíná rekapitulací o životě a některých potomcích Josefa Pečáka staršího. V polovině strany se mění rukopis a nový zápis je nadepsán datem 14.5.1879. Zde se dozvídáme o sňatku Anny Pečákové s Václavem Ryšavým a jejich potomcích. Výčet tentokrát obsahuje pouze jména, data narození a v případě některých potomků také jejich povolání (např. Josef stavitel v Kojetíně, Ladislav učitel na Moravě, nebo Antonín učitel).

Zápis pokračuje na čtvrté straně (*tab. 9*). Zde se dozvídáme o osudu některých potomků Anny a Václava Ryšavých. Syn Václav měl svatbu zřejmě s Fanny (?) Duškovou. Také je zde uvedeno, že Václav byl stavitelem ve Svitavách na Moravě a vytvořil plán pro zdejší školu. Dcera Anna měla svatbu s Josefem Vaňkem s dcera Marie měla svatbu s učitelem Jakubem Novotným. Následuje informace o úmrtí otce Václava Ryšavého ve věku 67 let. Poté se záznamy vrací k informacím o svatbách jeho potomků, konkrétně o Josefu, který se oženil s Markétou Dudíkovou a Heleně, která se vdala za stavitele Josefa Martinka.

Na páté straně se vyskytuje krátká poznámka o narození Josefa Františka Hurdálka, který se později stal biskupem Litoměřickým. Pod tímto přípisem je vlepený přeložený list obsahující rodokmen shrnující jednu linii rodiny, která byla rozepsána na předchozích stranách předsádky (*tab. 10*).

Na křídélku zadní předsádky (*tab. 11*) se nakonec nachází přípisek, který oznamuje vlastnictví knihy Josefem Šmídou, který bydlel nejspíše na Horském předměstí čp. 5 v Náchodě. Tuto informaci potvrzuje také PhDr. Jaroslav Čáp ve své práci⁷.

⁷ ČÁP, Jaroslav. Genealogie náchodského rodu P. Josefa Františka Hurdálka (1747–1833). Online. In: Státní oblastní archiv v Zámrsku. Sborník prací východočeských archivů, č. 17. Zámrsk: Státní oblastní archiv v Zámrsku, 2021, s. 127–170. ISSN 0231-6307. Dostupné z: <https://vychodoceskearchivy.cz/wp-content/uploads/2022/10/Sborn%C3%ADk-prac%C3%AD-v%C3%BDchodo%C4%8Desk%C3%BDch-archiv%C5%AF-%E2%80%9317-2021.pdf>. [cit. 2024-07-28]

Celoplošný výlep přidešší přední desky (tab. 12) obsahuje jen několik krátkých přípisků. Pravděpodobně se jedná o seznam materiálů. Jediné dva řádky, které se podařilo s jistotou přečíst obsahují zápis „1000 cweků“ a „2000 cweků“, což je dobové označení pro druh hřebíku⁸.

V knižním bloku byl také vložen útržek papíru (tab. 13). Nedochovaly se celé věty a nelze proto určit přesný obsah textu. Je však možné, že se jedná o dopis či závěť, a to na základě zmínění několika rodinných příslušníků.

2.3 Historie rodinné větve potomků rodu Hurdálků

Rodokmen i zápisy o rodině začínají u jména „Hurdálek“. Genealogie tohoto náchodského rodu již byla podrobně zpracována PhDr. Jaroslavem Čápem. Z jeho rozsáhlého příspěvku ve Sborníku východočeských archivů se dozvídáme mnoho informací o předchozích generacích tohoto rodu, včetně zmínky, že jméno Hurdálek se do konce 16. století na katastrálním území města Náchod nevyskytovalo a nejstarší zmínky o něm pocházejí z území současné obce Horní Radechov⁹.

Rodokmen (tab. 10) vlepený v knize se na první úrovni zmiňuje o generaci bratrů Jana a Josefa Františka Hurdálků. Druhý zmíněný se narodil 6. listopadu roku 1747 v Náchodě, zemřel 27. prosince 1833 v Praze a je znám jako devátý sídelní biskup Litoměřický v letech 1815–1822. Jan Hurdálek byl přímým pokračovatelem rodu ve čtvrté generaci. Pokřtěný byl 8. června v Horní Radechové a zemřel 24. dubna roku 1773. Povoláním byl tkadlec. Roku 1747 se oženil s Annou Řeháčkovou, se kterou měl čtyři potomky. Po její smrti roku 1757 se oženil s Veronikou Bořkovou, se kterou měl osm dětí, včetně Anny Magdaleny Hurdálkové¹⁰, o jejímž životě a potomcích se dozvídáme v přípiscích obsažených na předsádce této knihy (14.8 *Přepis rukopisných přípisků na předsádkách knihy*).

Anna Hurdálková se narodila 22. července 1761 a zemřela nejspíše mezi lety 1830 a 1839. Roku 1786 se provdala za Josefa Šmídu, místního souseda a švece z Horního předměstí čp. 5. Josef Šmída se narodil 28. března 1756 a zemřel 4. srpna 1820. Společně měli třináct dětí, včetně Františky Veroniky Šmídové. Ta se narodila 15. dubna 1798 a roku 1822 se vdala za místního souseda Josefa Pečáka¹¹. Na této generaci končí zmínky o rodu Hurdálků v uvedeném pramenu. Informace sepsané PhDr. Jaroslavem Čápem se z velké části překrývají s informacemi v rukopisných přípiscích. K následujícím informacím se již nepodařilo nalézt takto ucelené doplňující prameny.

Josef a Františka Pečákoví měli nejméně pět dětí. Dcera Josefa zemřela v mladém věku 26 let. Dcera Antonie vstoupila do kláštera Na Františku a nedlouho poté zemřela. Syn Josef si vzal Terezii

⁸ Ústav pro jazyk český AV ČR. *Cvek II m. (cvek, cfek)*. Online. In: Ústav pro jazyk český AV ČR. Slovník nářečí českého jazyka. Dostupné z: <https://sncj.ujc.cas.cz/entry/1625>. [cit 2024-08-03]

⁹ ČÁP, Jaroslav. Genealogie náchodského rodu P. Josefa Františka Hurdálka (1747–1833). Online. In: Státní oblastní archiv v Zámrsku. Sborník prací východočeských archivů, č. 17. Zámrsk: Státní oblastní archiv v Zámrsku, 2021, s. 127–170. ISSN 0231-6307. Dostupné z: <https://vychodoceskearchivy.cz/wp-content/uploads/2022/10/Sborn%C3%ADk-prac%C3%AD-v%C3%BDchodo%C4%8Desk%C3%BDch-archiv%C5%AF-%E2%80%9317-2021.pdf>. [cit. 2024-07-28]

¹⁰ Tamtéž, s. 143

¹¹ Tamtéž, s. 146

neznámého původu. Dcera Anna Pečáková se narodila 10. listopadu 1828 a 15. května 1848 se provdala za stavitele Václava Ryšavého. Václav se narodil 6. července 1820 a byl stavitelem nové školy v Náchodě, která byla otevřena roku 1884.¹²

Anna a Václav Ryšaví měli nejméně devět dětí. Jejich sňatky již byly zmíněny v předchozí kapitole a přesná data lze dohledat v příloze (*tab. 14 a tab. 15*), kde je podrobně rozepsán rodokmen celé rodinné větve. Za zmínku však stojí syn Václav Ryšavý, který se narodil 1. března 1849 a od kterého údajně pochází plán na školu ve Svitavách (*tab. 9*). Do stejného období, tedy druhé poloviny 19. století, je datován kostel sv. Josefa ve Svitavách. Jako jeho stavitel je uváděn Václav Ryšavý¹³. Ačkoliv nemáme doklad o tom, že by se jednalo o stejného stavitele, je možné tyto dvě zmínky vkládat do souvislosti. Dále je nutné jmenovitě uvést Helenu Ryšavou, která se provdala za stavitele Josefa Martinka. Ten je autorem plánů na přestavbu náchodského hostince U Beránka na nový divadelní sál¹⁴. Nejmladší zmínka na předsádce pochází z roku 1917 a pojednává o svatbě syna Bohuslava Ryšavého. Můžeme tedy předpokládat, že ještě v tomto období se kniha nacházela ve vlastnictví rodiny.

Přesné vlastnictví knihy je nejasné. Na základě přípisku na zadní předsádce (*tab. 11*) můžeme předpokládat, že kniha patřila Josefu Šmídovi a podle dalších rukopisných poznámek zřejmě zůstala ve vlastnictví jeho potomků. Zda však byl Josef Šmída tím, kdo knihu pořídil není možné s jistotou učít, stejně tak nelze odhadnout, kdo byl jejím dalším vlastníkem, v jaké době opustila rodinu, nebo kdy a jak se dostala do vlastnictví současného majitele, Muzea Náchodska.

¹² BAŠTECKÁ, Lydia; ČÁP, Jaroslav; ČÍŽEK, Jan; HLADKÝ, Ladislav; Sádlo, Václav; SLAVÍK, Jiří; TŮMA, Jan. Náchod: Historie, kultura, lidé. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2004, s. 192. ISBN 80-7106-674-5.

¹³ Národní památkový ústav. Kostel sv. Josefa při býv. klášteře redemptoristů. Online. In. pamatkovykatalog.cz. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/kostel-sv-josefa-pri-byv-klaster-rede-mptoristu-14033343>. [cit. 2024-07-28]

¹⁴ BAŠTECKÁ, Lydia; ČÁP, Jaroslav; ČÍŽEK, Jan; HLADKÝ, Ladislav; Sádlo, Václav; SLAVÍK, Jiří; TŮMA, Jan. Náchod: Historie, kultura, lidé. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2004, s. 196. ISBN 80-7106-674-5.

3 Identifikace

Předmět restaurování: konvolut starých tisků na ručním papíře v nasazované polousňové vazbě s lepenkovými deskami

Název díla: Bible svatováclavská

Vydání: první

Signatura: Mz 2129

Datace: 1677–1712

Nakladatel, tiskař: Jezuitská tiskárna Karlo-Ferdynandové Univerzity, faktor Jáchym Jan Kamenický

Místo tisku: Praha

Jazyk: český

Rozměry před zásahem: 320×215×100 mm (výška × šířka × síla)

Rozměry po zásahu: 322×226×94 mm (v × š × s)

Materiály: ruční papír, lepenka, useň, niť, motouz

Záznamové prostředky: černá tiskařská barva, inkoust, železagalový inkoust, kuličkové pero, grafitová tužka, barevná tužka, razítko

Místo uložení: Muzeum Náchodska, Masarykovo náměstí 1, 547 01 Náchod

Zadavatel: Muzeum Náchodska, Masarykovo náměstí 1, 547 01 Náchod

Zásah provedla: Eliška Vrbová, studentka 4. ročníku, Ateliér restaurování papíru, knižní vazby a dokumentů, Fakulta Restaurování Univerzity Pardubice, Jiráskova 3, 570 01 Litomyšl

Vedoucí práce: MgA. Ivan Kopáček, DiS., vedoucí Ateliéru restaurování papíru, knižní vazby a dokumentů, Fakulta restaurování Univerzity Pardubice, Jiráskova 3, 570 01 Litomyšl

Analýzy: Ing. Alena Hurtová: chemicko-technologický průzkum, Katedra chemické technologie, Fakulta restaurování, Univerzita Pardubice, Jiráskova 3, 570 01 Litomyšl

doc. Ing. Marcela Pejchalová, Ph. D.: mikrobiologické zkoušky, Katedra biologických a biochemických věd, Fakulta chemicko-technologická, Univerzita Pardubice, Studentská 95, 532 10 Pardubice 2

Ing. Nikola Šipošová: analýza teploty smrštění vazební usně, Oddělení vývoje a výzkumných laboratoří Národní knihovna ČR – Centrální depozitář, Mariánské náměstí 190/5, 110 00 Praha 1

Termín započetí práce: listopad 2023

Termín ukončení práce: červenec 2024

4 Typologický popis

Předmětem restaurování je konvolut dvou starých tisků z let 1677 a 1712. První část představují kapitoly *Nového zákona*, druhá část je složena z *Proroků* a *Knih Machebeyských*. Dohromady tvoří první dva díly prvního vydání Svatováclavské Bible vytištěné v Jezuitské tiskárně Univerzity Karlo–Ferdynandové faktorem Jáchymem Janem Kamenickým. Papírový knižní blok je opatřen patrně druhotně využitou vazbou o rozměrech 320×215×100 mm (v × š × s). Vazba je tvořena lepenkovými deskami a polousňovým pokryvem.

4.1 Typologický popis knižní vazby

Typologické znaky knižní vazby odpovídají období vzniku knižního bloku, na základě několika znaků a fragmentů nalezených na knižní vazbě je však možné předpokládat, že knižní blok je opatřen převazbou z období 18. století. Uvnitř knižního bloku můžeme nalézt několik vysprávek (*obr. 69*), které jsou prošity nití stejného charakteru, jaký pozorujeme na systému šití celého knižního bloku. Je tedy zřejmé, že byly do bloku přidány společně s jeho současným vyšíáním. Dále nalézáme fragmenty roztržených konců motouzových vazů vylepených na přideštní lepenkové desky pod třemi vrstvami. Také systém přední a zadní předsádky se vzájemně odlišuje.

Nasazovaná vazba je tvořena lepenkovými deskami (*obr. 81*), opatřena polousňovým pokryvem (*obr. 3*) a nese žádné známky kování či jiného systému uzavření knižního bloku. Ať už z volby polousňové vazby, která byla levnější z důvodu menší spotřeby usně, nebo z důvodu nepřilíš pečlivého zpracování knižní vazby můžeme usuzovat, že se jedná o méně nákladnou knižní vazbu¹⁵. Hřbet a rohy lepenkových desek jsou pokryty tříslučiněnou usní – teletinou (*graf. 55*). Usňový povrch není opatřen žádnou formou výzdoby. Díly usně využitě na povrch mají nepravidelné rozměry a často nezarovnané okraje. Záložky byly zřejmě zatenčeny. Každý z rohů je vzhledem k odlišnému tvaru a rozměrům založen odlišným způsobem (*graf. 5*). Způsob založení rohů však můžeme shrnout jako založení způsobem přeložení záložek přes sebe. Nepravidelná záložka hřbetního povrchu přesahuje o 1,5–5 cm na vnější stranu lepenkových desek. V oblasti hlavic je založen dovnitř a záložky nejsou v drážce zastřiženy. Vazy na hřbetu byly patrně vyvázané. U dolní hrany předního přideštní se vyskytuje fragment usně (*obr. 29*) neodpovídající vlastnostem a vzhledu zbylých částí usňového povrchu objektu a také svým umístěním nezapadá do celkového schéma povrchu knižní vazby. Vyskytuje se v oblasti dolní záložky a uchycen je pod záložkou dolní hlavice. Můžeme na něm pozorovat zdobení v podobě pruhů vyvedených nejspíše mořidlem (*graf. 56*).

U hřbetního povrchu můžeme pozorovat neobvyklý způsob založení. Plátěné přelepy i kapitálky jsou vylepeny na přideštní lepenkové desky. Do této podoby se kniha dostane při nasazení desek na knižní blok a tento krok bývá zpravidla proveden před pokrytím usní. Na kapitálku ani

¹⁵ BÁRTOVÁ, Pavla. Knižní vazba na českých tiscích ze 17. a 18. století. Litomyšl, 2014, s. 60. Diplomová práce. UPCE: Fakulta restaurování. ISBN neuvedeno.

plátěných přelepech však nepozorujeme čistý řez po nastřížení, stejně tak hlavice usně nejsou nastřížené. Tento fakt brání založení hlavic usně takovým způsobem, jaký na vazbě pozorujeme. Kapitálek i vazy však byly v drážce poškozeny a vzhledem k tomu, že se jedná o převazbu s poměrně rozsáhlým množstvím dobových úprav, můžeme se domnívat, že hřbetní pokryv mohl být v této podobě na knihu umístěn až v době, kdy kapitálky a plátěné přelepy již byly poškozené a knihař tohoto faktu využil. To umožnilo založení hlavic bez zastřížení materiálu v drážce.

Druhým materiálem pokryvu byl pravděpodobně papír, který se dochoval pouze v podobě reziduí na lepenkové desce a záložkách usňového pokryvu hřbetu. Jeho podobu však není možné odhadovat na základě jiných informací, než jsou všeobecné znalosti o typických znacích polousňové knižní vazby 18. století¹⁶.

Materiálem pro výrobu knižních desek je lepenka. Vzhledem k nerovnoměrnému a měkkému povrchu, charakteru vrstev desky a přibližné době vzniku knižní vazby můžeme předpokládat, že se jedná o lepenku vyrobenou z hadroviny (*obr. 81*).

Lepenkové desky obsahují fragmenty předchozího využití. Na přídeští obou lepenkových desek se nachází fragmenty po pěti motouzových vazech (*obr. 87 a obr. 89*). Jedná se o jejich roztřepené konce, které zde pravděpodobně zůstaly po přeříznutí vazů v drážce a vyjmutí knižního bloku z vazby. Rozmístění těchto vazů přibližně odpovídá rozložení současného systému šití, vyzorovat můžeme jen pár odchylek. Nelze s jistotou určit ani vyvrátit, zda se jedná o vazy, na které byl blok ušit před převazbou, nicméně s ohledem na další faktory to můžeme předpokládat. Na přídeští se také nachází fragment pergamenu. Vzhledem k jeho umístění u paty desky můžeme předpokládat, že se jedná o pergamenové jádro původního kapitálku. Mezi vazy se nachází také fragmenty patrně mezivazních přelepů vyrobených ze škrobových papírů (*15.13.14 Makrosnímky původních mezivazních přelepů*).

Fragmenty vazů, mezivazních přelepů a kapitálku byly přelepeny dvojicí křídélek z ručního papíru nepravidelného tvaru. Spodní křídélko umístěné přímo na vazy je užší (*obr. 88 a obr. 90*). Přes něj je umístěné křídélko o přibližně dvojnásobné šířce (*obr. 91 a obr. 93*). Celá deska je následně opatřena celostránkovým přelepem formátu o několik centimetrů menší, než je samotná lepenková deska (*obr. 92 a obr. 94*). Přes tuto poslední vrstvu je veden usňový pokryv, který tak odděluje původní vrstvy výlepu přídeští od současného systému předsádek.

4.2 Typologický popis knižního bloku

Lepenkové desky byly na knižní blok nasazeny přes přesahy plátěných přelepů, které se vyskytují na hřbetu knihy (*obr. 71*). Tři přelepy jsou vedeny po hřbetu knižního bloku, ale také přes motouzové vazy. Mají nepravidelný tvar a v některých místech se vzájemně překrývají. Přelep u hlavy je 1,5 cm pod jeho horním okrajem přehnut a založen dovnitř, směrem ke hřbetu knihy (*graf. 6*).

¹⁶ BÁRTOVÁ, Pavla. Knižní vazba na českých tiscích ze 17. a 18. století. Litomyšl, 2014, s. 74–95. Diplomová práce. UPCE: Fakulta restaurování. ISBN neuvedeno.

Materiálem pro jejich výrobu bylo lněné plátno. Na dvou přelepěch pozorujeme klasickou plátěnou vazbu (*graf. 57*), přelep u paty se však odlišuje. Jedná se o kombinovanou keprovou vazbu (*graf. 58*). Komplikovaný vzor (*graf. 10*) je tvořen střídáním přímého kepru v poměru střídání nití 1/3 a osnovním směru tkaní s přímým keprem v poměru střídání nití 1/2¹⁷ a útkovém směru tkaní (*graf. 8*)¹⁸.

Z vnější strany plátěných přelepů jsou nalepené kapitálky (*obr. 73*). Jedná se o tkané kapitálky s motouzovým jádrem (*graf. 13*). Tkaný pruh byl utkán růžovou a zelenou hedvábnou nití na bílou osnovu ze lněné nitě (*graf. 53*). Vzor je tvořen pravidelně se střídajícími šikmými pruhy. Tento pruh tkaniny byl u horního okraje přehnut a do tohoto přehybu bylo vloženo úzké motouzové jádro. Přehyb byl zafixován řídkým prošitím bílou lněnou nití (*graf. 12*). Na koncích, které byly vylepeny na přidešti, byla tkanina přehnuta šikmo dovnitř (*graf. 11*).

Knižní blok byl ušit na pět jednoduchých motouzových vazů a dva zapošivací stehy (*graf. 19 a obr. 32*). Šití v celém knižním bloku bylo vedeno přímým způsobem (*graf. 14*). Uzlíky spojující nitě se nacházely uvnitř složky. Materiálem pro vazy by konopný motouz se Z zatočením a šití bylo provedeno lněnou nití. Motouzové vazy jsou roztržepené a vylepené na přidešti přes přesahy plátěných přelepů.

Složky knižního bloku jsou vyrobeny z ručního papíru a celkem se jich zde nachází 142 a 3 předšádkové „složky“. Většina složek tisku se skládá ze dvou dvoulistů. Výjimkou je titulní složka, která nenesé žádné označení a je tvořena pouze jedním dvoulistem. Dále složky Rrr a Sss prvního dílu a složky H, I, K, L a **1 druhého dílu jsou tvořeny jedním dvoulistem. V případě obou dílů se jedná o závěrečné složky tisku. Dále má několik složek specifickou stavbu. Jejich struktura je zobrazena na nákresech v grafické příloze 15.9 *Schéma struktury složek*. Šest složek prvního dílu je obohaceno o grafickou přílohu v podobě mědirytových¹⁹ grafických listů na podlepech z ručního papíru (15.13.7 *Grafické listy – Nový zákon*). Tyto podlepy byly obtočeny na krátké křídélko okolo hřbetu dvoulistů, přilepeny a prošity. Grafické listy jsou přiřazeny k titulní složce a dále ke složkám)(, A, H, M a V. Z druhé strany podlepu titulního listu se nachází vlepěný dvoulist novodobějšího papíru s rodokmenem (tab. 10). Složka Tt prvního dílu je sestavena ze tří dvoulistů, z nichž dva jsou obtočené na krátké křídélko, přilepené a přišité. Složka A druhého dílu obsahuje titulní list přilepený v úzkém pruhu u hřbetu k listu pod ním. Složka **2 je tvořena jedním dvoulistem a jedním volným listem. Dvoulist byl společně s volným listem přeložen na křídélko a složka byla přišita v tomto ohybu.

Přední a zadní předšádka se od sebe odlišují svou skladbou. Přední předšádka (*graf. 2*) je sestavena ze dvou dvoulistů přišitých ke knižnímu bloku. První dva listy předšádky jsou vylepeny na přidešti. Zadní předšádka (*graf. 3*) byla rozešita a je možné, že její skladba se mírně odlišovala od

¹⁷ MARTINOVÁ, Christina. Tkaní: Metody, vzory a tradice dávného umění. 1. vydání. Praha: Dokořán, 2021, s. 18–19, ©2005. ISBN 978–80–7363–748–4.

¹⁸ Tkaniny. Online. In. Nábytkářský informační systém. Dostupné z: <https://www.n-i-s.cz/cz/tkaniny/page/455/>. [cit. 2024-07-28]

¹⁹ Knihověda.cz. Bible svatováclavská, I. vydání. Online. In. Bibliografická databáze bohemikálních tisků, rukopisů a moderní literatury. Dostupné z: <https://knihoveda.lib.cas.cz/Record/K01111>. [cit. 2024-07-28].

skladby zde popsané a vyobrazené na nákresu. Z pozůstatků lepidla a poškození papíru lze však předpokládat následující skladbu jako nejpravděpodobnější možnou. Předsádka se skládá z jednoho dvoulistu a jednoho listu přeloženého na křídélko. Dvoulist i křídélko jsou přišité ke knižnímu bloku. Oba listy křídélka a první list dvoulistu byly zřejmě vylepeny na přidešti.

4.3 Filigrány

Filigrány nalezené v knižním bloku se dají rozdělit do dvou skupin. Filigrány nacházející se na papíru samotného tisku (kapitola obrazové přílohy č. 15.11), tedy se zřejmě jedná o papír, který používala Jezuitská tiskárna Karlo-Ferdynandové Univerzity. Dále papír, který nacházíme na předsádkách a podlepech grafických listů, tedy zřejmě papír, který použil knihař při kompletaci knižního bloku (kapitola obrazové přílohy č. 15.12).

V knižním bloku se filigrány nacházejí pouze v druhé polovině tisku. Na papíře *Nového zákona* nebyly nalezeny žádné filigrány. Na papíře *Proroků a Kniha Machabejských* byly nalezeny dva filigrány, z čehož můžeme usuzovat, že oba tisky byly opravdu vytištěny nezávisle na sobě. Filigrán druhého dílu nese vyobrazení raka s korunou. Tento filigrán zřejmě spadá pod papírníka Matesa Ránoveselého a papírnu v Rakovníku a datuje se na začátek 18. století. V knize se také nachází několik dvoulist, kde je vyobrazení stejného raka, avšak bez koruny.

Filigrány použité knihařem pochází zřejmě z papírny v Trutnově, a to z období, kdy v ní působil Jan Pavel Margott. Jeden z dvoulistů přední předsádky obsahuje filigrán s iniciály IPM, které patří právě Janu Pavlu Margottovi. Druhý dvoulist přední předsádky obsahuje tzv. dvoučlenný filigrán. Na jedné straně se nachází filigrán ve tvaru tří stylizovaných per, nad kterými je umístěna koruna a pod nimi opět iniciály IPM. Na druhé straně se potom nachází velký říšský znak. Štít je umístěn v kartuši, nad ním se nachází koruna, po stranách palmové listy. Uvnitř erbu se nachází čtyři pole vyobrazující dvojramenný kříž, diagonální pruhy vedoucí z pravého horního rohu do levého dolního, dvojocasého lva a orlici. Filigrán erbu se vyskytuje také na podlepech grafických listů. Na zadní předsádce byl nalezen filigrán korunovaného orla, který na prsou nese štít se zrcadlově obrácenými písmeny PM. Pod orlem je nápis Trautenu. Tento filigrán se nachází na středu dvoulistu a jeho poloviny nalzáme taktéž na podlepech grafických listů. Tyto filigrány lze datovat mezi roky 1786, kdy Jan Pavel Margott přebírá papírnu, a 1819, kdy umírá. Můžeme tedy předpokládat, že knihařské zpracování knihy, či její převazba, se datuje do tohoto nebo mladšího období.

Na křídélku, které je součástí zadní předsádky, se také nachází filigrán, který se bohužel nepodařilo dohledat. Vzhledem k poškození křídélka navíc filigrán není plně čitelný. Z jeho dochovaných částí je možné se domnívat, že by se mohlo jednat o srdce nebo erb překřížený dvěma holemi.

4.4 Fragmenty

Uvnitř knižního bloku se nachází několik drobných objektů (*graf. 51*). Jedná se o trojici knižních lístků se záznamy výpůjček knihy, informační lístek pojednávající o historii České bible, nebo list papíru zdobený ražbou (*graf. 52*). Dále fragment listu papíru s dobovými přípisky a několik zalisovaných přírodnin.

5 Typografický popis a grafická výzdoba

Kniha je napsána v českém jazyce a vytištěna černou tiskařskou barvou. Primárním tiskovým písmem pro její sazbu je švabach, výjimečně se objevuje antikva. Konvolut obsahuje dva díly Bible svatováclavské, konkrétně *Nový zákon* a *Proroci a Knihy Machabejských*. Oba tisky jsou opatřeny titulním listem a zakončeny rejstříkem.

Titulní list *Nového zákona* je tvořen mědirytovým grafickým listem (*graf. 38*). Výjev je rozdělen do tří pásem vyobrazujících postavy svatých, včetně čtyř evangelistů. Ve středovém pásu se nachází rám obsahující text titulního listu, který zahrnuje název tisku a nakladatelské údaje odkazující na jeho původ. Titulní list druhého dílu (*graf. 40*) více odpovídá charakteru knihtisku, který pozorujeme v textové části knihy, tedy text vysázený švabachem a dřevořezovou výzdobu. Ve spodní polovině se vyskytuje ilustrace zachycující výjev puttů nesoucích koule s iniciály IHS. Pod ilustrací je umístěna dekorativní linka a celý titulní list je orámován opakujícím se florálním vzorem.

Zrcadlo sazby má rozměry 275×170 mm (v × š) (*graf. 30*). Sazba je orámována jednoduchou linií, která od sebe odděluje jednotlivé části strany. V řádku u hlavy knihy o výšce 10 mm se nachází živé záhlaví (*graf. 33*). Na straně verso i recto se vždy ve vnějším rohu nachází paginace vyvedená arabskými číslicemi. Vedle ní je uvedeno číslo kapitoly, ve které se čtenář aktuálně nachází (např. *Kap: V*) a mezi obě strany je vždy rozdělen název části knihy (např. *Evangelium – S. Mattause.*). V zápatí (*graf. 34*) o výšce 10 mm se na každé straně nachází kustoda odkazující na následující stranu. Uprostřed řádku na straně recto se nachází archová signatura. Ta je na většině složek vysázena švabachem, pouze poslední sada abecedy druhého dílu je vysázena antikvou. Tato sada archových signatur označuje *Třetí knihu Ezdrášovu*, která je součástí *Knih Machabejských*, a na její předmluvě taktéž začíná paginace opět od čísla 1. Archová signatura se vždy vyskytuje na prvních třech listech složky, na posledním zcela chybí. Pořadí listů ve složce je označeno arabskou číslicí (např. *B, B2, B3*). První část knihy je značena archovými signaturami)(, A–Z, Aa–Zz a Aaa–Ttt. Druhá část je značena archovými signaturami A–Z, Aa–Zz, Aaa–Lll, A–L a **1–**2, které se vyskytují v rejstříku.

Uprostřed se nachází hlavní textové pole ohraničené dvěma užšími sloupci. Vnější sloupec o rozměru 18 mm obsahuje marginálie tištěné menší velikostí písma, vnitřní sloupec o rozměru 8 mm obsahuje kapitálky písmen v pořadí abecedy, které označují jednotlivé sekce kapitoly. Hlavní textové pole má rozměr 255×144 mm. (v × š). Text je v něm členěn do kratších oddílů, v rámci kterých se střídá velikost písma a členění do jednoho či dvou sloupců. Z pravidla text ve dvou sloupcích je vysázen menší velikostí písma. Evangelia *Nového zákona* a jednotlivé knihy *Proroků* a *Machabejských* jsou započaty nadpisem (*graf. 31*) a předmluvou. Dále následují kapitoly, které jsou vždy začaty nadpisem (např. *Kapitola VI.*) (*graf. 32*). Každý větší textový celek, jako jsou například kapitoly či předmluvy, začíná zdobenou iniciálou. Jejich rozměr se liší na základě posloupnosti jednotlivých celků (např. začátek evangelia je opatřen rozměrnější a zdobenější iniciálou než začátek kapitoly). Každý větší textový celek je zakončen vinětou.

Některé části tisku se svým rozložením odlišují. Například titulní nesignovaná složka Nového zákona je vysázena větším písmem a textové pole není rámováno (*obr. 43*). Rejstřík Nového zákona je umístěn v rámu rozděleném na tři pole. Horní pole obsahuje živé záhlaví. Textová část je rozdělena na dvě pole, v každém z nich se nachází jeden sloupec textu. Podobné rozložení má taktéž rejstřík druhého dílu, nicméně zde se také nachází oddělené pole ve spodní části pro umístění archové signatury. Strany se seznamem tiskových a faktických chyb, a také strana se závěrečným textem nejsou orámované.

Grafická výzdoba tisku je provedena metodou dřevořezu. V knize bylo použito několik sad iniciál (*15.13.3 Ukázky iniciál*). Některé jsou poměrně jednoduché, např. pouze s ornamentálním vzorem, jiné mají složitější zdobení florálními i figurálními motivy. Vlysy a viněty (*15.13.4 Ukázky vlysů a 15.13.5 Ukázky vinět*) oddělující textové celky tisku jsou taktéž poměrně rozlišné. Liší se rozměrem i zpracováním motivu, který se taktéž pohybuje od jednoduchého ornamentálního dekoru až po komplikovanější florální a figurální motivy a výjevy. Druhá část, *Knihy Proroků a Knihy Machabeyských*, je opatřena dřevořezovými ilustracemi přes celou šířku hlavního textového pole (*graf. 45 a graf. 46*). Jejich přibližný rozměr je 120×172 mm (v × š). Umístěny jsou v rámečku ze dvou linií, vnější silnější a vnitřní slabší. Ilustrují výjevy dané kapitoly. Na straně 60 ve složce H *Třetí knihy Ezdrášovy* se nachází celostránkový portrét Krista. Orámován je dekorativním rámem a ve spodní části ilustrace je umístěna viněta s iniciály IHS (*graf. 50*).

Nový zákon je kromě mědirytového grafického listu obohacen o pět dalších grafických listů vyvedených stejnou tiskařskou metodou. První grafický list je přiřazen ke složce A a nese vyobrazení Ježíše Krista s označením Salvator Mundi. Obklopen je medailony dvanácti apoštolů. Další čtyři grafické listy obsahují výjevy čtyř evangelistů obklopených scénami daného evangelia (*15.13.7 Grafické listy – Nový zákon*).

V knize se nachází několik tiskových chyb. Jedná se především o malé množství chyb v paginaci, a to ve složce S 1. dílu, kde došlo k duplikaci a přehození některých z označení stran. Ve složce P se pak nachází jedna záměna číslice v paginaci. Dále došlo k otočení jedné iniciály Y na straně 217 *Proroků* (*graf. 37*).

5.1 Dobové přípisky a záznamové prostředky

Kromě samotného tisku se v knize vyskytuje poměrně velké množství jiných záznamových prostředků a různých přípisků. Jejich největší koncentraci můžeme pozorovat na přední předsádce, která byla zřejmě použita pro kronikové záznamy náhodské rodiny (*2 Historický kontext*). Jedná se zřejmě o průběžné záznamy vedené různými inkousty rukou různých osob. Pravděpodobně se ve většině případů jedná o železagalový inkoust (vzhledem k pozitivním výsledkům batofenantrolinového testu (*tab. 5*)), popř. o jeho směs či novodobější recepturu inkoustu. Pozorovat můžeme různou míru stability vůči rozpouštědlům a také různý odstín inkoustů. Přípisky inkoustem pozorujeme také ve složce V *Nového zákona* a na zadní předsádce.

V knize pozorujeme také další záznamové prostředky. Na přední předsádce, v titulní složce a na straně 21 Nového zákona se nachází razítko Okresního muzea Náchod. Na přední předsádce a titulní složce je kuličkovým perem zaznamenána signatura objektu Mz 2129. Záznamy inkoustem na přední předsádce jsou doplněny přípisky grafitovou tužkou, červenou a modrou tužkou. Na mnoho místech v knižním bloku se nachází krátké přípisky grafitovou tužkou.

Na hřbetu knihy se nachází dvojice štítků (*obr. 30*). V prvním mezivazním poli je umístěn bílý štítek s modrým rámečkem a signaturou knihy zapsanou modrým kuličkovým perem. Po sejmutí štítku bylo odhaleno, že se pod ním nachází trojice na sobě navrstvených menších štítků podobného typu. Zápis signatury na každém z nich se mírně liší (Mz 2129, 3194, 3192, 3193; v tomto pořadí od nejnovějšího po nejstarší), můžeme tedy předpokládat, že se průběžně měnila, popřípadě že některé ze štítků byly chybné, a proto byly přelepeny správným štítkem. V šestém mezivazním poli se nachází bílý štítek, opět se signaturou knihy. Zápis byl proveden červenou fixou. Štítek je zřejmě tvořen bílým samolepícím papírem, který byl přelepen proužkem průhledné samolepící pásky.

6 Popis poškození

Objekt nese výrazné známky poškození nevhodnými podmínkami jeho uložení a nešetrnou, častou manipulací. V současném stavu by každá manipulace s objektem mohla způsobovat jeho další poškození, a to především vlivem rozvolněného šití v poslední třetině knižního bloku a nesoudržné knižní vazby, která je v zadní části plně oddělená od knižního bloku. Kniha je poškozená prachovými částicemi, hrubšími nečistotami, rostlinnými i živočišnými pozůstatky a mastnotou.

6.1 Poškození knižní vazby

Knižní vazba je s knižním blokem spojena pouze na předním přidešším. Zadní přidešší je zcela oddělené (*obr. 79*) a také na zadní desce můžeme pozorovat rozsáhlejší vliv poškození (*obr. 81*). Papírový pokryv knižní vazby se nedochoval. Jeho přítomnost odhadujeme na základě pozůstatku lepidla v ploše lepenkové desky, prolisováním materiálů do usňového pokryvu a drobných fragmentů rubové strany pokryvu. Usňový pokryv byl dochován s výjimkou dolního rohu na zadní desce. Dochované díly usňového pokryvu neutrpěly velké ztráty, jedná se především o poškození vzniklé oděrem v nejvíce exponovaných částech, jako jsou rohy desek (*obr. 25*) či ohyb okolo vazy v místě drážky. Dále pozorujeme drobné ztráty vlivem působení červotoče. Usňový pokryv je znečištěn především hrubými nečistotami a prachovými částicemi. Materiál je vlivem stárnutí velmi tuhý a nepoddajný. Štítek nesoucí signaturu umístěný v šestém mezivazním poli je částečně odlepen.

Obě lepenkové desky jsou ve vrstvě rozštěpené na dvě části. Jejich povrch je silně zvatovatělý a nerovnoměrný, což umožňuje usazování nečistot v těchto oblastech. Rohy jsou vlivem zvatovatění velmi měkké a ohebné. Jednotlivé vrstvy materiálu se od sebe po hranách lepenky oddělují a způsobují ztrátu jejich soudržnosti a celkové pevnosti. Lepenkové desky jsou taktéž napadeny působením červotoče a v jejich ploše pozorujeme výskyt výletových otvorů. Dolní roh na zadní desce utrpěl rozsáhlejší ztrátu (*obr. 85*). Všechna poškození lepenkových desek pozorujeme v tomto místě ve výrazně větší míře. Působení červotoče, mírné mechanické poškození a stejnou míru znečištění pozorujeme taktéž na výlepech lepenkové desky.

6.2 Poškození knižního bloku

Hlavním důvodem poškození knižního bloku je ztráta soudržnosti v zadní polovině knihy (*obr. 31*). Šití bylo narušeno a od složky Ff druhého dílu až po zadní předsádku byla nit téměř ztracena. Mezi složkami P a Ee druhého dílu došlo k výraznému rozvolnění organismu šití. Zadní předsádka byla oddělena od vazby a ztráta rohu na zadní desce způsobila výrazné mechanické poškození rozvolněných listů v zadní části knižního bloku.

Mechanické poškození na papírové podložce se projevuje především ztrátou materiálu v dolních rozích a poškozením hřbetů složek (*obr. 59*). Okraje papírové podložky jsou zvatovatělé a zkřehlé, což vede k jejich dalšímu poškozování i při opatrné manipulaci. Po okrajích listů se nachází velké množství drobných trhlin. Mechanické poškození se projevilo také na části knižního bloku, který měl poměrně

dobře zachovaný organismus šití. To však přispělo tomu, že poškození je v této části výrazně nižší. Rozsáhlejší trhliny (*obr. 67*) se vyskytovaly například na složce)(, Yy a Ccc prvního dílu. Také titulní list druhého dílu byl oddělen a na své místo pouze vložen.

Papír předsádek byl velmi jemný a poškozený rozsáhlejšími trhlinami, jakou můžeme pozorovat například na zadní předsádce (*obr. 41*). Právě zadní předsádka byla oddělena od předešlé a také od organismu šití.

Knižní blok byl rozsáhle znečištěn prachovými částicemi i dalšími hrubšími nečistotami. Kromě fragmentů zvatovatělého papíru či zbytků nitě v místech poškození organismu šití, bylo mezi stranami nalezeno mnoho reziduí zalisovaných částí rostlin nebo hmyzu. Z knižního bloku byl taktéž vyjmut špendlík, který způsobil poškození proděravěním a rzí na stranách 72–73 složky I druhého dílu (*obr. 68*).

Jak již bylo zmíněno, nit' byla v zadní části knihy zpřetrhaná a došlo k jejím ztrátám. Motouzové vazy se dochovaly v plném počtu, avšak třetí a čtvrtý vaz (směrem od hlavy) utrpěli mechanické poškození v podobě přetrhnutí vláken na několika místech. Přibližně polovina roztrženého přesahu čtvrtého vazy na obě desky byla utržena (*obr. 80*).

Plátěné přelepy knižního bloku byly silně znečištěny prachovými částicemi, ale také rezidui degradovaného lepidla, kterým byly původně přilepeny na hřbet. Od hřbetu jsou však v současné době odděleny, což přispělo k jejich mírné deformaci. Došlo také k jejich zpřetrhání na některých místech, především v oblasti drážky, ale i v několika částech jejich plochy. Dále došlo k rozsáhlejší ztrátě materiálu u horního přelepu, konkrétně od oblasti přeložení materiálu u hlavice směrem do jeho středu (*obr. 71*). Také kapitálky utrpěli výrazné poškození (*obr. 73*). Dolní kapitálek se dochoval pouze ve fragmentální podobě přesahu přilepeného pod přední předsádkou. Zbytek materiálu byl v drážce utržen a ztracen. Horní kapitálek je lehce natržen v místě drážky u přední desky. Od poloviny jeho délky nacházející se na hřbetu knižního bloku jsou nitě kapitálku rozvolněny a systém tkaní je zcela ztracen. Tyto nitě dosahují až k drážce u zadní desky, kde byl kapitálek zřejmě utržen a přesah na zadní desku byl ztracen. Kapitálek je taktéž výrazně znečištěn.

7 Restaurátorský záměr

- odběr stěrů pro mikrobiologické analýzy
- fotodokumentace objektu před restaurátorským zásahem
- vizuální průzkum objektu
 - určení typologických znaků objektu a rozsahu poškození
- odběr vzorků pro chemicko-technologický průzkum
 - teplota smrštění usně použité na pokryv
 - způsob činění usně použité na pokryv
 - koherence kolagenových vláken usně použité na pokryv
 - vlákninové složení nitě, motouzů, plátna a nití kapitálku
- průzkum fyzického stavu objektu
 - zkouška stability záznamových prostředků
 - měření pH papírové podložky a lepenky použité na výrobu desek
 - bathofenantrolinový test
- rozebrání objektu
 - oddělení knižního bloku od vazby, sejmutí předsádky z přideští
 - demontáž organismu šití, zakreslení systému šití a kontrola paginace
- mechanické čištění papírové podložky suchou cestou pomocí štětců a gum (stanovení vhodného postupu a zvolení pomůcek na základě provedení zkoušek – gummy Wishab, Wallmaster, grafická guma)
- dočasná fixace záznamových prostředků citlivých na vodu pomocí cyklohexanu
- zkoušky mokrého čištění a stanovení vhodného postupu (určení vstupní teploty, zařazení využití tenzidu Spolapon AOS 146, zařazení koupele v obohacené vodě, míra doklizení, způsob sušení dvoulistů)
- mokré čištění papírové podložky ve vodní lázni
- doklizení papírové podložky 0,5% roztokem Tylose MH 300
- doplnění ztrát papírové podložky dolitím suspenze papíroviny
- kontrolní měření pH papírové podložky a bathofenantrolinový test po mokřích procesech
- zcelení trhlin a zpevnění oslabených míst papírové podložky dotónovaným japonským papírem
- ořezání vysprávek papíroviny a kompletace dvoulistů
- navrácení dobových vysprávek
- ušití knižního bloku na nové motouzové vazby
- zakulacení a zaklížení ušitého hřbetu knižního bloku
- očištění textilních přelepů hřbetu a jejich vyrovnání
- vyspravení textilních přelepů hřbetů japonským papírem

- vylepení textilních přelepů na hřbet knižního bloku
- vyspravení fragmentů kapitálku a jejich navrácení na hřbet knižního bloku
- oddělení usňového pokryvu od lepenkových desek
- mechanické suché čištění lepenkových desek štětci a gumami
- vyspravení lepenkových desek
 - lokální konsolidace vodným roztokem Tylose MH 6000
 - doplnění drobných ztrát tmelem papírové suspenze
- nasazení lepenkových desek na rozřepené motouzové vazy knižního bloku
- mechanické suché čištění usňového pokryvu pomocí štětců, gum a ztupeného skalpelu
- chemické čištění usňového pokryvu pomocí demineralizované vody
- dotónování doplňků z nové usně, jeho vytenčení a aplikace na knižní desky
- aplikace původního usňového pokryvu na knižní desky
- vyvázání hřbetu knihy
- vylepení předsádek na přidešti
- výroba ochranného obalu z alkalických materiálů archivní kvality pro zrestaurovaný objekt a adjustace fragmentů
- závěrečná fotodokumentace
- vyhotovení restaurátorské dokumentace

8 Popis postupu restaurování

8.1 Odebrání stěrů pro mikrobiologickou analýzu

Před započítím průzkumu objektu a práce na samotném restaurátorském zásahu bylo nutné provést mikrobiologickou analýzu. Sterilním vatovým tamponem na dřevěné špejli byla setřena plocha 10 dm² na různých částech objektu (*obr. 117*). Nebyla zjištěna kontaminace objektu mikroskopickými houbami, a proto nebylo nutné přistoupit k jeho dezinfekci. Analýzu provedla doc. Ing. Marcela Pejchalova, Ph.D. (*14.1 Mikrobiologické zkoušky*).

8.2 Vizuální průzkum a fotodokumentace objektu

Na základě podrobného vizuálního průzkumu objektu byly sepsány kapitoly této dokumentace obsahující typologický popis knižní vazby i bloku, typografický popis a popis poškození. Vytvořeny byly také nákresy pro upřesnění uvedených informací. Ze získaných informací byl následně sestaven restaurátorský záměr.

Následujícím krokem byla fotografická dokumentace stavu objektu před restaurováním, a to včetně detailů poškození objektu či nalezených fragmentů. Fotografie byly pořízeny ve fotografickém ateliéru Fakulty restaurování Univerzity Pardubice za osvětlení zábleskovými světly *Fomei Digital Pro X 300*. Fotografie jsou doplněny *barevnou škálou BST13*, která zajišťuje barevnou jednotnost fotografií a také slouží jako měřítko pro snadnější rozpoznání rozměrů objektu. Fotografie byly pořízeny fotoaparátem *Canon EOS 70D*, který byl použit i na fotodokumentaci pozdějšího postupu práce v prostorech ateliéru za přirozeného osvětlení.

8.3 Chemicko-technologický průzkum a průzkum fyzického stavu

V rámci průzkumu bylo provedeno několik analýz. Jejich účelem bylo zjištění podrobnějších informací o objektech a použitých materiálech pro upřesnění postupu v některých dalších krocích restaurátorského záměru.

Celkem bylo odebráno 7 vzorků pro chemicko-technologický průzkum, který provedla Ing. Alena Hurtová z chemicko-technologické katedry Fakulty restaurování Univerzity Pardubice. Analýza vlákninového složení materiálu byla provedena na niti a motouzu tvořících systém šití knižního bloku, třech druhích nitě kapitálku a na vlákně plátěného přelepu. Účelem této analýzy je zjištění druhu materiálu, aby bylo možné zvolit vhodný postup a materiál na případné doplnění. Poslední vzorek byl odebrán z povrchové usně. Vzorek byl použit na analýzu koherence kolagenových vláken, zjištění způsobu činění usně a také na zjištění teploty smrštění usně. Poslední zmíněnou analýzu provedla Ing. Nikola Šipošová z Oddělení vývoje a výzkumných laboratoří v Národní knihovně ČR. Výsledky všech analýz jsou podrobněji uvedeny v protokolu (*14.3 Chemicko-technologický průzkum objektu*).

Dále byla provedena zkouška stability záznamových prostředků (*obr. 118*). Všechny záznamové prostředky v knižním bloku byly testovány na suchý otisk a otěr. Na otisk reagovala pouze červená

a modrá tužka. Otěr byl pozorován u některých inkoustů, razítek, inkoustového pera i grafitových a barevných tužek. Z rozpouštědel byla provedena zkouška na vodu, a to na otisk, otěr a krvácení. Otěr byl pozorován u všech záznamových prostředků s výjimkou tiskařské barvy a některých inkoustů. Žádný z prostředků při styku s vodou nekrvácel, avšak razítko při kontaktu s vodou proráželo na druhou stranu listu a kuličkové pero se při delším kontaktu s vlhkostí mírně rozpíjelo. Také bylo nutné zamezit otěru reagujících prostředků jinými materiály nebo nástroji. Na inkoustech bylo testováno použití ethanolu, taktéž na otisk, otěr a krvácení. Zkouška na ethanol byla nutná z důvodu pozdějšího batofenantrolinového testu na těchto záznamových prostředcích. I v případě tohoto rozpouštědla byla pozorována reakce pouze na otěr, a proto bylo možné test provést u všech zamýšlených záznamových prostředků. Výsledky jsou uvedeny v tabulce (tab. 5).

Test roztokem batofenantrolinu v etanolu byl proveden na celkem 25 vzorcích různých inkoustů použitých v knižním bloku, především na přední předsádce. Předem byly připraveny čtverečky filtračního papíru napuštěné batofenantrolinovým roztokem. Dvoulist byl vždy podložen sklíčkem a na záznamový prostředek byl následně přiložen připravený čtvereček filtračního papíru. Po jedné minutě byl čtvereček opět sejmut. Výsledky pozorování reakce inkoustů jsou uvedeny v tabulce (tab. 5).

8.4 Měření pH papírové podložky před mokrymi procesy

Hodnoty pH papíru byly změřeny na několika stranách v průběhu celého knižního bloku. Pro větší průkaznost bylo pH na každé straně měřeno ve třech místech. Konkrétně v levém horním rohu, ve středu listu či dvoulistu a v pravém dolním rohu. Měření proběhlo za pomoci dotykové elektrody *BlueLine 27 pH* (obr. 119). Měřené místo bylo vždy podloženo filtračním papírem a folií, aby vlhkost nepronikala dále do bloku. Místo bylo zakápnuto demineralizovanou vodou a následně byly pomocí přiložení dotykové elektrody změřeny hodnoty zapsané v tabulce (tab. 2). Nejnižší naměřenou hodnotou bylo 4,82. Nejvyšší naměřenou hodnotou bylo 7,07. Průměrem všech výsledků je hodnota 5,99. Měření stejným způsobem bylo provedeno na lepenkových deskách. U nich byla nejnižší naměřenou hodnotou 5,54, nejvyšší 6,68 a průměrem všech naměřených hodnot 6,02 (tab. 1).

8.5 Rozebrání objektu

Po ukončení všech kroků průzkumu objektu bylo přistoupeno k jeho rozebrání. Díky odlepení zadní předsádky byl možný snadný přístup ke hřbetu knižního bloku a systému šití (obr. 32). Postupně byly přestřihávány nitě uprostřed složek tak, aby bylo zachováno jejich obtočení okolo motouzových vazů (obr. 120). Souběžně s rozebíráním knižního bloku byl podrobně zaznamenáván systém šití do schéma (graf. 14). Nákres šití umožnil pozdější opětovné vyšití knižního bloku podle stejného systému. Souběžně byly z knihy odebírány fragmenty později adjustovány na desky umístěné do ochranného pouzdra spolu se zrestaurovaným objektem (obr. 114).

Přední předsádka byla stále vylepena na přidešti, nicméně adhezivum již bylo poměrně degradováno. To umožnilo snadné sejmutí předsádky mechanickým působením. Z předsádky byly odlepeny přesahy motouzových vazů a celý mechanismus šití byl opatrně odebrán z objektu.

8.6 Suché čištění papírové podložky

Papírová podložka knižního bloku byla nejprve vyčištěna mechanickým způsobem za sucha. Hrubé nečistoty, usazené především ve hřbetech složek, byly odstraněny za pomoci širokého štětce. Následně byl papír v celé ploše vyčištěn pomocí pryže. Pro tento krok byly provedeny zkoušky suchého čištění na malé oblasti třemi různými tvrdostmi gumy Wishab, gumou Cleanmaster a také grafickou pryžovou gumou. Guma Cleanmaster měla nejefektivnější čistící účinek a nejméně poškozovala strukturu papírové podložky, proto bylo čištění provedeno s ní (*obr. 121*).

V průběhu suchého čištění byly také odebrány nečistoty větších rozměrů rostlinného a živočišného původu. Jejich fotografie jsou přiloženy v grafické příloze (*15.13.10 Nečistoty rostlinného původu a 15.13.11 Nečistoty živočišného původu*) a tyto drobné fragmenty byly zaadjustovány na desky vložené do ochranného pouzdra knihy.

8.7 Mokrý čištění papírové podložky

Nejprve byly provedeny zkoušky mokrého čištění papírové podložky. Byly vybrány čtyři reprezentativní dvoulisty z knižního bloku. Jeden sloužil jako vzor pro porovnání a neprošel žádným krokem mokrého čištění, na zbylých třech byly vyzkoušeny různé způsoby provedení tohoto kroku. Údaje o provedení jednotlivých zkoušek je možné najít v tabulce (*tab. 6*). Na základě porovnání výsledků bylo přistoupeno ke koupání dvoulistů ve třech vodních lázních po 5 minutách (*obr. 123*). První lázeň obsahovala přídavek tenzidu Spolapon AOS v koncentraci 0,1 %. Pro dvoulisty obsahující přípisky železagalovým inkoustem a dvoulisty výrazněji degradované (složky Ccc–Eee prvního dílu) byla jako čtvrtý krok přidána koupel v obohacené vodě. Dvoulisty obsahující záznamové prostředky reagující na přítomnost vody byly před vložením do vodní lázně zafixovány taveninou cyklododekanu (*obr. 122*).

S dvoulisty bylo manipulováno na nosné podložce z netkané textilie Hollytex. Vodní hladina byla mírně vířena a dvoulisty byly přes netkanou textíli lehce přetírány širokými štětci z jemného kožího chlupu. To nejen zvýšilo účinnost vodní lázně, ale také zajistilo efektivnější vyplavení použitého tenzidu z papírové podložky. Ve vodní lázni byly špachtlí odstraněny zbytky klišu na hřbetech vnějších dvoulistů.

Lepidlo použité na přichycení grafických listů k jejich podlepům ve vodě snadno bobtnalo a bylo tak snadné grafické listy sejmut (*obr. 124*). Grafické listy i jejich podlepy byly zbaveny vrstvy lepidla pomocí špachtle. Stejný postup byl použit i při snímání vysprávek a vlepené přílohy na přední předsádce. Ke všem těmto částem bylo v průběhu procesu čištění pomocí vodních systémů přistupováno stejně jako ke dvoulistům celého knižního bloku.

Kvůli výrazným rozměrovým změnám papíru po námoku vodou bylo přistoupeno k následujícímu postupu sušení. Dvoulisty se nechaly zavadnout na sušáku a poté byly přemístěny mezi lepenky a zatíženy dřevěnou deskou. Tento mírný tlak zajistil, že papír nezmenšil svůj rozměr, k čemuž docházelo při zkoušce volného schnutí bez zátěže, ale ani se jeho rozměr nenatáhl, což se dělo při umístění do lisu. Při zvoleném postupu umístění stále mokrých papírů pod zátěž bylo zajištěno, že papír v průběhu mokrých procesů nezměnil svůj rozměr.

8.8 Doplnění ztrát papírové podložky suspenzí papíroviny

Vykoupané dvoulisty byly rozděleny do dvou skupin podle barevnosti. Vzhledem k tomu, že zřejmě byl použit jiný papír pro první a druhý díl knižního bloku, respektovalo i rozdělení podle barevnosti až na výjimky tyto skupiny. Pro obě skupiny byl následně zvolen vhodný odstín papírové suspenze. Vzhledem k rozličné škále papírů a jejich míře poškození či znečištění bylo nutné namíchat odpovídající odstín také pro některé další části knižního bloku, např. pro dvoulisty předsádky, křídélko zadní předsádky, dobové vysprávky, podlepy grafických listů či samotné grafické listy. Použit byl granulát papíroviny ve směsi 60 % bavlny a 40 % lnu. Základní bílá papírovina byla dotónována azobarvivou, následně rozmixována s demineralizovanou vodou a smíchána s 1,5% vodným roztokem Tylose MH300 v poměru 2:3 (papírová suspenze:Tylose).

Před samotným procesem doplněné papírové suspenze bylo nutné některé dvoulisty zajistit Filmoplastem R. Jednalo se například o dvoulisty, jejichž hřebety byly příliš oslabené a došlo k rozdělení na jednolisty, nebo o místa, kde se nacházela rozsáhlejší trhлина papírové podložky, která by mohla způsobit deformaci papíru nebo papírovinového doplňku při schnutí. Filmoplast byl nařezán na úzké proužky, které byly za působení tepla restaurátorské špachtle přichyceny k papírové podložce.

Papír byl vždy provlhčen ve vodní lázni na nosiči z netkané textilie Hollytex. Jeho povrch doklížen 0,5% vodným roztokem Tylose MH300 (*obr. 126*). Následně byly vyrovnány všechny nerovnosti. Vlivem poškození papírové podložky byly dolní rohy dvoulistů méně odolné vůči tahu více zaklížených dolítků papíroviny a hrozilo jejich další poškození. Proto byly rohy doklíženy na dolévacím stole za mírného odtahu, který přispěl k lepší penetraci klíždla do papíru. Ztráty papírové podložky byly lahvičkou s úzkým hrdlem doplněny papírovou suspenzí v šesti vrstvách (*obr. 127*).

Pro schnutí papíru po doplnění ztrát byl zvolený podobný postup, jako při jejich mokrému čištění. Nejprve byly krátce umístěny mezi plstě do lisu. Odtamtud byly přemístěny mezi lepenky a zatíženy dřevěnou deskou. Tento způsob sušení zajistil, že nedošlo k rozměrovým změnám papírové podložky. Ta však nedosáhla vyrovnání a její povrch byl mírně zvlněn. Z toho důvodu byly dvoulisty po vyschnutí na jeden den umístěny mezi zvlhčené lepenky do lisu. Nízké množství vlhkosti v lepenkách zajistilo vyrovnání papíru pod tlakem lisu, nicméně neumožnilo rozměrové změny. Po vyrovnání byly dolítky ořezány na formát dvoulistu.

8.9 Vyspravení papírové podložky japonským papírem

Papírovou suspenzí byly doplněny ztráty papírové podložky, nicméně stále bylo nutné vyspravit jiná poškození materiálu (*obr. 128*). Pro lepší odolnost složek při a po ušití bylo nutné zpevnit oslabené hřbety vnějších dvoulistů většiny složek. Papírová podložka knižního bloku obsahovala velké množství drobných trhlin po jejích okrajích. Ty bylo nutné zcelit, aby nedocházelo k jejich rozšiřování při manipulaci s objektem. Dále bylo nutné zacelit několik rozsáhlejších trhlin a zpevnit některé rohy dvoulistů, které i přes zaklížení a doplnění papírové suspenze byly stále velmi křehké a hrozilo jejich budoucí poškození.

K vyspravení zbylých defektů jednotlivých dvoulistů bylo nutné přichystat japonský papír (Mino Tengujo 9 g/m²) ve vhodném odstínu. Dotónován byl ve vodném roztoku azobarviv. Připraveno bylo několik odstínů japonského papíru pro různé oblasti knižního bloku.

Přichystaný japonský papír byl trháním nadělen na menší pruhy či dílky odpovídající rozměrům daného poškození. Roztřepený okraj materiálu zajistil, že po nalepení vznikl plynulý přechod. K přilepení japonského papíru na dvoulisty knižního bloku byl použit 4% vodný roztok Tylose MH6000. Po vyspravení byl každý dvoulist umístěn pod zátěž, kde byl ponechán k úplnému vyschnutí. Pro vyspravení některých problematických částí byla použita vyhřívaná restaurátorská špachtle, která umožnila lepší kontrolu nad materiálem během vyspravování i schnutí.

Titulní list druhého dílu byl původně přilepen v úzkém pruhu u hřbetu k první složce druhého dílu. Tento způsob připevnění však může být problematický a způsobovat lámání papírové podložky, proto byl list přilepen na krátké křídélko z japonského papíru (Kawashi 35 g/m²), na které mohl být později obtočen okolo složky a přišit.

8.10 Vyspravení a podlepení grafických listů a předsádek

Při mokřém čištění knižního bloku byly grafické listy odděleny od jejich podlepů. Na ty je bylo následně nutné opět vylepit. Vzhledem k tomu, že papír v celém knižním bloku velmi citlivě reaguje na vlhkost rozměrovými změnami, bylo nutné zamezit natažení materiálu při kontaktu s lepidlem. Proto byly grafické listy nejprve celoplošně podlepeny japonským papírem (Mino Tengujo 9 g/m²). Pro lepení byla připravena směs 4% Tylose MH6000 s vařeným pšeničným škrobem. Touto směsí byl natřen list japonského papíru, na který byl položen grafický list (*obr. 130*). Ihned po přiložení byl grafický list umístěn mezi lepenky do lisu, kde byl ponechán k úplnému vyschnutí.

Před kompletací bylo nutné připravit také podlepy grafických listů. Ty byly ke složkám připevněny na křídélko. To však bylo u některých podlepů poměrně krátké a poškozené. Všechny podlepy byly proto ve hřbetu zpevněny japonským papírem (Mino Tengujo 9 g/m²) přilepeným 4% Tylose MH6000. Grafický list S. Lucas byl opatřen křídélkem z japonského papíru (Kawashi 35 g/m²), a to stejným způsobem jako je popsáno v kapitole *8.10 Vyspravení a podlepení grafických listů a předsádek* při titulním listu druhého dílu tisku.

Připravené grafické listy byly následně natřeny směsí pšeničného škrobu a Tylose a přiloženy na jejich podlepy. Bylo dodrženo jejich přesné umístění podle fotografií před restaurováním. Listy byly opět ihned po přiložení umístěny do lisu. Díky tomu se ani jeden materiál nestihl natáhnout vlivem vlhkosti a po vytažení grafických listů z lisu byly rovné a bez jakýchkoliv vrás či zvlnění (*obr. 131*).

Zvláštní pozornost bylo nutné věnovat titulnímu listu prvního dílu. Na druhé straně podlepu grafického listu se nachází razítka knihovny, které při styku s vodou nekrvácí, avšak proráží na druhou stranu papíru. To by se mohlo projevit také na titulním listu. Proto bylo rozhodnuto o vytvoření vzduchové kapsy v oblasti razítka. Lepidlo bylo nanášeno na celou plochu grafického listu, nicméně v okolí razítka bylo vynecháno. Tento krok nijak neovlivnil vzhled či funkčnost tohoto listu a zároveň nebylo nutné razítka opět fixovat pomocí cyklohexanu, což by mohlo způsobit komplikace při vylepování grafického listu.

Stejným způsobem jako grafické listy byly japonským papírem podlepeny také části předsádek. Dvoulisty na předsádkách byly obzvláště jemné a náchylné na poškození. Na zadní předsádce se také nacházela rozsáhlá trhlinka. Bylo proto rozhodnuto o zpevnění okrajových listů předsádek z rubové strany japonským papírem, který tak zvýšil jejich odolnost, usnadnil jejich správné vylepení na předešlé, ale také byla vytvořena separační vrstva od výlepu lepenkové desky.

8.11 Kompletace složek a dobové vysprávky

Po úplném vyspravení dvoulistů bylo nutné je opět zkompletovat do složek a připravit na vyšší knižního bloku (*obr. 129*). Dvoulisty byly rozděleny do složek a za pomoci knihařské kosti byly ve hřbetu přehnuty. Následně byly složky vyskládány na sebe v původním pořadí a umístěny do lisu. Tam byly ponechány po dobu několika dnů, čímž bylo zajištěno vyvzdušnění složek a zkompaktnění celého knižního bloku.

Vzhledem k nízkému počtu dobových vysprávek a faktu, že nijak nepoškozovaly knižní blok, bylo rozhodnuto o jejich navrácení. Před tím však byly vyčištěny a vyspraveny. Všechny vysprávky byly přilepeny k dvoulistům, a proto s nimi bylo zacházeno stejným způsobem, jako se zbytkem knižního bloku. Společně s ním byly vyčištěny gumou Cleanmaster a prošly také koupelí ve vodních lázních, ve kterých byly zároveň odděleny od samotných dvoulistů. Drobné ztráty vysprávek byly doplněny papírovou suspenzí o odpovídající barevnosti.

Vysprávky vyskytující se ve hřbetu složek byly následně navraceny do knižního bloku a při jeho šití přišity na své místo. Nedošlo k jejich opětovnému přilepení, čímž bylo zabráněno poškozování dvoulistů zlomem v místě hrany vysprávky. Vysprávky v titulní složce, které se nevyskytují ve hřbetu a nebylo proto možné je pouze přišít, byly opětovně přilepeny za pomoci směsi vařeného pšeničného škrobu a 4% vodného roztoku Tylose MH6000. Vzhledem k jejich tvaru a umístění nehrozí, že by jejich opětovné přilepení jakýmkoliv způsobem ohrožovalo dvoulist.

8.12 Měření pH papírové podložky a provedení batofenantrolinového testu po restaurování

Po dokončení vodných procesech na papírové podložce knižního bloku byly provedeny kontrolní měření hodnot pH a batofenantrolinový test. Hodnoty pH papírové podložky díky čištění vodnými procesy a případným zařazením lázně v obohacené vodě dosáhly neutrálních hodnot. Nejnižší naměřenou hodnotou bylo 6,45, nejvyšší naměřenou 7,44 a průměrem všech hodnot je 7,01. Výsledky jsou uvedeny v tabulce (*tab. 4*). Výsledky batofenantrolinového testu vyšly na všech vzorcích negativně.

8.13 Ušití knižního bloku na nové motouzové vazy

Před započítím restaurátorského zásahu bylo zvažováno opětovné využití původních vazů. Jejich stav se zdál být velmi dobrý a nebylo nalezeno žádné poškození. Po oddělení složek od organismu šití však bylo nalezeno několik míst, kde byly vazy přetrženy. To znemožnilo obnovení jejich funkčnosti a bylo rozhodnuto o jejich umístění do fragmentů. Tento krok také umožnil zachovat způsob obtočení původních nití okolo vazů.

Pro ušití proto byly na základně provedených analýz zvoleny vazy a nit' stejného materiálu a charakteru, jaký pozorujeme na původním organismu šití. Nit' byla zvolena lněná o odpovídající síle. Struktura nitě byla před použitím zatažena včelím voskem. Pro vazy byl zvolen konopný motouz, který však svou silou neodpovídal charakteru původních vazů. Proto byl rozvlákněn, bylo vyjmuto několik smotků vláken, která byla opět zatočena a zafixována vařeným pšeničným škrobem. Tak byly vytvořeny vazy co nejvíce se blížíci originálním vazům.

Vazy byly upnuty do knihařského stávku ve stejných rozestupech, jaké pozorujeme na původním organismu šití, a které také odpovídá rozmístění dírek ve hřbetech složek. Knižní blok byl vyrovnán a na jeho hřbet byly lehce zaznačeny místa, kde mělo být vedeno šití. Následně byl knižní blok opětovně ušit s ohledem na dodržení zásad původního organismu šití (*obr. 132*). Bylo proto provedeno přímé šití s jednoduchým obtočením vazů, a to na pět vazů a dva zapošívací stehy. Také uzlíky v místech napojení nití byly umístěny do vnitřní strany hřbetů složek, což odpovídá vypořádanému originálnímu systému. V případech, kde to bylo možné, byly pro provlečení nitě využity původní otvory ve hřbetech složek.

8.14 Zaklížení a zakulacení hřbetu knižního bloku

Po dokončení šití byl knižní blok vyjmut z knižního stávku. V následujícím kroku bylo nutné zarovnat hřbet knižního bloku do roviny. Zatímco některé složky byly mírně zapadlé do knižního bloku, jiné z něj vystupovaly, což by znemožnilo správné zaklížení hřbetu do roviny a jeho následné bezproblémové zaoblení.

Vyrovnaný knižní blok byl umístěn pod zátěž a zaklížen rozehrátým kožním kličem. Přebytné množství kliču bylo setřeno knihařskou kostí. Díky tomu se na hřbetu nenachází příliš velká vrstva

klíždla, která by znemožnila jeho flexibilitu, a zároveň klíž mohl proniknout mezi jednotlivé složky a propojit je mezi sebou (*obr. 133*).

Blok byl takto ponechán k úplnému vyschnutí. Jakmile bylo lepidlo suché, byl knižní blok vyjmut zpod zátěže a hřbet byl opět provlhčen vařeným pšeničným škrobem. Díky tomu bylo možné se hřbetem manipulovat a pomocí kladiva jej opatrně rozvolnit. Síla knižního bloku umožnila velmi snadné zakulacení. Knižní blok byl následně umístěn do oklepávacího lisu, kde byl pomocí kladiva hřbet knihy dorovnán do pravidelného oblouku (*obr. 134*). V tomto stavu byl opět zaklížen kožním klihem za použití stejného postupu, jaký byl popsán pro zaklížení hřbetu bloku. Následně bylo lepidlo ponecháno k úplnému vyschnutí.

8.15 Restaurování plátěných přelepů hřbetu

Plátěné přelepy byly nejprve vyčištěny suchou cestou. Širokým štětce s jemným vlasem byly odstraněny hrubší nečistoty uchycené na povrchu plátna, a především v jeho záhybech. Poté byly plátěné přelepy vlhčeny demineralizovanou vodou za pomoci vatového smotku, kterým byly také stírány nabobtnané zbytky lepidla (*obr. 135*). Vlhkost a odplavené nečistoty byly odsávány do filtračního papíru umístěného pod přelepem. Podklady z filtračního papíru byly průběžně měněny. Vyčištěné vlhké přelepy byly umístěny na filtrační papír a zatíženy sklem (*obr. 136*). V tomto stavu byly ponechány k vyschnutí a také tím bylo docíleno vyrovnání jejich povrchu.

Z důvodu vyrovnání tahu a vrstvy materiálu vyskytující se na hřbetu, bylo nutné doplnit ztráty plátna. Jako nejvhodnější metoda bylo zvoleno vyplnění ztrát japonským papírem (39 g/m²) z jedné strany a jeho podlepením slabším japonským papírem (Mino Tengujo 9 g/m²) ze strany druhé. Japonské papíry byly zatónovány azobarvivy tak, aby co nejlépe odpovídaly barevnosti lněného plátna. Vysprávky byly lepeny 4% vodným roztokem Tylose MH6000. Po úplném vyschnutí byly přelepy pevné, soudržné, ale stále flexibilní a vysprávky dobře drží na svých místech, což jsou výhody použití této metody doplnění oproti jiným dostupným.

Čisté a vyspravené plátěné přelepy byly následně navraceny na zakulacený hřbet knižního bloku (*obr. 137*). Středová část přelepů vyskytující se na hřbetě byla promazána vařeným pšeničným škrobem. Tím byl stejně tak provlhčen hřbet knižního bloku. Vlhkostí škrobu byla mírně aktivována vrstva klihu, což umožnilo dobré propojení mezi hřbety složek a plátěnými přelepy. Plátno bylo následně přiloženo na hřbet knihy a každý díl byl pečlivě přihlazen knihařskou kostí. Důležité bylo především jejich vytvarování okolo motouzových vazů. Hřbet knižního bloku byl poté zatížen pískovými zátěžemi, dokud lepidlo plně nezaschlo.

8.16 Restaurování tkaných kapitálků

Fragmenty kapitálků utrpěly určité ztráty materiálu a také znečištění, pevnost samotných nití je však poměrně dobrá. Nebyl nalezen důvod, proč oba fragmenty nenavrátit na objekt. Zároveň se zdálo, že jejich ponechání ve fragmentální podobě nijak neovlivní jejich stav, či funkčnost knižního bloku.

Pro vyspravení kapitálků byl použit japonský papír (Mino Tengujo 9 g/m²) natónovaný azobarvivy do odstínu, který nejméně narušoval celkovou barevnost kapitálků. Japonský papír byl zvolen jakožto neutrální materiál s dostatečně kvalitními vlastnostmi a odolností. Na barevné hedvábné nitě použité pro tkaní kapitálku byly provedeny zkoušky stability barviv. Z těch vyplynulo, že zatímco růžová nit je stabilní, zelená nit reaguje na přítomnost vody. Zkoušky na ethanol byly u obou nití negativní. Proto bylo přistoupeno k použití 5% roztoku Klucelu G v ethanolu pro přilepení vysprávek z japonského papíru.

Z japonského papíru byly vytvořeny záplaty na místa, kde došlo k přetržení nití (*obr. 138*). Rozvlákněné nitě horního kapitálku byly celoplošně z rubové a částečně lícové strany podlepeny pruhem japonského papíru. Přelep japonským papírem byl taktéž v horní části přehnut tak, aby napodoboval ohyb tkaného materiálu dochovaný na fragmentu. To zajistilo rovnoměrné rozložení tahu. Horní kapitálek se tak zpevnil a bylo možné jej následně vařeným pšeničným škrobem přilepit na původní místo na hřbetu knihy (*obr. 139*).

Dolní kapitálek byl ponechán ve fragmentu vyskytujícím se na předešlé. Natržené nitě v přehybu byly vyspraveny japonským papírem a kapitálek byl následně pšeničným škrobem přilepen na místo pod přední předsádkou, na kterém byl nalezen při rozebrání knihy.

8.17 Restaurování lepenkových desek

Usňový pokryv bylo možné sejmout z lepenkových desek suchou cestou za pomoci odchlípnutí špachtlí (*obr. 140*). Tímto způsobem byly demontovány jednotlivé části knižní vazby od sebe a bylo možné přistoupit k restaurování lepenkových desek. Z nich byly nejprve sejmuty papírové přelepy a fragmenty vazů. Některé části bylo možné sejmout suchým způsobem. Některé přelepy však byly stále dobře přichycené k lepenkové desce. Aby bylo možné je sejmout, byly provlhčeny 4% vodným roztokem Tylose MH6000. Ta umožnila snadné sejmoutí přelepů i vazů, aniž by byl materiál poškozen.

Z důvodu provlhčení přelepů pro jejich sundání bylo následně nutné odstranit zbytky Tylose na lepenkových deskách. Zbytky utkvělé na povrchu byly odstraněny za pomoci špachtle. Lepidlo, které již proniklo do struktury lepenky bylo odsáváno přes vlhké obklady filtračního papíru. Lepenkové desky byly následně sušeny za častého měnění suchých obkladů a umístěny pod zátěž. Hrubší nečistoty utkvělé na povrchu lepenkových desek byly odstraněny tupým skalpelem. Obě lepenkové desky byly taktéž přečištěny gumou Cleanmaster.

Na obou lepenkových deskách bylo změřeno pH. Výsledné hodnoty pH lepenkových desek se již mírně blížily do kyselé oblasti (průměr naměřených hodnot byl 6,02). V rámci restaurování proto

bylo rozhodnuto o přistoupení k neutralizaci 0,5% roztokem MMMK, které zvýšilo hodnotu pH a zároveň materiálu poskytlo alkalickou rezervu. Neutralizace byla provedena v laboratorní digestoři oboustranným nátěrem (*obr. 141*). V digestoři byly desky ponechány do úplného odtěkání neutralizační látky. Po několika týdnech bylo provedeno kontrolní měření pH, které ukázalo, že proces byl úspěšný, hodnoty pH se dostaly do mírně alkalických hodnot (průměr naměřených hodnot byl 8,22 a výsledky měření je možné nalézt v tabulce (*tab. 1*)) a neutralizační nátěr nebyl nutné opakovat.

Obě lepenkové desky byly rozštěpené na dvě části. Před dalšími kroky proto bylo nutné je opět spojit dohromady. Byly natřeny vařeným pšeničným škrobem, spojeny a umístěny do lisu, kde byly ponechány, dokud lepidlo nevyschlo.

Poté bylo přistoupeno ke zpevnění lepenkových desek a doplnění jejich ztrát. K tomuto účelu byl namíchán tmel z papíroviny (*obr. 142*). Ta byla natónována tak, aby odpovídala převažujícímu odstínu lepenkových desek. Z papíroviny, demineralizované vody a 4% vodného roztoku Tylose MH6000 vznikl tmel vhodný k doplnění ztrát. Menší ztráty v ploše desky a otvory po červotočích byly nejprve vyplněny řidším tmelem, který se dostal do otvorů. Poté byly doplněny hutnějším tmelem a zarovnány s plochou lepenkové desky. Větší ztráty byly v několika vrstvách doplňovány hustším tmelem. Zvláštní pozornost bylo nutné věnovat ztrátě levého dolního rohu zadní desky (při pohledu na desku z vnější strany). V tomto případě bylo nutné vložit folii Melinex mezi jednotlivé oddělené vrstvy lepenky. Tato folie sloužila jako podpůrný materiál pro první vrstvy doplňku. Po jeho vyschnutí byla folie odstraněna a na základní vrstvu byly postupně nanášeny další vrstvy tmelu. Směs papíroviny s Tylose byla také vpravována mezi jednotlivé oddělené vrstvy lepenky, což napomohlo jejich opětovnému spojení a celkovému zpevnění zvatovatělé oblasti. Každá vrstva tmelových doplňků musela vždy plně vyschnout, než na ni bylo možné nanést další materiál. Z toho důvodu byly svorkami svírány mezi filtrační papíry, které byly pravidelně měněny za suché. Po vyplnění všech ztrát byly doplňky ořezány podle původního formátu desek a v případě potřeby opatrně zabroušeny jemným brusným papírem tak, aby nebyl poškozen originální materiál.

8.18 Vylepení vrstev přelepů na přideštit lepenkových desek

V rámci snahy navrátit na knihu co nejvíce jejích prvků, ačkoliv mnoho z nich již neplní svou funkci, a snížení množství fragmentů, bylo rozhodnuto o navrácení všech částí původní vazby, které se nacházely na přideštit pod současnou předsádkou. Jedná se o odříznuté fragmenty původních vazů, fragment pergamenového jádra kapitálku, fragmenty mezivazních přelepů, dvojici křídélek, které vazy zakrývají, a také o celoplošný přelep lepenkové desky. Tyto vrstvy byly postupně vylepovány na přideštit (*obr. 143* a *obr. 144*). Schéma jejich pořadí a umístění je k nalezení v příloze (*graf. 4*). Pro jejich připevnění byl použit vařený pšeničný škrob a každá vrstva byla ponechána k vyschnutí v lise před tím, než na ni byla aplikována další vrstva.

8.19 Nasazení desek na přesahy plátěných přelepů

Po vylepení všech vrstev byly lepenkové desky připravené k jejich nasazení na knižní blok (*obr. 146*). K tomuto účelu byla připravena směs vařeného pšeničného škrobu a rozehřátého kožního klihu. Nejprve bylo nutné nasadit desky na přesahy plátěných přelepů, přes které teprve mohly být vylepené roztržené konce vazů (*obr. 147*). Pod plátěné přelepky byla vložena ochranná folie a plátno bylo promazáno směsí lepidla. Přes takto připravené a vyrovnané plátno byla přiložena lepenková deska. Folie byla vyměněna za proklady z netkané textilie Hollytex, makulaturního listu a čisté folie. Stejný postup byl proveden také u druhé desky a následně byla kniha umístěna do lisu.

8.20 Restaurování usňového pokryvu a jeho navrácení

Po sejmutí z lepenkových desek byla useň nejprve pečlivě očištěna suchou cestou. Širokým štětcem byly odstraněny všechny hrubší nečistoty z povrchu usně, a především z jejích záhybů, ve kterých mají tendence se uchycovat. Pomocí špachtle a ztupěného skalpelu byly odstraněny zbytky lepenky které utkvěly na povrchu rubové strany usně, či malé fragmenty papíru uchyceného z lícové strany. Pomocí špachtle byly také sejmuty knihovní štítky nesoucí signaturu knihy, které se nacházely na hřbetu usňového pokryvu.

Analýzy provedené na vzorku odebrané z usňového pokryvu ukázaly, že se useň nachází v poměrně dobrém stavu (*14.2 Teplota smršnění pokryvové usně*). To umožnilo provést mokré čištění usně. Vyzkoušeno bylo čištění demineralizovanou vodou a 1% pěnou Alvolu OMK v demineralizované vodě. Vizuální změna byla u obou metod totožná, a proto bylo přistoupeno k méně invazivnímu čištění demineralizovanou vodou. Do té byly lehce namáčeny vatové tyčinky, kterými byla následně čištěna lícová strana pokryvu. Vyčištěné části byly vždy umístěny mezi filtrační papíry, čímž byl urychlen proces jejich schnutí a omezena doba výskytu vlhkosti v materiálu.

Ačkoliv se usňový pokryv dochoval v dobrém stavu a s minimálními ztrátami, bylo přesto na některá místa nutné aplikovat usňové záplaty (*obr. 145*). Jednalo se o drobné ztráty na hřbetu knihy a také doplnění ztrát na rozích lepenkových desek, které byly v oblasti hrany oslabeny. Ztracený usňový pokryv v dolním rohu zadní desky doplněn nebyl. K tomuto rozhodnutí bylo přistoupeno z několika důvodů. Způsob založení na zbylých třech rozích se liší a není možné odhadnout, jaký způsob byl použit právě pro tento roh. V rámci celého zásahu byla snaha o minimalizaci doplnění materiálů v místech, kde toto doplnění není přímo vyžadováno z důvodu funkčnosti či zamezení dalšího poškození materiálu. Lepenka byla v tomto místě silně poškozená a tuto oblast tak po zrestaurování primárně tvoří odolný tmel, který není nutné dále chránit usňovým pokryvem.

Pro doplnění usňového pokryvu byla zvolena useň co nejvíce odpovídající původnímu pokryvu. Použita byla tříslučiněná teletina, která byla dotónována barvivy GMW Roda Dye do požadovaného odstínu. Barvivo bylo na useň nanášeno za pomoci houbičky a po vyschnutí barvy byla useň pečlivě

promyta v čisté vodě a zbavena všech zbytků barviva, které by při pokrývání mohlo znečistit lepenku či jiné části knihy.

Nejprve byly pokryty usňové záplaty z nového materiálu. Ty byly pečlivě vytenčeny v celé ploše na Shärf-Fixu a následně dotenčeny tenčícím nožem na okrajích, což umožnilo vytvoření plynulého přechodu mezi materiály. Materiál byl z lícové strany provlhčen vodou a z rubové strany vařeným pšeničným škrobem. Vrstva škrobu byla následně stažena, pokryv byl natřen menším množstvím tohoto lepidla a následně byl pokryt na knihu. Rohy byly založeny na steč, čímž bylo minimalizováno překrytí materiálů pod originálním pokryvem. Záplaty na hřbetu byly pečlivě přihlazeny okolo vazů v místech ztrát.

Původní usňový pokryv byl velmi zatuhlý a nepoddajný, bylo proto nutné jej nejprve pořádně provlhčit, což umožnilo dobré přilnutí materiálu okolo hran lepenkových desek, na hřbet knihy i založení hlavic. Provlhčení bylo provedeno stejným způsobem, jako u usňových záplat z nové usně, pouze bylo nutné proces několikrát opakovat. Nejprve byly pokryty rohy na deskách, které po vylepení materiálu byly umístěny do lisu, kde byly ponechány k úplnému vyschnutí. Ve stejném kroku byl také na desku navrácen usňový fragment (*obr. 29*).

Následně byl na knihu navrácen hřbetní pokryv (*obr. 150*). Z důvodů popsaných v kapitole 4.1 Typologický popis knižní vazby bylo nutné mírně oddělit přesahy kapitálků a plátěných přelepů z předešlé, aby pod ně mohly být pokryty záložky hlavice. Po jejich založení byly přesahy opět přilepeny a knižní blok byl umístěn do oklepávacího lisu, kde byly vyvázány vazy (*obr. 151*).

8.21 Vylepení předsádek na předešlé

Po pokrytí knižní vazby bylo nutné postupně vylepit všechny vrstvy předsádek. Knižní blok byl svorkami upevněn ke stolu a v otevřené podobě byla vždy na předešlé vařeným pšeničným škrobem vylepena jedna vrstva předsádky. Po téměř úplném vyschnutí byla deska zavřena a kniha umístěna do lisu. Tento proces byl opakován, dokud nedošlo k úspěšnému vylepení všech předsádkových listů a křídélka (*obr. 152*).

8.22 Výroba ochranného pouzdra a adjustace fragmentů

Součástí procesu restaurování byla také výroba ochranné krabice, tzv. Phase-box s krčkem (*obr. 115*). Bylo využito pouze materiálu archivní kvality s alkalickou rezervou, konkrétně lepenky AlphaCell Ivory o síle 2 mm a lepenek BoxBoard o síle 7 a 9 mm. Jako lepidlo byla použita akrylátová disperze Akrylep 545.

Do ochranného pouzdra byly umístěny také desky z lepenky BoxBoard o síle 9 mm. Na ně byly adjustovány fragmenty nalezené v knižním bloku. Převážně se jedná o nečistoty rostlinného a živočišného původu, vložené archivní dokumenty, nebo části materiálů, jejichž poloha nebyla známá a nebylo možné je na knihu navrátit. Všechny fragmenty byly umístěny do kapes z folie Melinex (*obr. 114*). Na jednu z desek byl adjustován organismus šití, a to za pomoci bílé lněné nitě. Uvnitř pouzdra se

také nachází fotografie objektu před a po restaurátorském zásahu a stručný výpis z této restaurátorské dokumentace (*obr. 113*).

8.23 Závěrečná fotodokumentace objektu a sepsání restaurátorské dokumentace

Posledním krokem byla fotodokumentace objektu po restaurování. Provedena byla ve fotografickém ateliéru Fakulty restaurování Univerzity Pardubice ve stabilních světelných podmínkách za pomoci fotoaparátu *Canon EOS 70D* a zábleskových světel *Fomei Digital Pro X 300*. V průběhu a po dokončení restaurování byla také sepsána tato restaurátorská dokumentace.

9 Seznam použitých materiálů a chemikálií

9.1 Použité materiály

- japonský papír (Kawashi 35 g/m², Mino Tengujo 9 g/m²)
- papírovina (60% bavlna, 40% len, papírna Velké Losiny)
- lněná nit (100% len)
- konopný motouz (100% konopí)
- telecí useň tříslučiněná

9.2 Použité chemikálie

- demineralizovaná voda (H₂O, voda zbavená všech iontově rozpustných látek a křemíku)
- obohacená voda (H₂O, demineralizovaná voda obohacená o ionty Mg⁺ a Ca⁺)
- voda (H₂O)
- ethanol (C₂H₅OH)
- Bathofenantrolin (4,7-difenyln-1, 10-fenantrolin), nasycený ethanolový roztok
- anionaktivní tenzid Spolapon AOS 146 (Alfa-olefin (C₁₄–16) sulfonát sodný)
- cyklododekan (C₁₂H₂₄)
- MMMK (methoxy methyl magnesium karbonát), 0,5% roztok v methanolu
- azobarvivo Saturnová žlut LFF 200, 0,1% roztok ve vodě
- azobarvivo Saturnová hněd L2G, 0,1% roztok ve vodě
- azobarvivo Saturnová šed LRN, 0,1% roztok ve vodě
- azobarvivo Rybacelová čern DS, 0,1% roztok ve vodě
- Tylose MH 6000 (MHEC – metylhydroxyetylcelulosa), 4% vodný roztok
- Tylose MH 300 (MHEC – metylhydroxyetylcelulosa), 0,5% a 1,5% vodný roztok
- Klucel G (hydroxypropylcelulóza), 5% ethanolový roztok
- kožní kliš (na bázi živočišného kolagenního proteinu)
- pšeničný škrob (na bázi rostlinného polysacharidu)
- včelí vosk

9.3 Použité pomocné materiály

- Cleanmaster (Wallmaster, 100% čistá měkká latexová guma bez obsahu chemikálií)
- filc (vlna)
- filtrační papír (250 g/m² a 700 g/m², pH 7)
- dřevitá lepenka (určená pro lisování, s obsahem ligninu)
- fólie Melinex 401 (100% polyesterová fólie, vysoce transparentní, inertní a chemicky i rozměrově stabilní)
- Filmoplast R

- HollyTex 33 g/m² a 81 g/m² (100% polyester bez obsahu kyselin)
- vatové tyčinky a tampony (100% bavlna)
- sterilní vatový tampon na dřevěné špejli

9.4 Materiály použité na výrobu ochranného pouzdra

- alkalická archivní lepenka AlphaCell Ivory (1505 g/m², 2 mm, pH 8,0; bez obsahu kyselých složek a ligninu, s alkalickou rezervou)
- alkalická archivní lepenka BoxBoard (550 g/m², 0,7 mm, 100% celulóza, pH 7,5 až 10,0; bez obsahu optických zjasňovačů a ligninu, s alkalickou rezervou)
- alkalická archivní lepenka BoxBoard (670 g/m², 0,9 mm, 100% celulóza, pH 7,5 až 10,0; bez obsahu optických zjasňovačů a ligninu, s alkalickou rezervou)
- akrylátová disperze Akrylep 545 (s obsahem aditiv a konzervačních prostředků, pH 7,5 až 8,5)
- samolepicí tkané plátno Filmoplast T (240 μm, samolepicí tkané plátno, pH neutrální lepicí vrstva)
- Melinex 401 (100 μm, 100% polyesterová fólie, vysoce transparentní, inertní a chemicky i rozměrově stabilní)
- samolepicí suchý zip Velcro
- nit (100% len)

10 Doporučené podmínky uložení a manipulace²⁰

10.1 Klimatické podmínky

Relativní vzdušná vlhkost	45–50 % (± 5 % za 24 hodin)
Teplota	16–18 °C (± 2 °C za 24 hodin)

10.2 Podmínky vystavování

Intenzita osvětlení	<50 lx
Osvit	12 000 lx·h za rok

Objekt by měl být uchováván v podmínkách se stabilními hodnotami teploty a relativní vzdušné vlhkosti. Je nutné se vyvarovat především prudkým výkyvům těchto hodnot a případně zajistit jejich pozvolnou změnu. Uchováván by měl být v klimatizovaném prostoru, a to ve vodorovné poloze uvnitř ochranného pouzdra, které objekt chrání před prachem a slunečním zářením. S objektem by mělo být manipulováno šetrně a po vyjmutí z ochranného pouzdra by měl být pokládán na molitanové klíny. Vhodné je použití ochranných rukavic. Zvláštní opatrnost je nutné věnovat lepenkovým deskám, které mohou být vzhledem ke ztrátě povrchu více náchylné k mechanickému poškození.

²⁰ ĎUROVIČ, Michal a kol. Restaurování a konzervování archiválií a knih. Praha: Paseka, 2002, s. 83–122. ISBN 80–7185–383–6

11 Závěr

Obsahem této práce byl restaurátorský zásah na konvolutu starých tisků z let 1677 a 1712 ve vlastnictví Muzea Náchodska. Primárním cílem bylo obnovit funkčnost objektu a zamezit dalšímu mechanickému poškození a degradačním procesů na jednotlivých prvcích knihy. Alarmující stav objektu proto vyžadoval komplexní restaurátorský zásah. Zároveň bylo záměrem zachovat co nejvíce částí knihy ve skladbě, ve které byly nalezeny při převzetí objektu. Mnoho z nich již neplní svou funkci, nicméně je možné z nich vyčíst jednotlivé dobové zásahy na knize.

Zásah probíhal v období mezi listopadem 2023 a červencem 2024. Před započítím zásahu byl proveden podrobný průzkum objektu a série chemicko-technologických analýz, které vedly k sestavení plánu restaurování. Také bylo nutné odebrat mikrobiologické stěry, které byly negativní, a proto bylo možné bezpečně přistoupit k dalším krokům. Objekt byl demontován a organismus šití byl uložen do fragmentů. Dvoulisty knižního bloku byly vyčištěny suchou cestou za pomoci štětců a pryží, a následně mokrou cestou koupelí ve vodní lázni. Papír byl zaklížen a ztráty každého dvoulistu byly doplněny papírovou suspenzí. Zbylé defekty papírové podložky byly vyspraveny japonským papírem. Dvoulisty byly následně znovu zkompletovány do složek, včetně grafických listů, které bylo nutné opět přilepit na původní podlep, a také předsádek a dobových vysprávek. Knižní blok byl následně podle původního schéma šití znovu ušit na nové motouzové vazy.

Usňový pokryv byl odlepen od lepenkových desek, které byly vyčištěny a následně doplněny tmelem z papíroviny. Na lepenkové desky byly následně navraceny fragmenty dřívějších vazů a trojice přelepů. Usňový pokryv byl vyčištěn štětcí a demineralizovanou vodou nanášenou vatovou tyčinkou.

Na hřbetu knižního bloku se nacházely plátěné přelepy, které byly vyčištěny, vyrovnány a následně doplněny záplatami z japonského papíru. Fragmenty tkaných kapitálků byly vyspraveny taktéž japonským papírem a kapitálek u hlavy v oblasti rozvolnění nití byl tentýž materiálem podlepen pro zvýšení celkové odolnosti. Plátěné přelepy i kapitálky byly následně opět vylepeny na hřbet knihy a přes jejich přesahy byly nasazeny lepenkové desky.

Po nasazení desek byla vazba pokryta záplatami z nové usně. Přes ní byly znovu pokryté usňové prvky původního polousňového pokryvu – rohy a hřbetní díl. Jeden z rohů a taktéž papírový pokryv vazby se nedochovaly a z důvodu jejich neznámé podoby nemohly být doplněny. Na závěr byly vylepeny předsádky na předešlé podle dochovaného systému. Fragmenty byly zaadjustovány a vloženy společně s knihou do ochranného pouzdra, které bylo pro objekt zhotoveno. Na závěr byla sepsána tato restaurátorská dokumentace, která je zároveň závěrečnou bakalářskou prací.

Cíle práce byly naplněny. Proces degradace objektu byl zpomalen a kniha byla vrácena do stavu, ve kterém je možné s ní za dodržení doporučených zásad bezpečně manipulovat. Předem stanovený restaurátorský zásah byl dodržen s výjimkou jediného kroku, kterým bylo ušití knižního bloku na původní motouzové vazy. Při prvotním průzkumu se zdály v překvapivě dobrém stavu. Po rozebrání knižního bloku a důkladném průzkumu však bylo odhaleno několik defektů, které by ovlivnily

funkčnost knižního bloku a manipulace s ním by mohla způsobit úplné přetržení vazů. Z těchto důvodů byl celý organismus šití umístěn do fragmentů a knižní blok byl ušit na nové motouzové vazy.

12 Seznam použité literatury a online zdrojů

BÁRTOVÁ, Pavla. *Knižní vazba na českých tiscích ze 17. a 18. století*. Litomyšl, 2014. Diplomová práce. UPCE: Fakulta restaurování. ISBN neuvedeno.

BAŠTECKÁ, Lydia; ČÁP, Jaroslav; ČÍŽEK, Jan; HLADKÝ, Ladislav; Sádlo, Václav; SLAVÍK, Jiří; TŮMA, Jan. *Náchod: Historie, kultura, lidé*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2004. ISBN 80-7106-674-5.

BENEŠOVÁ, Marie. Postup při filigranologickém průzkumu rukopisů. In: *Remeslo a kniha*. Martin: Slovenská národní knižnica, 2020, s. 10-19. ISBN 978-80-8149-134-4

ĎUROVIČ, Michal a kol. *Restaurování a konzervování archiválií a knih*. Praha: Paseka, 2002. ISBN 80-7185-383-6

MARTINOVÁ, Christina. *Tkaní: Metody, vzory a tradice dávného umění*. 1. vydání. Praha: Dokořán, 2021, ©2005. ISBN 978-80-7363-748-4.

ZUMAN, František. *České filigrány XVIII. století, část I. (textová)*. Praha: Česká akademie věd a umění, 1932. ISBN neuvedeno.

ZUMAN, František. *České filigrány XVIII. století, část II. (obrazová)*. Praha: Česká akademie věd a umění, 1932. ISBN neuvedeno.

ČÁP, Jaroslav. *Genealogie náchodského rodu P. Josefa Františka Hurdálka (1747–1833)*. Online. In: Státní oblastní archiv v Zámrsku. Sborník prací východočeských archivů, č. 17. Zámrsk: Státní oblastní archiv v Zámrsku, 2021, s. 127–170. ISSN 0231-6307. Dostupné z: <https://vychodoceskearchivy.cz/wp-content/uploads/2022/10/Sborn%C3%ADk-prac%C3%AD-v%C3%BDchodo%C4%8Desk%C3%BDch-archiv%C5%AF-%E2%80%9317-2021.pdf>. [cit. 2024-07-28]-

ČÁP, Jaroslav. *Hurdálkové. Staré náchodské rody*. Online. Červen 2023, s. 7. ISSN neuvedeno. www.mknachod.cz. Dostupné z: https://www.mestonachod.cz/zpravodajstvi/nachodsky-zpravodaj/archiv_23/z0623.pdf. [cit. 2024-07-28]

Knihověda.cz. *Bible svatováclavská, I. vydání*. Online. In: Bibliografická databáze bohemikálních tisků, rukopisů a moderní literatury. Dostupné z: <https://knihoveda.lib.cas.cz/Record/K01111>. [cit. 2024-07-28].

Národní památkový ústav. *Kostel sv. Josefa při býv. klášteře redemptoristů*. Online. In: pamatkovykatalog.cz. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/kostel-sv-josefa-pri-byv-klastere-redemptoristu-14033343>. [cit. 2024-07-28]

Tkaniny. Online. In: Nábytkářský informační systém. Dostupné z: <https://www.n-i-s.cz/cz/tkaniny/page/455/>. [cit. 2024-07-28]

Ústav pro jazyk český AV ČR. *Cvek II m. (cvek, cfek)*. Online. In: Ústav pro jazyk český AV ČR. Slovník nářečí českého jazyka. Dostupné z: <https://sncj.ujc.cas.cz/entry/1625>. [cit 2024-08-03]

VOIT, Petr. *Daniel Vojtěch Kamenický*. Online. In. Encyklopedieknihy.cz. Dostupné z: https://www.encyklopedieknihy.cz/index.php?title=Daniel_Vojt%C4%9Bch_Kamenick%C3%BD. [cit. 2024-07-28]

VOIT, Petr. *Dědictví svatého Václava*. Online. In. Encyklopedieknihy.cz. Dostupné z: https://www.encyklopedieknihy.cz/index.php?title=D%C4%9Bdictv%C3%AD_sv._V%C3%A1clava. [cit. 2024-07-28]

VOIT, Petr. *Jezuitská tiskárna – Praha*. Online. In. Encyklopedieknihy.cz. Dostupné z: https://www.encyklopedieknihy.cz/index.php/Jezuitsk%C3%A1_tisk%C3%A1rna_%E2%80%93_Praha. [cit. 2024-07-28]

13 Seznam použitých symbolů a zkratek

°C	stupeň Celsia
arch. sign.	archová signatura
cm	centimetr
č.	číslo
g/m ²	gram na metr čtvereční
graf.	grafická nebo obrazová příloha
IHS	Iesus Hominum Salvator
IPM	Jan Pavel Margott
lx	lux
lx·h	luxhodina
mm	milimetr
obr.	Obrázek
r	recto
s	síla
S.	svatý
str.	strana
š	šířka
tab.	tabulka
v	verso
v	výška
μm	mikrometr

14 Seznam textových příloh

- tab. 1 pH lepenkových desek před restaurováním
- tab. 2 pH papírové podložky před restaurováním
- tab. 3 pH lepenkové desky po restaurování
- tab. 4 pH papírové podložky po restaurování
- tab. 5 Zkoušky stability záznamových prostředků a batofenantrolinový test
- tab. 6 Zkoušky mokrého čištění
- tab. 7 První list přední předsádky
- tab. 8 Druhý dvoulist přední předsádky
- tab. 9 Třetí dvoulist přední předsádky
- tab. 10 Rodokmen vlepený na přední předsádce
- tab. 11 Křídélko zadní předsádky
- tab. 12 Výlep předního přideští
- tab. 13 Fragment vložený v knižním bloku
- tab. 14 Rodokmen rodiny 1. část
- tab. 15 Rodokmen rodiny 2. část

14.1 Mikrobiologické zkoušky

doc. Ing. Marcela Pejchalová, Ph.D.
mikrobiolog

MIKROBIOLOGICKÉ ZKOUŠKY

Místo odběru: Eliška Vrbová, Kniha-sign. Mz2129, 1677 Alena Samcová	Materiál: Stěry provedeny sterilním vatovým tampónem na plastové špejli
---	--

Datum provedení: odběr 10. 10. 2023; začátek mikrobiologické analýzy 17. 10. 2023.
Provedené zkoušky: Pomocí sterilních vatových tampónů byly provedeny stěry části analyzovaných předmětů. Pevné částice získané tímto způsobem byly přeneseny roztěrem na povrch kultivační půdy MALT. Inkubace 7 dní při laboratorní teplotě.
Výsledky: Po kultivaci nebyla zjištěna kontaminace mikroskopickými vláknitými houbami.
Závěr: Není potřeba provádět desinfekční zásah!

Datum 24. 10. 2023

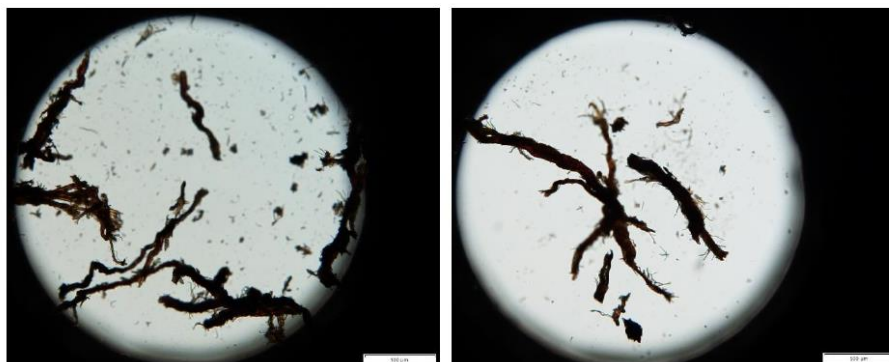
Podpis: doc. Ing. Marcela Pejchalová,
Ph.D.

14.2 Teplota smršťení pokryvové usně

Národní knihovna
České republiky
National Library
of the Czech Republic

TEPLOTA SMRŠTĚNÍ USNÍ

Obr. 2 Vzorek v měřicí cele FP82, před měřením teploty smršťení

Teplota smršťení

Smršťování vláken probíhalo v intervalu 38,5 °C–67,8 °C.

Zjištěná **teplota smršťení je 48,6 °C.**

Jedná se o mírně degradovanou usně.

V Praze dne 6.6.2024

Ing. Nikola Šiposová
Oddělení vývoje a výzkumných laboratoří
Národní knihovna ČR – Centrální depozitář

Národní knihovna České republiky, Mariánské náměstí 190/5, 110 00 Praha 1, tel./fax: +420 221 663 384

IČ 00023221 • DIČ CZ00023221 • Česká národní banka, Praha 1 • č.ú. 855 35 011/0710

e-mail: Nikola.Siposova@nkp.cz • www.nkp.cz • www.klementinum.cz

Univerzita Pardubice
Fakulta restaurování
Ing. Alena Hurtová
Jirásková 3
560 02 Litomyšl

MĚŘENÍ TEPLoty SMRŠTĚNÍ USNÍ

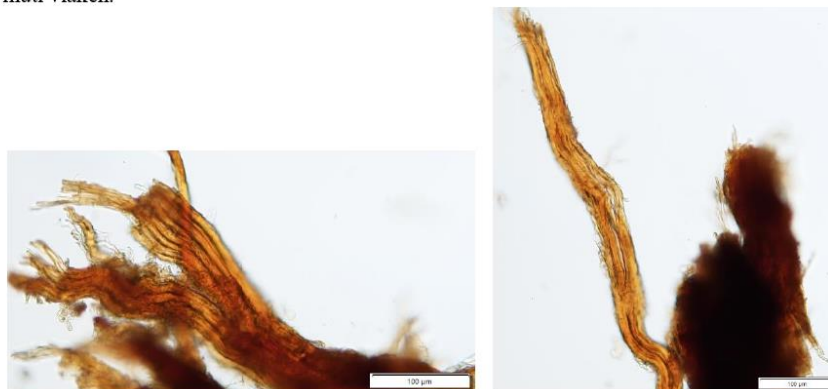
Měření teploty smrštění je prováděno mikroskopicky s použitím měřicí cely FP82 a termosystému FP900 (Mettler) a mikroskopu Olympus BX 60. Vzorek usně je namočen do destilované vody a rozvlákněn tupou hranou skalpelu. Rozvlákněný vzorek je v destilované vodě zahříván na vyhříváném stolku rychlostí 2 °C / min a smrštění vláken je pozorováno v mikroskopu, objektiv 4x.

Knih – Svatováclavská bible

Vzorek č. EV1/11492, useň – pokryv, dolní roh přední desky

Koherence vláken

Rozvláknění velice tuhého vzorku probíhalo obtížně. Po namočení destilovanou vodou se proces zjednodušil. Vzorek po rozvláknění obsahoval směs dlouhých a krátkých vláken. Taktéž směs částic z kolagenních vláken a prachových částic. U vláken bylo pozorováno podélné štěpení, třepení a místy rozvinutí vláken.

Obr. 1 Vzorek po rozvláknění

14.3 Chemicko-technologický průzkum objektu

Chemicko-technologický průzkum knižní vazby

Zadavatel průzkumu: Eliška Vrbová, (4. ročník), Ateliér restaurování papíru, knižní vazby a dokumentů.

Objekt: Kniha – Svatováclavská bible

Průzkumu provedl: Katedra chemické technologie, Fakulta restaurování, Univerzita Pardubice, Jiráskova 3, Litomyšl, 570 01, Ing. Alena Hurtová

Datum zadání průzkumu: březen 2024

Datum vyhodnocení průzkumu: květen 2024

Počet stran ve zprávě: 17

Fotografie objektu: Eliška Vrbová

1. Metodika průzkumu

Optická mikroskopie (OM) - provedeno na stereomikroskopu SMZ 800 (Nikon) při zvětšení 10x, 20x a 30x v bílém odraženém světle. Pro větší zvětšení byl použit optický mikroskop ECLIPSE LV100 (Nikon, Japan) při zvětšení 50x, 100x, 200x a 500x v procházejícím bílém světle.

Důkaz přítomnosti tříslovin. Vzorky usní byly rozděleny na dvě části. První byla na podložním sklu zakápnuta destilovanou vodou, druhá byla zakápnuta 1% roztokem chloridu železitého. Obě byly zakryty krycím sklem a pozorovány pod stereomikroskopem SMZ 800.

Vlákninové složení papíru a textilií – Herzbergova vybarvovací zkouška ČSN ISO 9184-3. Vzorky byly rozvlákněny v destilované vodě. Po vysušení byly vzorky zakápnuty Herzbergovým činidlem, zakryty krycím sklíčkem a pozorovány v mikroskopu ECLIPSE LV100 v procházejícím bílém světle.

Identifikace textilie – v roztoku fluoroglučinu. Metoda slouží k odlišení lnu, konopí od juty a dalších lýkových vláken pomocí 2% roztoku fluoroglučinu v etanolu a kyselině chlorovodíkové. Výsledná barevná změna byla pozorována pod stereomikroskopem SMZ 800.

Identifikace textilie – „stáčecí“ test. Test je určen pro rozlišení lnu a konopí a je založen na jejich opačné orientaci vnitřní struktury vláken. Vzorky textilie byly ponořeny do destilované vody a po 5 minutách byl sledován směr otáčení vlákna během vysoušení nad topným tělesem o teplotě 90°C. Po směru hodinových ručiček se otáčí len, proti směru hodinových ručiček se otáčí konopí.

Infračervená spektrometrie – provedeno na infračerveném spektrofotometru s Fourierovou transformací (FTIR) Nicolet 380 s diamantovým ATR krystalem. Měření bylo provedeno na neupravených površích vzorky. Vyhodnocení spekter bylo provedeno pomocí programu OMNIC 7.3 srovnávací metodou se spektry standardu knihovny FR UPA a Polymers Miracle UPA a databáze IRUG (<http://www.irug.org/search-spectral-database>).

Použitá literatura:

1. ĎUROVIČ, M., et al. *Restaurování a konzervace archiválií a knih*. 1st ed. 2002. ISBN 80-7185383-6.
2. WIENER, J., KOVAČIČ, V., DEJLOVÁ, P. Differences between flax and hemp. *AUTEX Research Journal*, 2003, vol. 3, no. 2, p. 58–63.
3. KITE, M., THOMSON, R. *Conservation of Leather and Related Materials*. 2005. ISBN 0750648813.
4. DERRICK, M.R., STULIK, D., LANDERY, J. M. *Infrared Spectroscopy in Conservation Science*, 1999, ISBN 0-89236-469-6.
5. SOCRATES, G. *Infrared and Raman Characteristic Group Frequencies*, 2004, ISBN 0-471-85298-8.

2. Vzorky k analýze

Objekt	Vzorek	Identifikační číslo vzorku	Místo odběru	Povrchová úprava	Stručný popis	Cíl analýzy	Metody analýzy
Kniha – Svatováclavská bible	EV1	11492	dolní roh přední desky	ne	useň – pokryv	určení druhu činění usně	OM, roztok FeCl ₃
	EV2	11493	spodní zakončení	ne	nit' – šití knižního bloku	vlákninového složení	OM, Herzbergovo činidlo, roztok fluoroglučinu, „stáček“ test
	EV3	11494	druhý vaz	ne	motouz	vlákninového složení	OM, Herzbergovo činidlo, roztok fluoroglučinu, „stáček“ test
	EV4	11495	homí kapitálek	ne	nit' použitá na tkaném kapitálku (zelená)	vlákninového složení	OM, Herzbergovo činidlo, FTIR
	EV5	11496	homí kapitálek	ne	nit' použitá na tkaném kapitálku (růžová)	vlákninového složení	OM, Herzbergovo činidlo, FTIR
	EV6	11497	homí kapitálek	ne	nit' použitá na tkaném kapitálku (bílá)	vlákninového složení	OM, Herzbergovo činidlo, roztok fluoroglučinu, „stáček“ test
	EV7	11498	okraj přeplepu u homí hlavice	ne	plátno použité na přelep hřbetu	vlákninového složení	OM, Herzbergovo činidlo, roztok fluoroglučinu, „stáček“ test

Identifikační číslo udává číslo dle vzorkového systému Katedry chemické technologie, Fakulty restaurování, Univerzity Pardubice.

3. Výsledky chemicko-technologického průzkumu

Vzorek č. EV1/11492 useň – pokryv

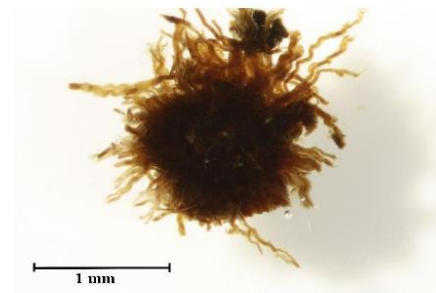
Lokalizace: dolní roh přední desky

Detail místa odběru vzorku a detail vzorku

Místo odběru (fotografie Eliška Vrbová) a makrosnímek vzorku EV1/11492. Fotografováno na stereomikroskopu SMZ 800, bílé dopadající světlo, zvětšení na mikroskopu 30x.

Důkaz přítomnosti tříslovin – optická mikroskopie

Makrosnímek vzorku EV1/11492 po reakci s roztokem chloridu železitého (vlevo) a makrosnímek standardu (vpravo). Fotografováno na stereomikroskopu SMZ 800, bílé dopadající světlo, zvětšení na mikroskopu 30x.

Vyhodnocení:

Hnědá vlákna usně reagovala ztmavnutím na přítomnost chloridu železitého. Vzorek obsahuje třísloviny. Nejspíše se jedná o tříslučiněnou useň.

Vzorek č. EV2/11493 niť – šití knižního bloku

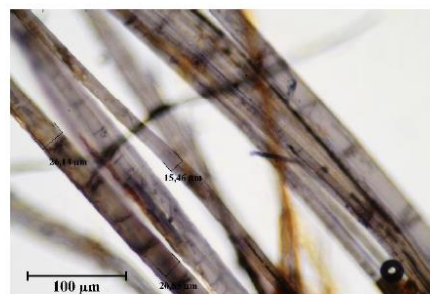
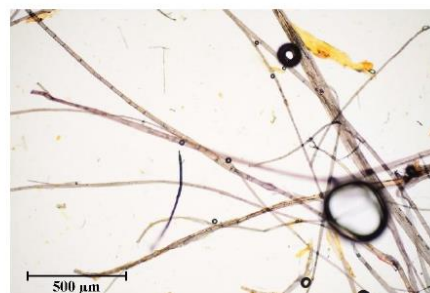
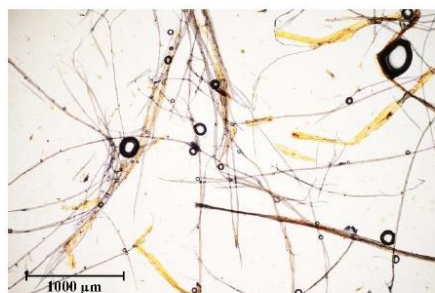
Lokalizace: spodní zakončení

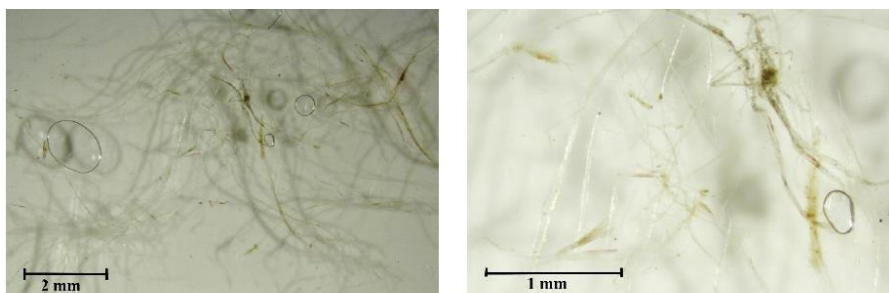
Detail místa odběru vzorku a detail vzorku

Místo odběru (fotografie Eliška Vrbová) a makrosnímek vzorku EV2/11493. Fotografováno na stereomikroskopu SMZ 800, bílé dopadající světlo, zvětšení na mikroskopu 10x.

Identifikace vláken – optická mikroskopie

Snímek vláken vzorku EV2/11493 v Herzbergově činidle. Fotografováno na optickém mikroskopu Nikon ECLIPSE LV100 při zvětšení na mikroskopu 50x, 100x, 200x a 500x v bílém procházejícím světle. V roztoku fluoroglučinu fotografováno na stereomikroskopu SMZ 800, bílé dopadající světlo, zvětšení na mikroskopu 10, 30x.

Výhodnocení:

Vzorek tvořila textilie, jejíž jednotlivá vlákna mají viditelná kolénka, úzký lumen, tloušťku vláken mezi 10 až 20 μm . Po styku s Herzbergovým činidlem došlo k zružovění vláken. Tyto znaky jsou typické pro lýková vlákna (například len, konopí, kopřiva, juta...). Po reakci s roztokem fluoroglučinu nedošlo k celkové barevné změně, pravděpodobně se tedy jedná o len nebo konopí.

„Stáčecí“ test – vlákna vzorku se při vysoušení otáčela po směru hodinových ručiček, mělo by se tedy jednat o vlákna lnu.

Vzorek č. EV3/11494 motouz

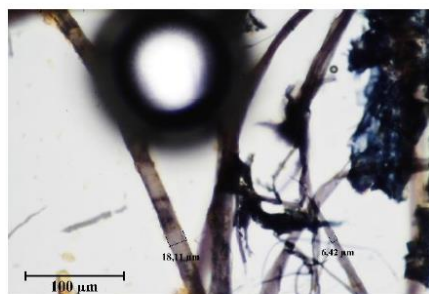
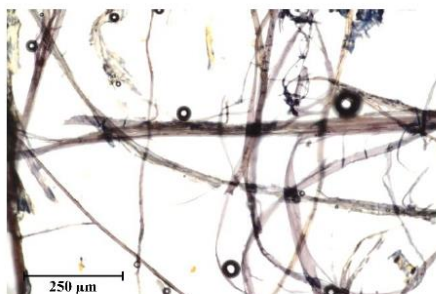
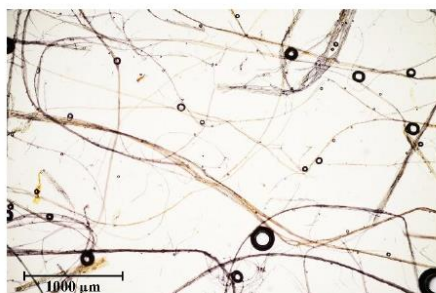
Lokalizace: druhý vaz

Detail místa odběru vzorku a detail vzorku

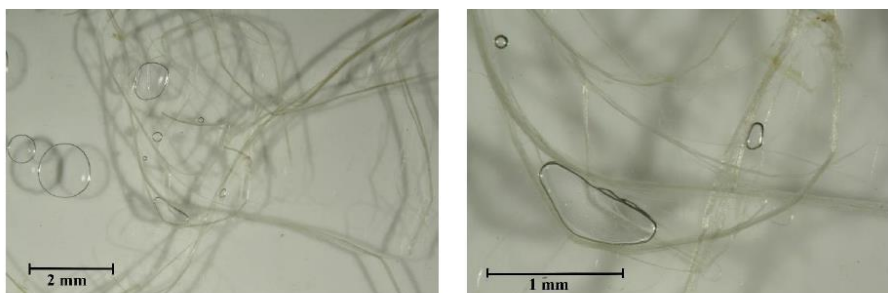

Místo odběru (fotografie Eliška Vrbová) a makrosnímek vzorku EV3/11494. Fotografováno na stereomikroskopu SMZ 800, bílé dopadající světlo, zvětšení na mikroskopu 10x.

Identifikace vláken - optická mikroskopie

Jiráskova 3, 570 01 Litomyšl, telefon/fax 461 612 565, e-mail dekanat.FR@upce.cz,
bankovní spojení KB Pardubice 37030561/0100, IČO 00216275, DIČ CZ00216275

Snímek vláken vzorku EV3/11494 v Herzbergově činidle. Fotografováno na optickém mikroskopu Nikon ECLIPSE LV100 při zvětšení na mikroskopu 50x, 100x, 200x a 500x v bílém procházejícím světle. V roztoku fluoroglucinu fotografováno na stereomikroskopu SMZ 800, bílé dopadající světlo, zvětšení na mikroskopu 10, 30x.

Výhodnocení:

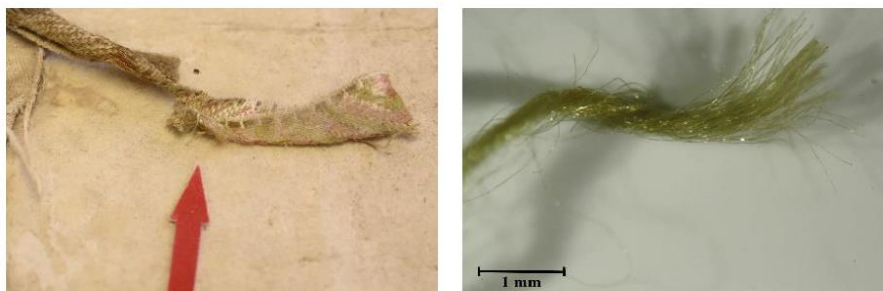
Vzorek tvořila textilie, jejíž jednotlivá vlákna mají viditelná kolénka, úzký lumen, tloušťku vláken mezi 5 až 20 μm . Po styku s Herzbergovým činidlem došlo k zrůžovění vláken. Tyto znaky jsou typické pro lýková vlákna (například len, konopí, kopřiva, juta...). Po reakci s roztokem fluoroglucinu nedošlo k celkové barevné změně, pravděpodobně se tedy jedná o len nebo konopí.

„Stáčecí“ test – vlákna vzorku se při vysoušení otáčela proti směru hodinových ručiček, mělo by se tedy jednat o vlákna konopí.

Vzorek č. EV4/11495 niť použitá na tkaném kapitálku (zelená)

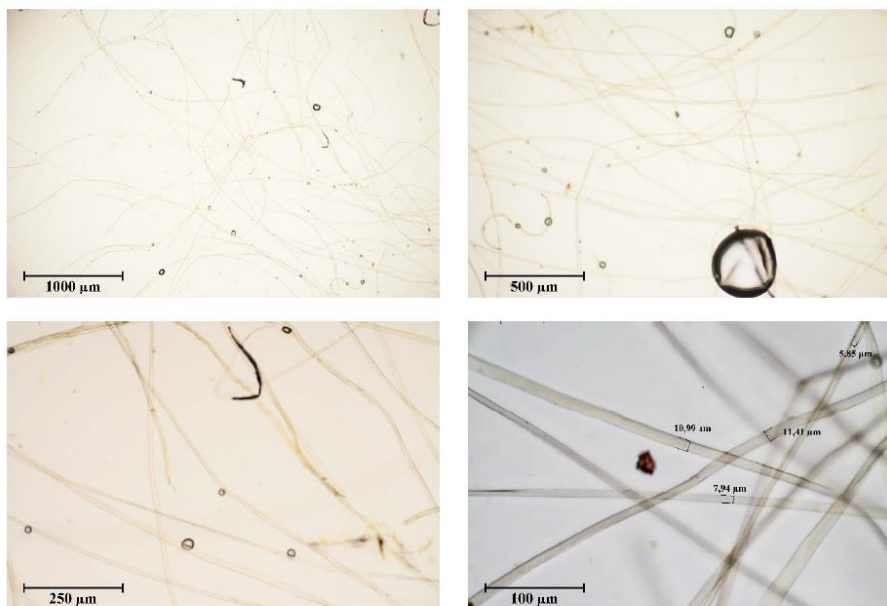
Lokalizace: horní kapitálek

Detail místa odběru vzorku a detail vzorku

Místo odběru (fotografie Eliška Vrbová) a makrosnímek vzorku EV4/11495. Fotožafováno na stereomikroskopu SMZ 800, bílé dopadající světlo, zvětšení na mikroskopu 20x.

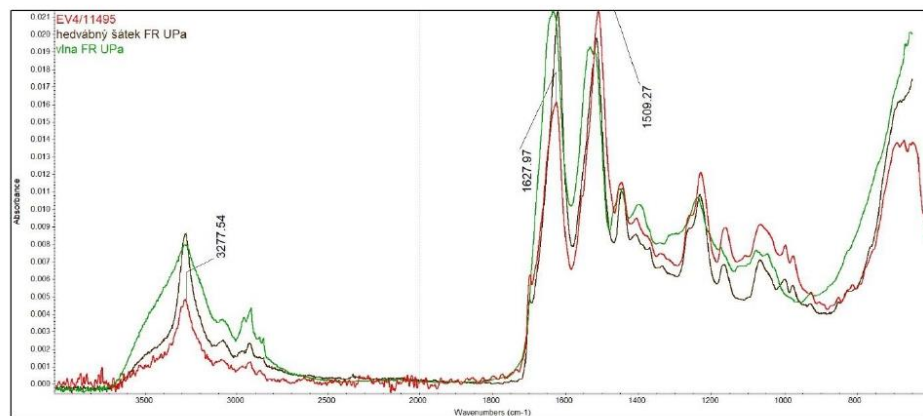
Identifikace vláken – optická mikroskopie

Snímek vláken vzorku EV4/11495 v Herzbergově čínidle. Fotožafováno na optickém mikroskopu Nikon ECLIPSE LV100 při zvětšení na mikroskopu 50x, 100x, 200x a 500x v bílém procházejícím světle.

Výhodnocení:

Vzorek tvořila textilie s tloušťkou vláken mezi 5 až 15 µm. Po styku s Herzbergovým čínidlem nedošlo k zbarvení.

Infračervená spektrometrie

FTIR spektrum textilie EV4/11495 a srovnávací spektra vybraných organických látek.

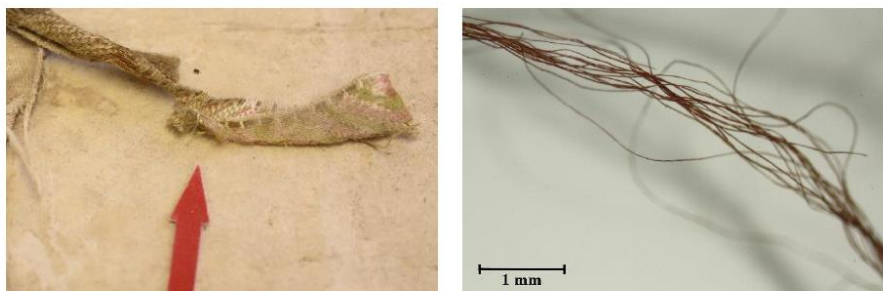
Vyhodnocení:

Spektrum textilie EV4/11495 má charakteristické pásy odpovídající hedvábi. Má specifický široký pás v oblasti $3600\text{--}3200\text{ cm}^{-1}$ odpovídající O-H a N-H vazbám. Výrazné pásy v oblasti $1700\text{--}1600\text{ cm}^{-1}$ s maximem 1627 cm^{-1} odpovídá pásu amid I a pás s maximem 1509 cm^{-1} amid II.

Vzorek č. EV5/11496 niť použitá na tkaném kapitálku (růžová)

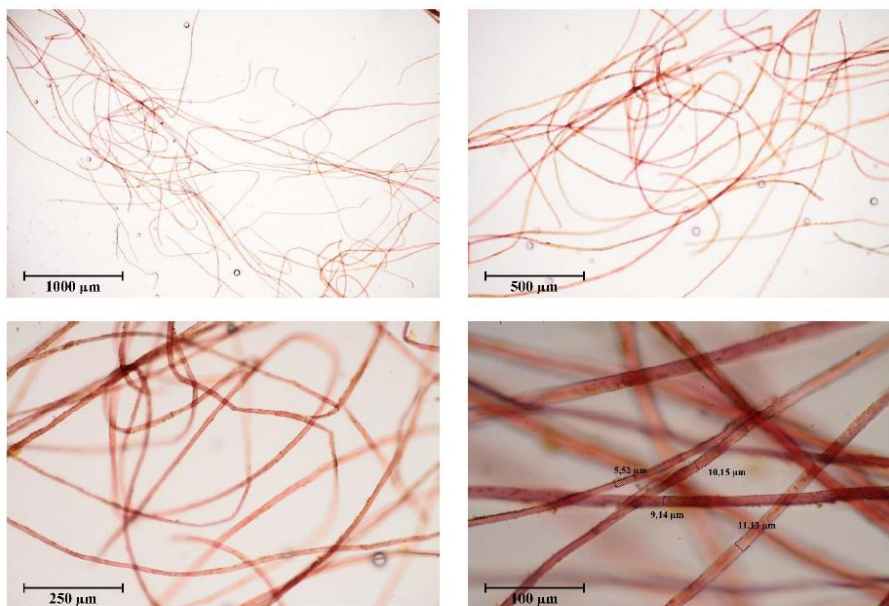
Lokalizace: horní kapitálek

Detail místa odběru vzorku a detail vzorku

Místo odběru (fotografie Eliška Vrbová) a makrosnímek vzorku EV5/11496. Fotografováno na stereomikroskopu SMZ 800, bílé dopadající světlo, zvětšení na mikroskopu 20x.

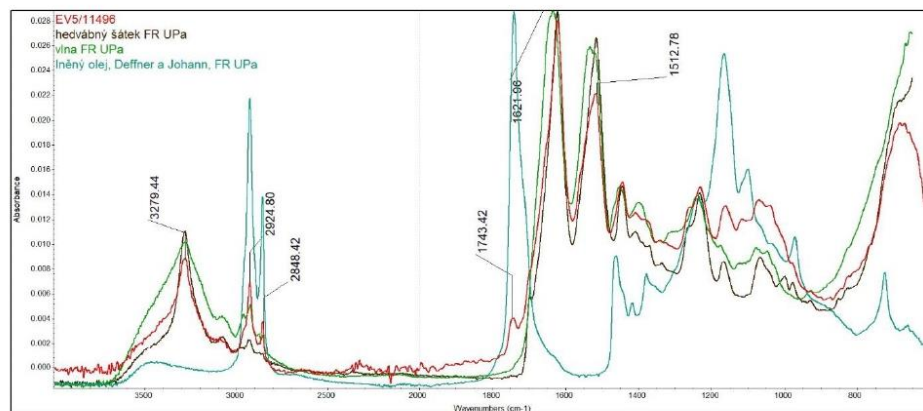
Identifikace vláken – optická mikroskopie

Snímek vláken vzorku EV5/11496 v Herzbergově čínidle. Fotografováno na optickém mikroskopu Nikon ECLIPSE LV100 při zvětšení na mikroskopu 50x, 100x, 200x a 500x v bílém procházejícím světle.

Výhodnocení:

Vzorek tvořila textilie s tloušťkou vláken mezi 5 až 15 µm. Po styku s Herzbergovým čínidlem nedošlo k zbarvení.

Infračervená spektrometrie

FTIR spektra lepicí pásy EV5/11496 a srovnávací spektra vybraných organických látek.

Výhodnocení:

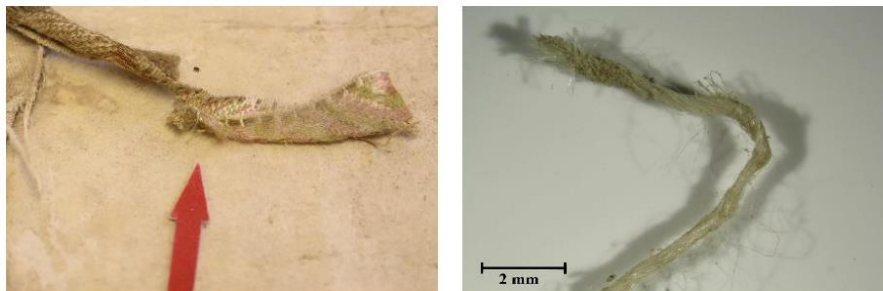
Spektrum textilie EV4/11495 má charakteristické pásy odpovídající hedvábí. Má specifický široký pás v oblasti 3600-3200 cm^{-1} odpovídající O-H a N-H vazbám. Výrazné pásy v oblasti 1700-1600 cm^{-1} s maximem 1621 cm^{-1} odpovídá pásu amid I a pás s maximem 1512 cm^{-1} amid II.

Výrazné pásy v oblasti 3100-2800 cm^{-1} odpovídající nepolárním vazbám C-H a pás s maximem 1743 cm^{-1} typický pro karbonylovou vazbu C=O naznačují přítomnost nepolárních látek s esterovou vazbou jako jsou například vosky a oleje.

Vzorek č. EV6/11497 niť použitá na tkaném kapitálku (bílá)

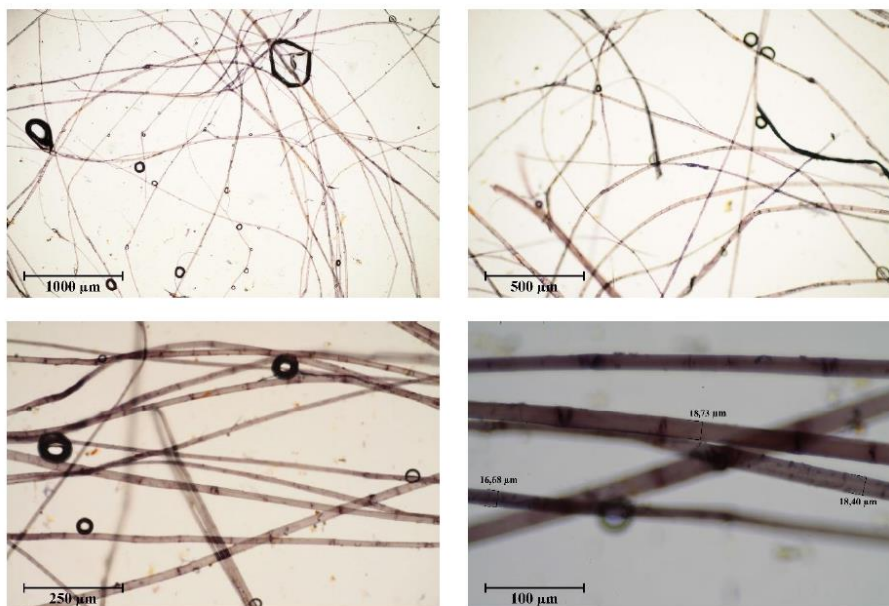
Lokalizace: horní kapitálek

Detail místa odběru vzorku a detail vzorku

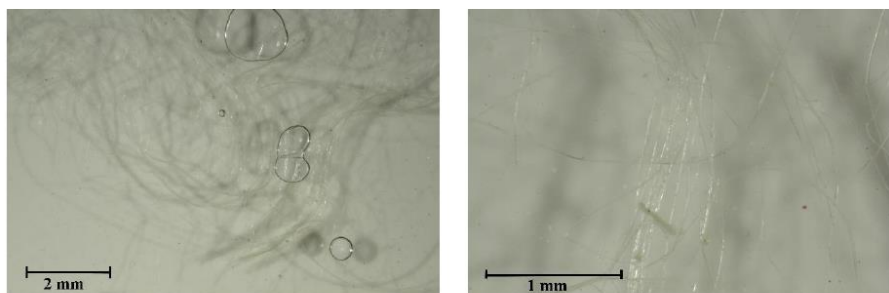

Místo odběru (fotografie Eliška Vrbová) a makrosnímek vzorku EV6/11497. Fotografováno na stereomikroskopu SMZ 800, bílé dopadající světlo, zvětšení na mikroskopu 10x.

Identifikace vláken – optická mikroskopie

Jiráskova 3, 570 01 Litomyšl, telefon/fax 461 612 565, e-mail dekanat.FR@upce.cz,
bankovní spojení KB Pardubice 37030561/0100, IČO 00216275, DIČ CZ00216275

Snímek vláken vzorku EV6/11497 v Herzbergově činidle. Fotografováno na optickém mikroskopu Nikon ECLIPSE LV100 při zvětšení na mikroskopu 50x, 100x, 200x a 500x v bílém procházejícím světle. V roztoku fluoroglucinu fotografováno na stereomikroskopu SMZ 800, bílé dopadající světlo, zvětšení na mikroskopu 10, 30x.

Výhodnocení:

Vzorek tvořila textilie, jejíž jednotlivá vlákna mají viditelná kolénka, úzký lumen, tloušťku vláken mezi 10 až 20 μm . Po styku s Herzbergovým činidlem došlo k zružování vláken. Tyto znaky jsou typické pro lýková vlákna (například len, konopí, kopřiva, juta...). Po reakci s roztokem fluoroglucinu nedošlo k celkové barevné změně, pravděpodobně se tedy jedná o len nebo konopí.

„Stáčecí“ test – vlákna vzorku se při vysoušení otáčela po směru hodinových ručiček, mělo by se tedy jednat o vlákna lnu.

Vzorek č. EV7/11498 plátno použité na přelep hřbetu

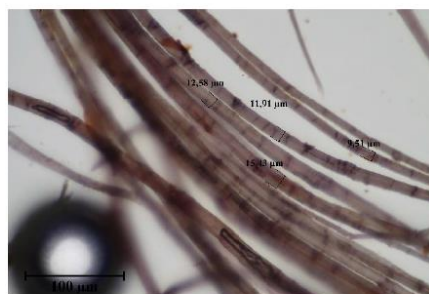
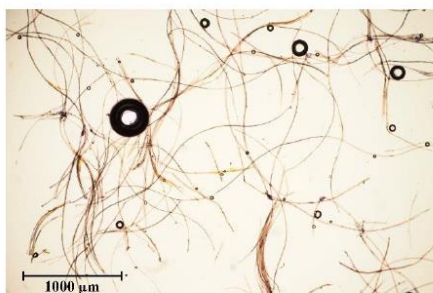
Lokalizace: okraj přelepu u horní hlavice

Detail místa odběru vzorku a detail vzorku

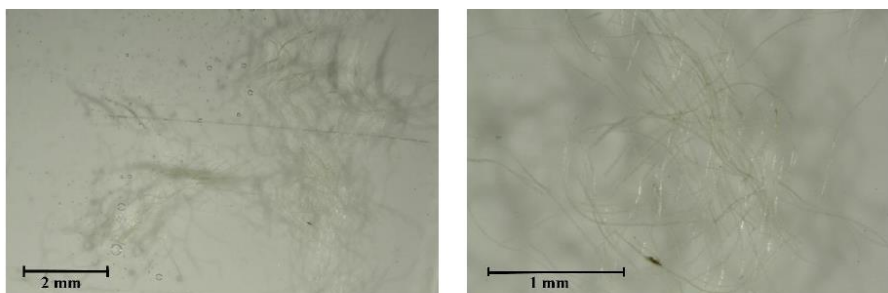

Místo odběru (fotografie Eliška Vrbová) a makrosnímek vzorku EV7/11498. Fotografováno na stereomikroskopu SMZ 800, bílé dopadající světlo, zvětšení na mikroskopu 20x.

Identifikace vláken – optická mikroskopie

Jiráskova 3, 570 01 Litomyšl, telefon/fax 461 612 565, e-mail dekanat.FR@upce.cz,
bankovní spojení KB Pardubice 37030561/0100, IČO 00216275, DIČ CZ00216275

Snímek vláken vzorku EV7/11498 v Herzbergově činidle. Fotografováno na optickém mikroskopu Nikon ECLIPSE LV100 při zvětšení na mikroskopu 50x, 100x, 200x a 500x v bílém procházejícím světle. V roztoku fluoroglucinu fotografováno na stereomikroskopu SMZ 800, bílé dopadající světlo, zvětšení na mikroskopu 10, 30x.

Výhodnocení:

Vzorek tvořila textilie, jejíž jednotlivá vlákna mají viditelná kolénka, úzký lumen, tloušťku vláken mezi 5 až 20 μm . Po styku s Herzbergovým činidlem došlo k zrudnutí vláken. Tyto znaky jsou typické pro lýková vlákna (například len, konopí, kopřiva, juta...). Po reakci s roztokem fluoroglucinu nedošlo k celkové barevné změně, pravděpodobně se tedy jedná o len nebo konopí.

„Stáčecí“ test – vlákna vzorku se při vysoušení otáčela po směru hodinových ručiček, mělo by se tedy jednat o vlákna lnu.

Závěr

Vzorek usně EV1/11492 obsahuje třísloviny, mělo by se tedy jednat o tříslučiněnou useň. Vzorky textilií EV2/11493, EV6/11497 a EV7/11498 jsou z lýkových vláken, pravděpodobně na bázi lnu a vzorek EV3/11494 je z lýkových vláken, pravděpodobně na bázi konopí. Vzorky textilií EV4/11495 a EV5/11495 jsou pravděpodobně z hedvábí.

V Litomyšli 24. 6. 2024

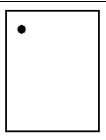
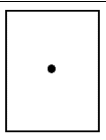
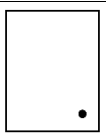
Ing. Alena Hurtová

Fakulta restaurování
Univerzita Pardubice

14.4 Měření pH před restaurováním

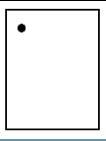
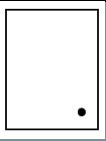
				průměr
přední deska – zvenku	5,89	5,55	5,54	5,60
přední deska – zevnitř	5,91	6,05	6,14	6,03
zadní deska – zvenku	6,06	6,68	6,30	6,34
zadní deska – zevnitř	5,92	6,67	5,79	6,12
celkový průměr				6,02

tab. 1 pH lepenkových desek před restaurováním

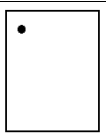
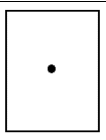
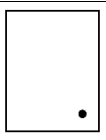
				průměr
list naproti titulnímu listu 1. dílu	6,01	6,22	5,87	6,03
str. 87r, arch. sign. Liiii	6,94	6,29	6,49	6,57
podlep grafického listu S. Lucas (složka M)	6,26	6,76	6,77	6,59
str. 411r, arch sign. Dddii	5,18	4,82	6,39	5,46
str. 363r, arch. sign. Xx	5,92	6,11	5,35	5,79
přední předsádka 1. list	5,86	7,07	5,81	6,24
zadní předsádka dvoulist	5,03	6,43	5,83	5,76
zadní předsádka křídélko	5,14	6,19	5,73	5,79
výlep na předešlé zadní desky	5,24	6,30	5,53	5,69
celkový průměr				5,99

tab. 2 pH papírové podložky před restaurováním

14.5 Měření pH po restaurování

				průměr
přední deska – zvenku	7,44	7,60	8,77	7,93
přední deska – zevnitř	8,98	8,30	7,76	8,34
zadní deska – zvenku	8,66	7,10	8,82	8,19
zadní deska – zevnitř	8,57	7,86	8,89	8,44
celkový průměr				8,22

tab. 3 pH lepenkové desky po restaurování

				průměr
list naproti titulnímu listu 1. dílu	6,72	6,45	6,75	6,64
str. 87r, arch. sign. Liiii	6,61	6,96	7,20	6,92
podlep grafického listu S. Lucas (složka M)	7,23	7,44	7,20	7,29
str. 411r, arch sign. Dddii	7,19	6,56	7,22	6,99
str. 363r, arch. sign. Xx	7,03	7,29	6,93	7,08
přední předsádka 1. list	6,85	7,29	6,89	7,01
zadní předsádka dvoulist	7,17	7,36	7,14	7,22
zadní předsádka křídélko	6,97	7,15	7,18	7,10
výlep na předešlé zadní desky	7,02	6,78	6,73	6,84
celkový průměr				7,01

tab. 4 pH papírové podložky po restaurování

14.6 Zkoušky stability záznamových prostředků a batofenantrolinový test

Vysvětlivky:

R	záznamový prostředek reagoval na zkoušku
N	záznamový prostředek nereagoval na zkoušku
X	zkouška nebyla na záznamovém prostředku provedena

Seznam záznamových prostředků uvedených v tabulce:

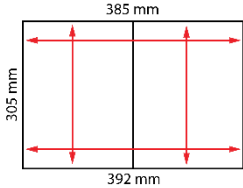
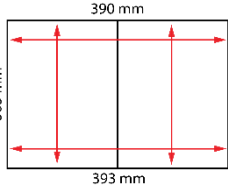
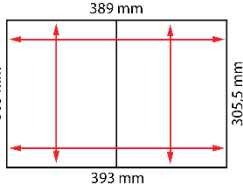
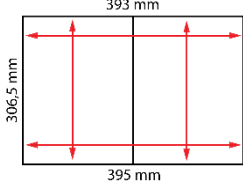
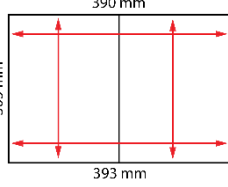
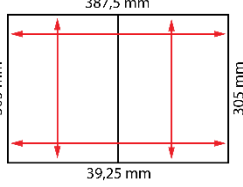
1. přední předsádka – 1. list – inkoust
2. přední předsádka – 1. list – inkoust
3. přední předsádka – 1. list – inkoust
4. přední předsádka – 1. list – inkoust
5. přední předsádka – 1. list – inkoust
6. přední předsádka – 3. list – inkoust
7. přední předsádka – 4. list – inkoust
8. přední předsádka – 4. list – inkoust
9. přední předsádka – 4. list – inkoust
10. přední předsádka – 4. list – inkoust
11. přední předsádka – 5. list – inkoust
12. přední předsádka – 5. list – inkoust
13. přední předsádka – 5. list – inkoust
14. přední předsádka – 5. list – inkoust
15. přední předsádka – 5. list – inkoust
16. přední předsádka – 5. list – inkoust
17. podle titulního listu – inkoust
18. podle titulního listu – vlepený rodokmen – inkoust
19. přední předsádka – 5. list – předělující linie – inkoust
20. složka V Nového zákona – inkoust
21. složka V Nového zákona – inkoust
22. vysprávka – inkoust
23. zadní předsádka – inkoust
24. zadní předsádka – křídélko – inkoust
25. přelep přední desky – inkoust
26. přední předsádka – grafitová tuha
27. přední předsádka – červená tuha
28. přední předsádka – modrá tuha
29. podle titulního listu – kuličkové pero
30. podle titulního listu – razítko
31. strana naproti titulnímu listu – razítko
32. strana 21 Nového zákona – razítko
33. strana naproti titulnímu listu – kuličkové pero
34. strana 83 (2. díl) – grafitová tuha
35. tiskařská barva

záznamový prostředek		suché		voda			ethanol			bathofenanthrolinový test		
č.	foto	otisk	otěr	krv.	otisk	otěr	krv.	otisk	otěr	vzorek před	před	po
1		N	N	N	N	R	N	N	N		R	N
2		N	N	N	N	R	N	N	R		N	N
3		N	N	N	N	R	N	N	N		N	N
4		N	N	N	N	R	N	N	N		R	N
5		N	N	N	N	N	N	N	N		R	N
6		N	R	N	N	R	N	N	N		N	N
7		N	R	N	N	R	N	N	N		N	N
8		N	R	N	N	R	N	N	R		R	N
9		N	R	N	N	R	N	N	R		R	N
10		N	R	N	N	R	N	N	R		R	N
11		N	R	N	N	R	N	N	N		R	N
12		N	R	N	N	N	N	N	N		N	N
13		N	R	N	N	R	N	N	N		R	N
14		N	R	N	N	N	N	N	R		R	N
15		N	R	N	N	R	N	N	R		R	N
16		N	R	N	N	R	N	N	N		R	N
17		N	N	N	N	N	N	N	R		N	N

18	31.	N	N	N	N	N	N	N	N		R	N
19		N	N	N	N	R	N	N	N		N	N
20	byo	N	N	N	N	N	N	N	N		N	N
21	on	N	N	N	N	N	N	N	N		N	N
22	2	N	N	N	N	N	N	N	R		R	N
23	4.5	N	R	N	N	N	N	N	R		R	N
24	ago	N	R	N	N	N	N	N	R		N	N
25	oo	N	N	N	N	N	N	N	N		N	N
26	18.	N	R	N	N	R	X	X	X	X	X	X
27	7.	R	R	N	N	R	X	X	X	X	X	X
28	37.	R	R	N	N	R	X	X	X	X	X	X
29	M ₂	N	R	N	N	R	X	X	X	X	X	X
30	Okra	N	R	N	N	R	X	X	X	X	X	X
31	Okra	N	R	N	N	R	X	X	X	X	X	X
32	Okra	N	R	N	N	R	X	X	X	X	X	X
33	M ₂	N	R	N	N	R	X	X	X	X	X	X
34		N	R	N	N	R	X	X	X	X	X	X
35	mbr	N	N	N	N	N	X	X	X	X	X	X

tab. 5 Zkoušky stability záznamových prostředků a batofenantrolinový test

14.7 Zkoušky mokrého čištění

		Ss2 (str. 333–336)		Ss (str. 331–338)		Vv2 (str. 349–352)	
		PŘED	PO	PŘED	PO	PŘED	PO
pH		6,21	7,11	6,16	6,82	6,07	7,73
		6,14	7,02	6,63	7,31	6,25	7,90
		5,21	7,06	5,32	6,74	5,13	7,56
	Průměr	5,85	7,06	6,03	6,95	5,81	7,73
	Rozdíl hodnot pH	1,21		0,93		1,92	
Rozměry	PŘED						
	PO						
Způsob mokrého čištění		3 × 5 minut Koupel v kohoutkové vodě Vstupní teplota 35 °C	1 × 5 minut Koupel v kohoutkové vodě s přídavkem tenzidu Spolapon AOS 146 Vstupní teplota 35 °C	3 × 5 minut Koupel v kohoutkové vodě Vstupní teplota 35 °C			
			2 × 5 minut Koupel v kohoutkové vodě Vstupní teplota 35 °C	1 × 15 minut Koupel v obohacené vodě			
Způsob sušení dvoulístů		V lise mezi lepenkami	Pod zátěží mezi lepenkami	Volně			

tab. 6 Zkoušky mokrého čištění

14.8 Přepis rukopisných přípisků na předsádkách knihy

Josef Šmída z Náchoda 1811

Roku 1786 dne 31. ledna měli svatbu a kopolaci Josef Šmída s Annou rozenou Hurdálkovou biskup Litoměřický bratr jejího otce
roku 1786 dne 2. prosince narodila Anna a umřela 1887

1787 dne 6. ledna narodil se *Hastparik* (?) a umřel

1788 dne 27. prosince narozena Anna a je biřmovaná

1790 dne 23. října narozena Marie a je biřmovaná

?? dne 14. srpna narozena Dorotka a umřela

1794 dne 5. ledna narozena Jozefka a je biřmovaná

1796 dne 17. ledna narozena Dorotka a je biřmovaná

1798 dne 15. dubna narozena Františka a je biřmovaná

1800 dne 23. prosince narozen Josef a umřel

1801 dne 11. června narozen Josef umřel v Praze faráři Kmetnou???

1803 dne 11. máje narozen Isidor umřel

1805 dne 28. ??? narozen Antonín a umřel

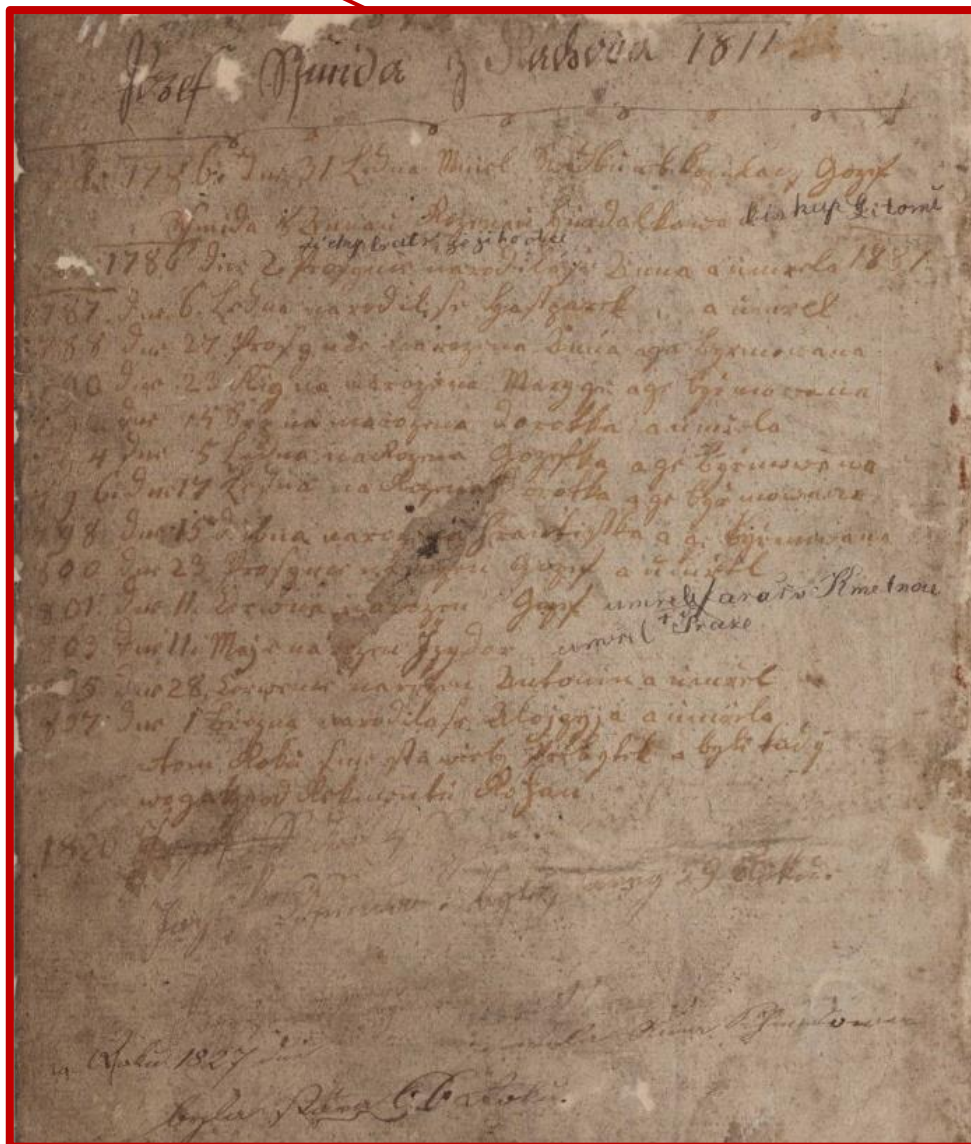
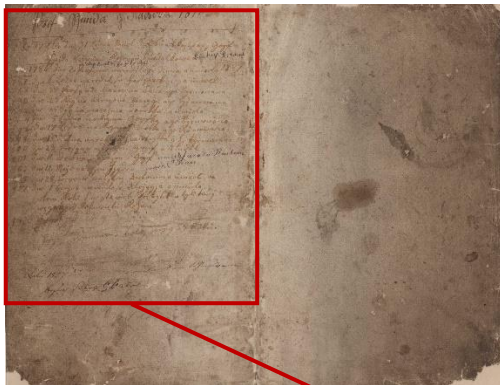
1807 dne 1. března narozena Alojsja a umřela

v tom rokú sau stavili přibýtek a byli tady vojaky od Rakovniku *Rosau* (?)

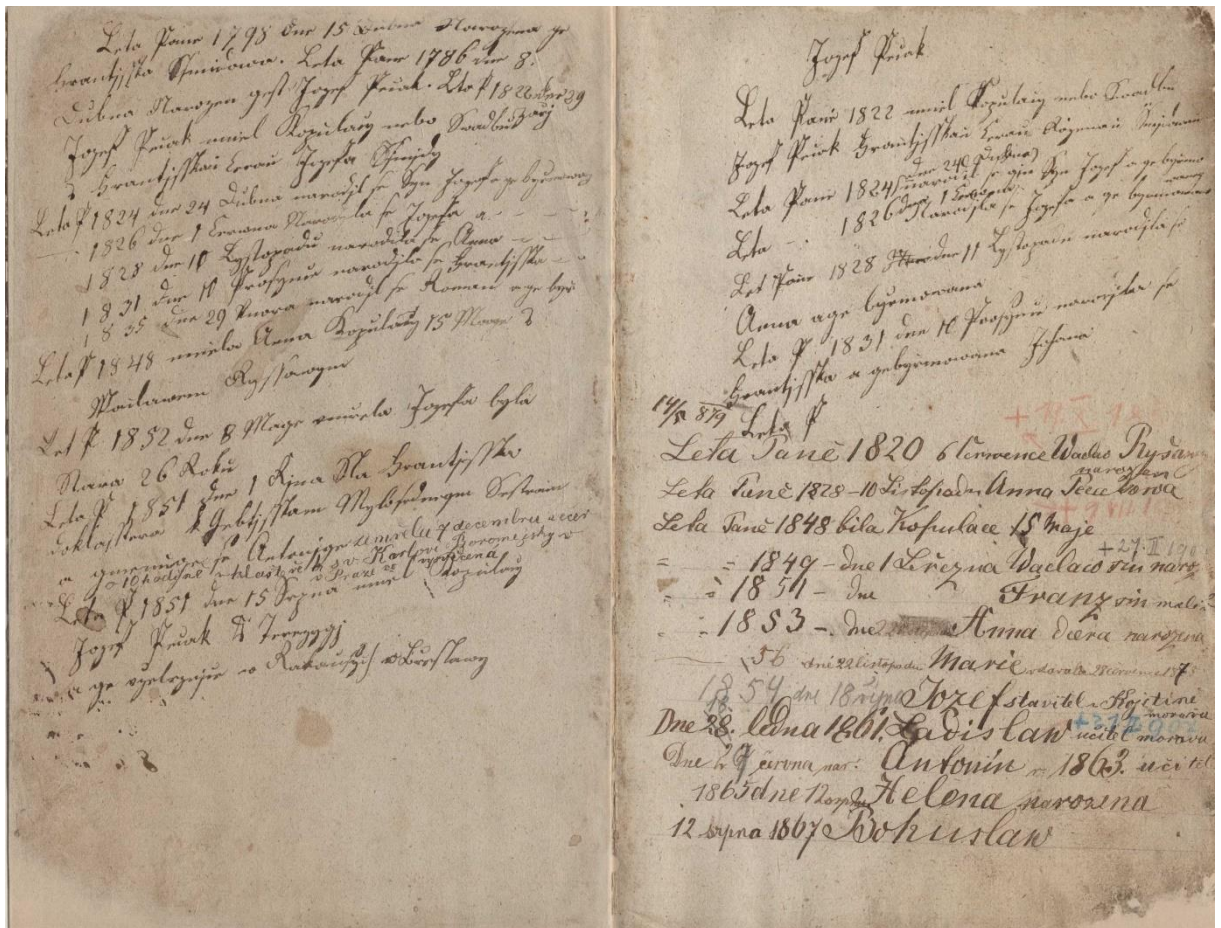
1820 Josef Šmída

Josef Šmída (???) 59 rokú

v roku 1827 dna (???) Anna Šmídová byla stára 66 rokú

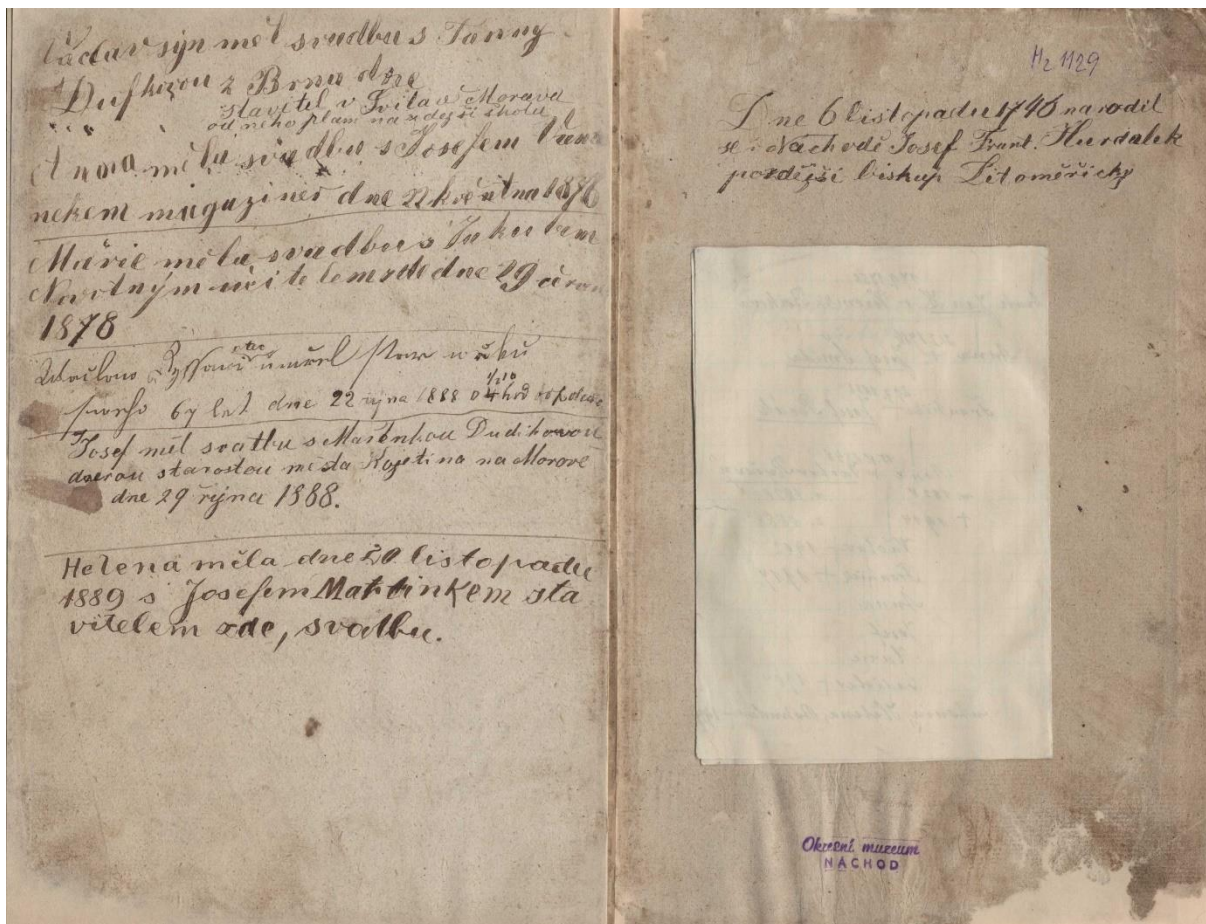
tab. 7 První list přední předsádky

tab. 8 Druhý dvoulist přední předsádky

Léta Páně 1798 dne 15. dubna narozena je Františka Šmídivová.
 Léta Páně 1886 dne 8. dubna narozen jest Josef Pečák. Léta Páně 1822 dne 29. září Josef Pečák měl kopulaci nebo svatbu s Františkou dcerou Josefa Šmídy
 Léta Páně 1824 dne 24. dubna narodil se syn Josef a je biřmovaný
 1826 dne 1. června narodila se Josefa a je biřmovaná
 1828 dne 10. listopadu narodila se Anna a je biřmovaná
 1831 dne 10. prosince narodila se Františka a je Biřmovaná
 1835 dne 29. dubna (?) narodil se (???) a je biřmovaný
 Léta páně 1848 měla Anna Kopulaci 15. máje s Václavem Ryšavým
 Léta páně 1852 dne 8. máje umřela Josefa byla stára 26 roků
 Léta páně 1851 dne 1. října Na Františku do kláštera k jeptiškám milosrdným sestřám a jmenuje se Antonije umřela 8 decembu večer o 10 hodině v klášteře sv. Karla Boromejskyho v Praze co vysvěcená
 Léta páně 1857 dne 15. srpna měl kopulaci Jozef Pečák s Terezií a je (???) do Rakovník (?)

Josef Pečák
 Léta páně 1822 měl kopulaci nebo svatbu
 Josef Pečák Františkou dcerou rozenou Šmídivou
 Léta páně 1824 dne 24. dubna narodil se syn Josef a je biřmovaný
 Léta páně 1826 dne 1. června narodila s Josefa a je biřmovaná
 Léta páně 1828 dne 11 listopadu narodila se Anna a je biřmovaná
 Léta páně 1831 dne 10. prosince narodila se Františka a je biřmovaná (???)
 Leta Paně 1820 6. července Waclaw Ryšavý narozen
 Leta Paně 1828 – 10. Listopadu Anna Pecákowa
 Leta Paně 1848 bila Kopulace 15. máje
 1849 - dne 1. března Waclaw sin narozen
 1851 - dne Franz syn narozen
 1853 - dne 2. listopadu Anna dcera narozena
 56 dne 22. listopadu Marie vдавala 28. července 1878
 1854 dne 18. října Jozef stavitel v Kojetíně Morava
 Dne 18. ledna 1861 Ladislav učitel Morava
 Dne 29. června nar. Antonín r. 1863 učitel
 1865 ne 12. srpna Helena narozena
 12. srpna 1867 Bohuslaw

tab. 9 Třetí dvoulist přední předsádky

Václav syn měl svatbu s Fanny Duškovou z Brna dne
stavitel v Svitavě Morava
od něho plán na zdější školu

Anna měla svatbu s Josefem Vaňkem (???) dne 22. května 1878

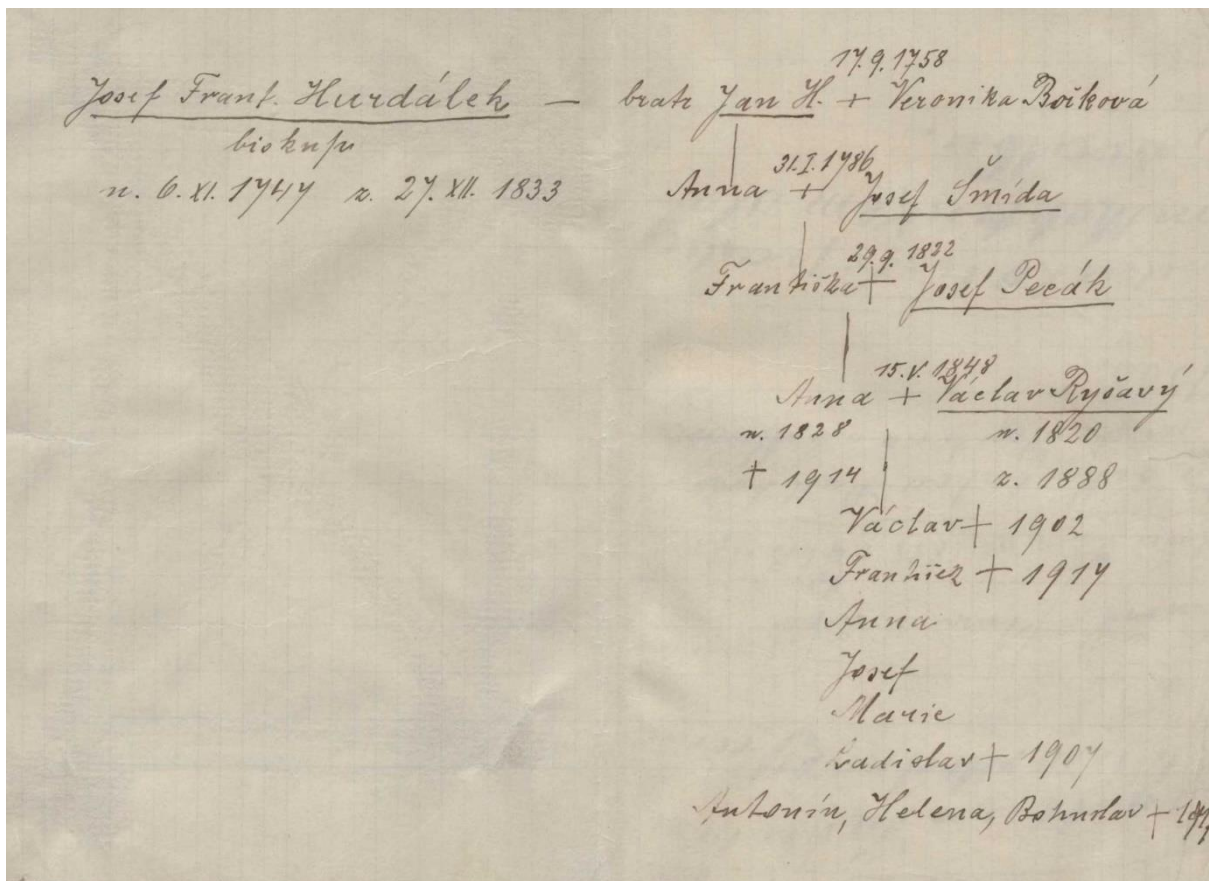
Marie měla svatbu s Jakubem Novotným učitelem zde dne 29.
června 1878

Václav Ryšavý otec umřel stár věku svého 67 let dne 22. října
1888 o (???) hodině odpoledne

Josef měl svatbu s Marketou Dudikovou dcerou starostou města
Kojetína na Moravě dne 29. října 1888

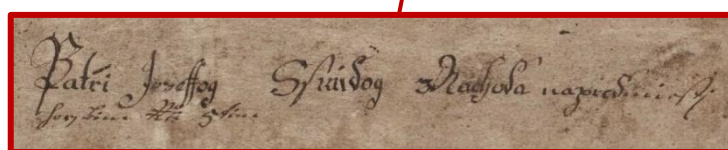
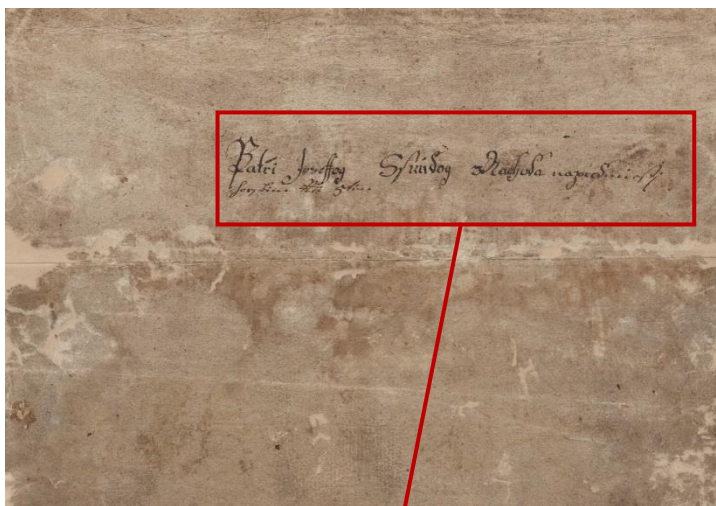
Helena měla dne 20. listopadu 1889 s Josefem Martinkem
stavitelem zde, svatbu

Dne 6. listopadu 1746 narodil se v Náchodě Josef Frant. Hurdálek
později biskup Litoměřický

tab. 10 Rodokmen vlepěný na přední předsádce

<u>Josef Frant. Hurdálek</u>	17.9.1758
Biskup	Bratr <u>Jan H.</u> + Veronika Bořková
n. 6.XI.1747 z. 27.XII.1833	
	31.I.1786
	Anna + <u>Josef Šmida</u>
	29.9.1822
	Františka + <u>Josef Pecák</u>
	15.V.1848
	Anna + <u>Václav Ryšavý</u>
	n. 1828 n. 1820
	+ 1914 z. 1888
	Václav + 1902
	František + 1914
	Anna
	Josef
	Marie
	Ladislav + 1907
	Antonín, Helena, Bohuslav + 1917

Patri Josef Šmidog z Náchoda na předmostí
horskim ? čp. 5 ???

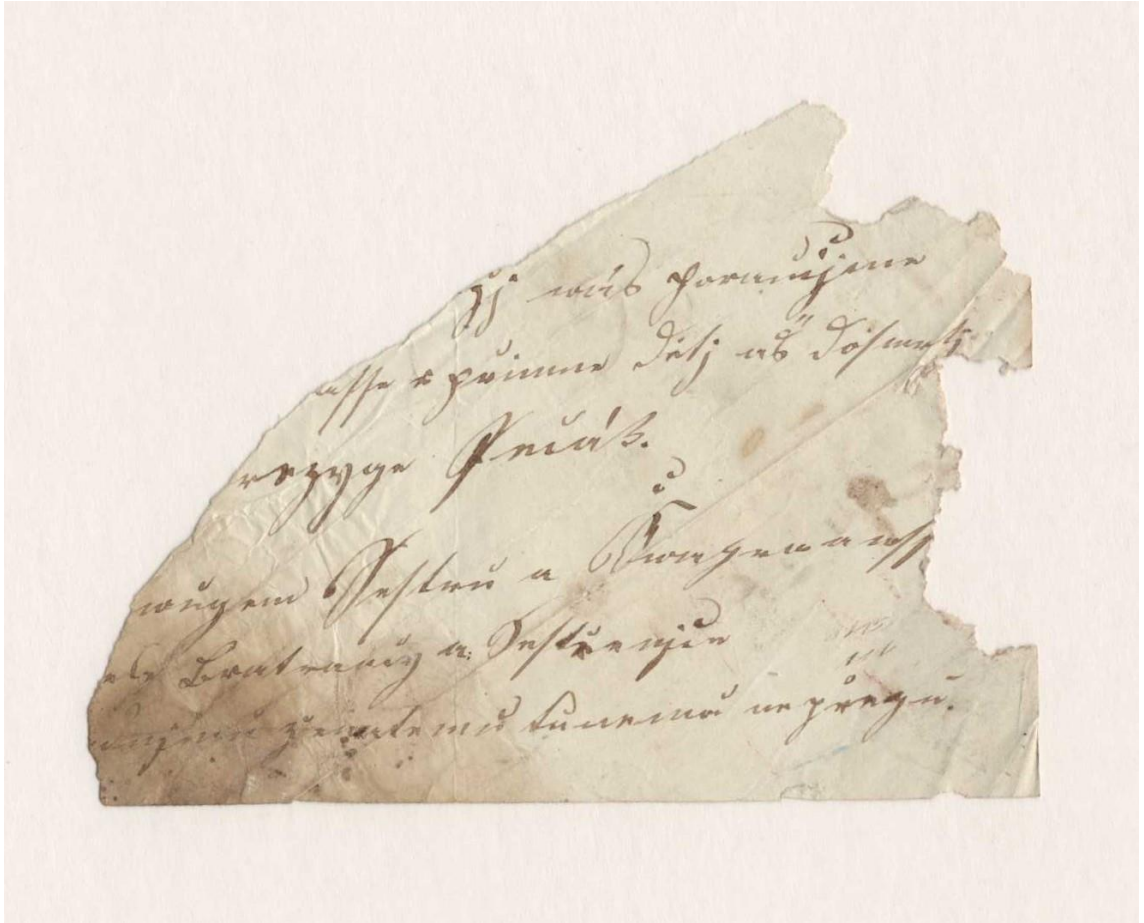
tab. 11 Křídélko zadní předsádky

(???)
1000 cweků 4 / 30x
- 2000 cweků 3 / (?)
(???)

tab. 12 Výlep předního přidešti

tab. 13 Fragment vložený v knižním bloku

- ... vás poračujeme
- ... (???) při mne děti až do smrti
- ...rezyge (?) Pečák.
- ...vujem sestru a švagru a ...
- ... a bratrovi a sestře mým
- ...dnimu ženatému tu nemá nepřēju.

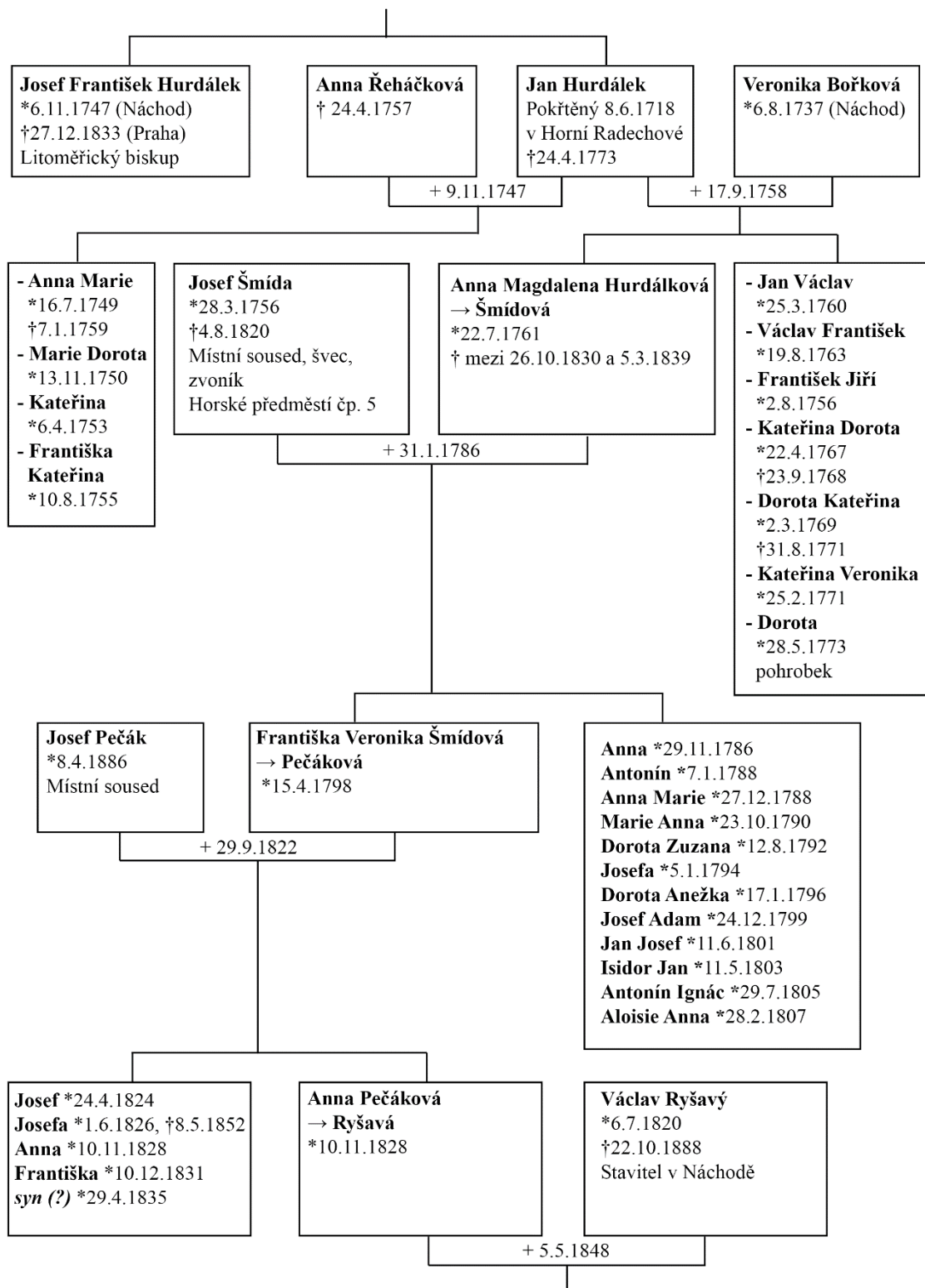
14.9 Rodokmen rodiny vlastníka knihy

Následující příloha je sestavena z kombinace informací uvedených na předsádce restaurované knihy a informací získaných z příspěvku PhDr. Jaroslava Čápa ve Sborníku východočeských archivů²¹. Rodokmen i podrobnější údaje jsou rozepsány v kapitole 2 *Historický kontext*.

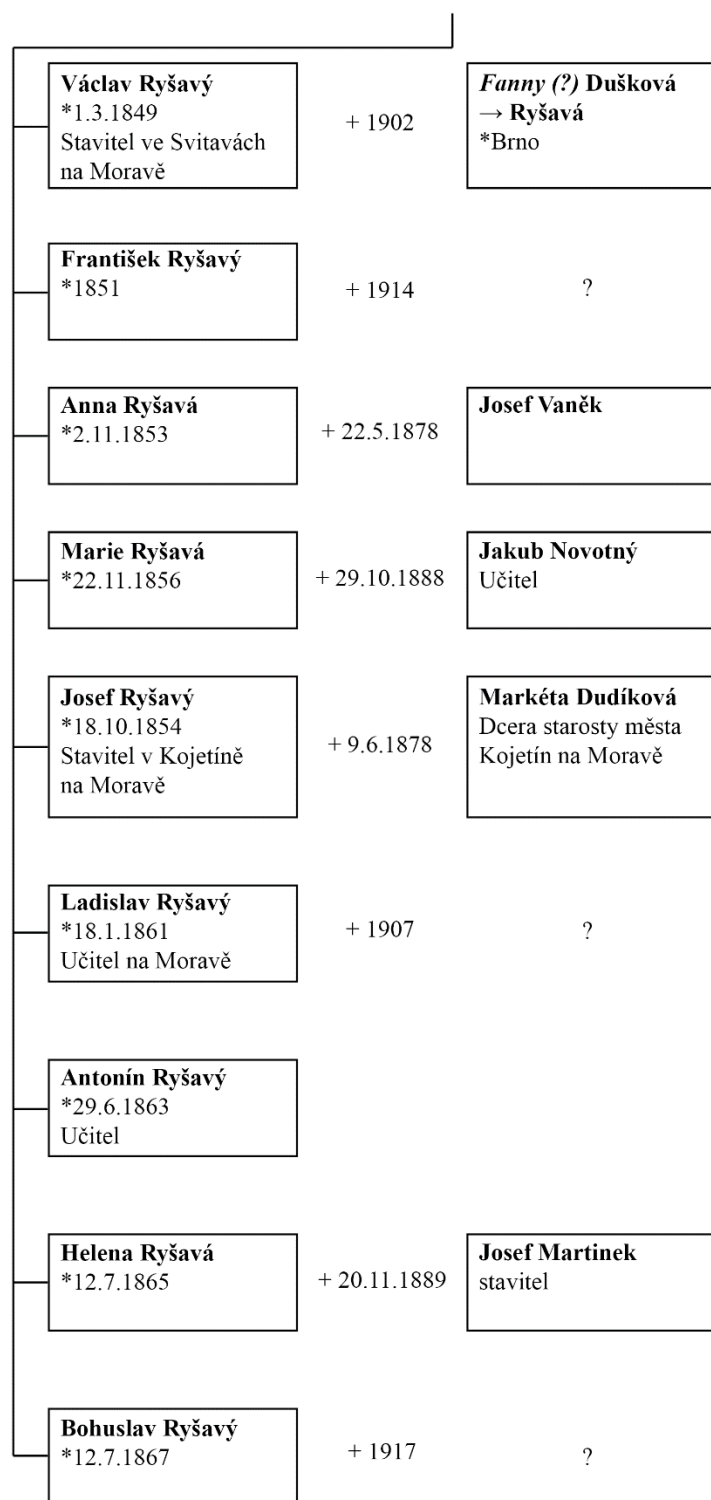
Vysvětlivky:

- Na jedné úrovni se vždy nacházejí osoby jedné generace.
- Liniemi jsou spojeni členové jedné rodinné větve.
- Samostatně je vypsán pouze potomek, ke kterému byly dohledány podrobnější informace (např. manžel, potomci). Jeho sourozenci jsou vždy uvedeni na stejné úrovni v jedné společné buňce.
- Symbol * označuje datum narození.
- Symbol † označuje datum úmrtí.
- Symbol + označuje datum svatby.
- Symbol → označuje změnu příjmení po svatbě. Jako první je uvedeno rodné jméno.
- Kurzívou jsou označeny informace, které mohou být nepřesné (např. *syn (?)* – jméno je v rukopisných poznámkách nečitelné).

²¹ ČÁP, Jaroslav. Genealogie náhodského rodu P. Josefa Františka Hurdálka (1747–1833). Online. In: Státní oblastní archiv v Zámrsku. Sborník prací východočeských archivů, č. 17. Zámrsk: Státní oblastní archiv v Zámrsku, 2021, s. 127–170. ISSN 0231-6307. Dostupné z: <https://vychodoceskearchivy.cz/wp-content/uploads/2022/10/Sborn%C3%ADk-prac%C3%AD-v%C3%BDchodo%C4%8Desk%C3%BDch-archiv%C5%AF-%E2%80%9317-2021.pdf>. [cit. 2024-07-28]

tab. 14 Rodokmen rodiny I. část

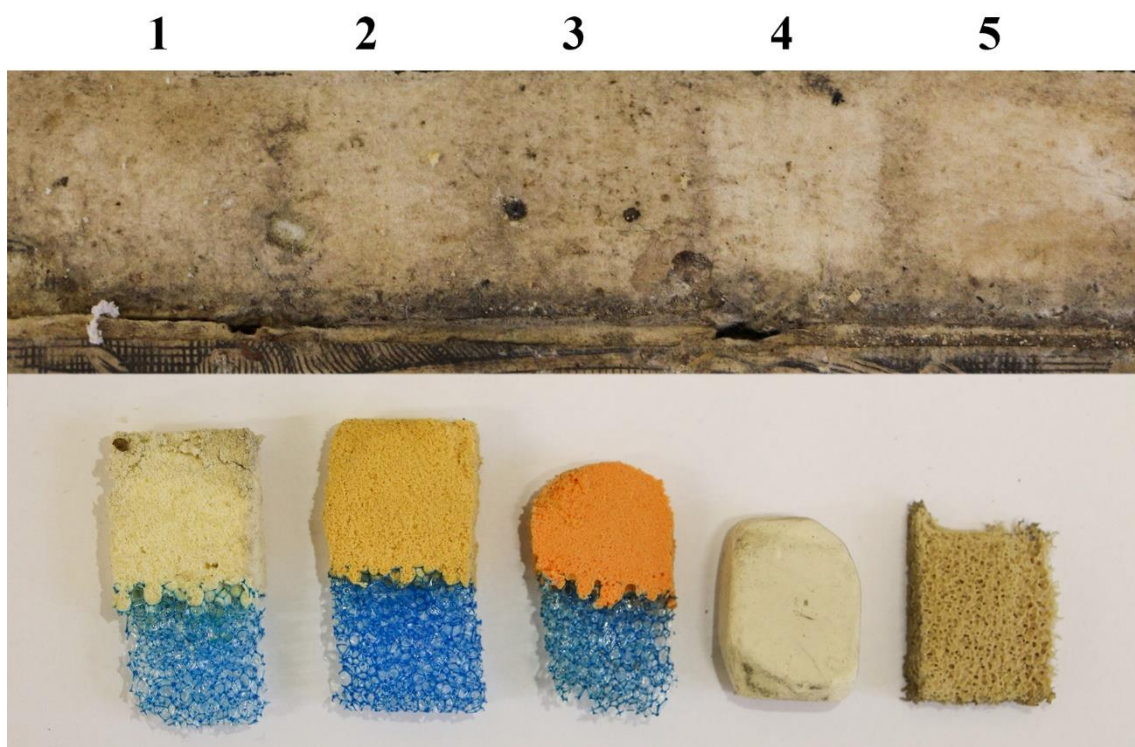
tab. 15 Rodokmen rodiny 2. část

15 Seznam grafické přílohy

- graf. 1 Výsledky zkoušek suchého čištění
- graf. 2 Schéma přední desky a předsádky
- graf. 3 Schéma zadní desky a předsádky
- graf. 4 Schéma pořadí vrstev vylepených na přideščí lepenkové desky
- graf. 5 Způsob založení usňového pokryvu na přideščí lepenkových desek a poloha fragmentu kapitálku
- graf. 6 Umístění plátěných přelepů vzhledem k vazbě knihy
- graf. 7 Fotografie detailu tkaní vzoru plátna
- graf. 8 Nákres jednotlivých vláken tvořících vzor tkaní plátna, modrá – nitě útku, červená – nitě osnovy
- graf. 9 Fotografie plátěného přeplepu
- graf. 10 Přibližný nákres vzoru na plátěném přeplepu; černě zvýrazněný osnovní směr tkaní
- graf. 11 Nákres přeložení tkaného pruhu kapitálku a jeho rozměry
- graf. 12 Schéma všitých nití fixujících motouzové jádro v přehybu tkaného pruhu tvořícího kapitálek
- graf. 13 Schéma průřezu kapitálkem – tkaný pruh obtočený okolo motouzového jádra
- graf. 14 Schéma organismu šití 1/5
- graf. 15 Schéma organismu šití 2/5
- graf. 16 Schéma organismu šití 3/5
- graf. 17 Schéma organismu šití 4/5
- graf. 18 Schéma organismu šití 5/5
- graf. 19 Rozmístění motouzových vazů a zapošívacích stehů na hřbetu knihy
- graf. 20 Způsob obtočení nitě okolo motouzového vazů
- graf. 21 Schéma běžné složky knižního bloku
- graf. 22 Schéma složky)(prvního dílu
- graf. 23 Schéma složky M prvního dílu
- graf. 24 Schéma titulní složky prvního dílu
- graf. 25 Schéma složky A a H prvního dílu
- graf. 26 Schéma složky V prvního dílu
- graf. 27 Schéma složky Ttt prvního dílu
- graf. 28 Schéma složky **2 druhého dílu
- graf. 29 Fragmenty filigránu vyskytující se na dobových vysprávkách
- graf. 30 Umístění jednotlivých typografických a tiskových prvků na dvoulistu knižního bloku
- graf. 31 Nadpis většího textového celku (např. začátek Evangelia nebo Knihy)
- graf. 32 Nadpis kapitoly
- graf. 33 Živé záhlaví na straně recto (název celku, číslo kapitoly, paginace)
- graf. 34 Zápatí na straně recto (archová signatura, kustoda)
- graf. 35 Pohled na dvoulist Nového zákona

- graf. 36 Pohled na dvoulist Proroků a Knih Machabejských
- graf. 37 Tisková chyba – inicála Y otočená o 90 °
- graf. 38 Titulní list 1. dílu – Nový zákon
- graf. 39 Grafický list – Salvator Mundi
- graf. 40 Titulní list 2. dílu – Prorokové a Knihy Machabejských
- graf. 41 Grafický list – S. Matheus
- graf. 42 Grafický list – S. Lucas
- graf. 43 Grafický list – S. Marcus
- graf. 44 Grafický list – S. Johannes
- graf. 45 Ukázka ilustrace Proroků – Prorok Daniel
- graf. 46 Ukázka ilustrace Proroků – Prorok Jonáš
- graf. 47 Předmluva k Novému zákonu
- graf. 48 Doslov na konci 2. dílu
- graf. 49 Rejstřík 2. dílu
- graf. 50 Celostránková ilustrace Ježíše Krista s iniciály IHS
- graf. 51 Fotografie papírových příloh vložených uvnitř knižního bloku
- graf. 52 Papír s ražbou – fotografie při použití bočního světla a zvýšeného kontrastu
- graf. 53 Kapitálek – líc
- graf. 54 Kapitálek – rub
- graf. 55 Useň použitá na pokryv – líc
- graf. 56 Fragment usně na přední desce – líc
- graf. 57 Plátno použité na přelep hřbetu – plátnová vazba
- graf. 58 Plátno použité na přelep hřbetu – keprová vazba

15.1 Zkoušky suchého čištění

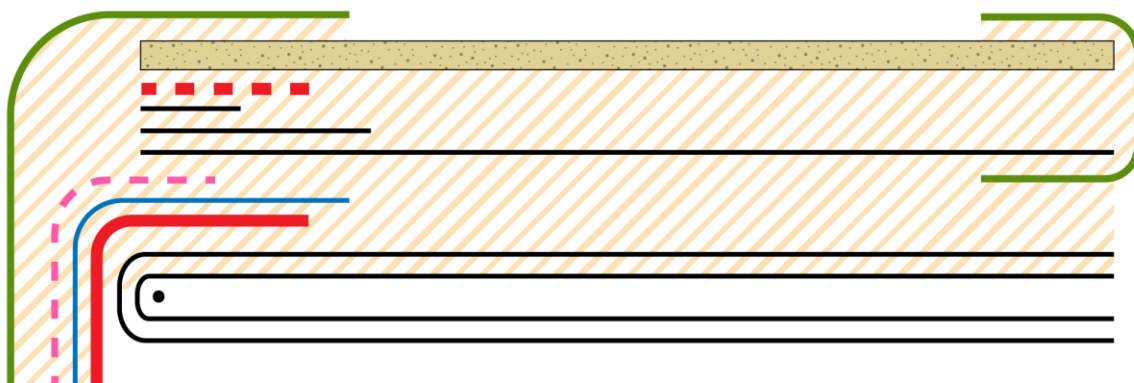

graf. 1 Výsledky zkoušek suchého čištění

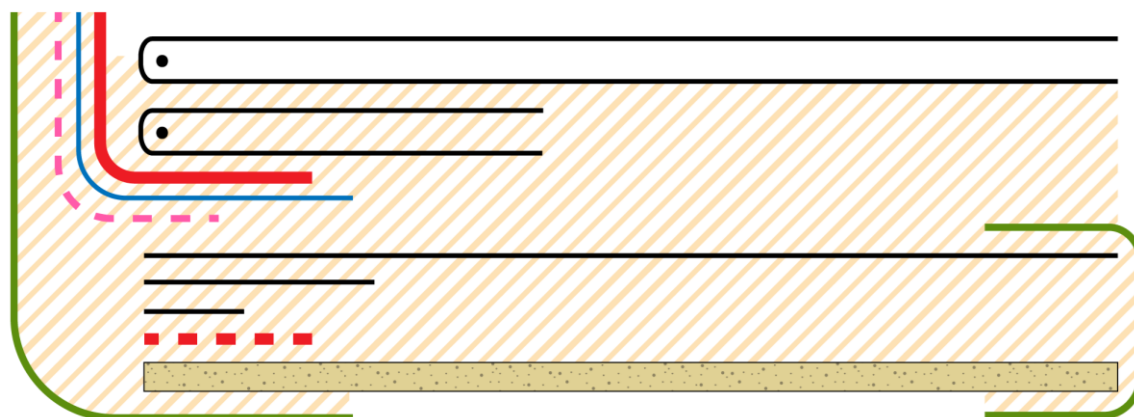
Vysvětlivky:

1. guma Wishab – jemná
2. guma Wihab – střední
3. guma Wishab – hrubá
4. grafická guma
5. guma Wallmaster

15.2 Schéma předsádek a systému vazby

graf. 2 Schéma přední desky a předsádky

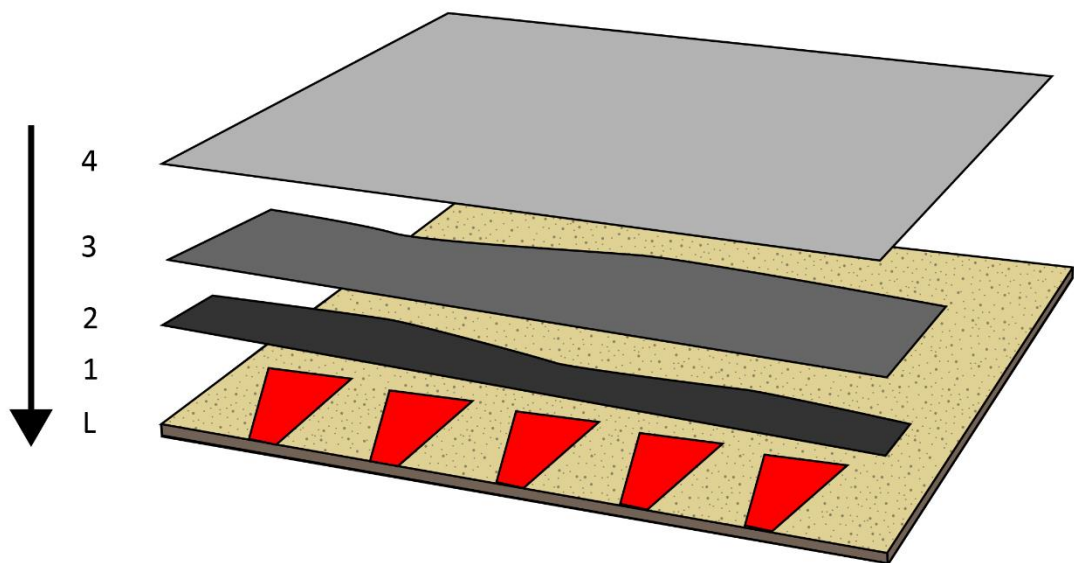

graf. 3 Schéma zadní desky a předsádky

Vysvětlivky:

- lepenková deska
- usňový povrch
- motouzový vaz
- fragment starého motouzového vazy
- plátěný přelep hřbetu
- kapitálek
- papírová podložka
- niť
- lepidlo

15.3 Struktura výlepů na přidešti

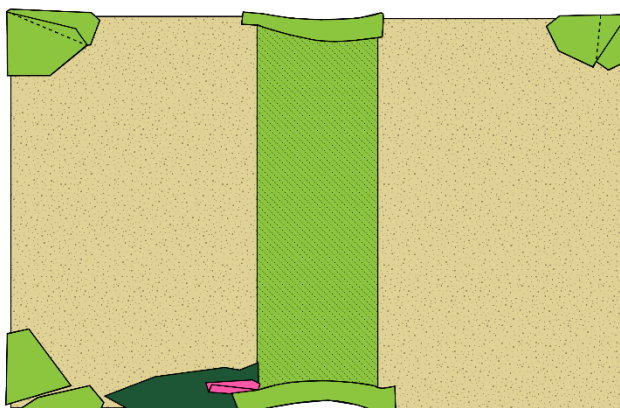

graf. 4 Schéma pořadí vrstev vylepených na přidešti lepenkové desky

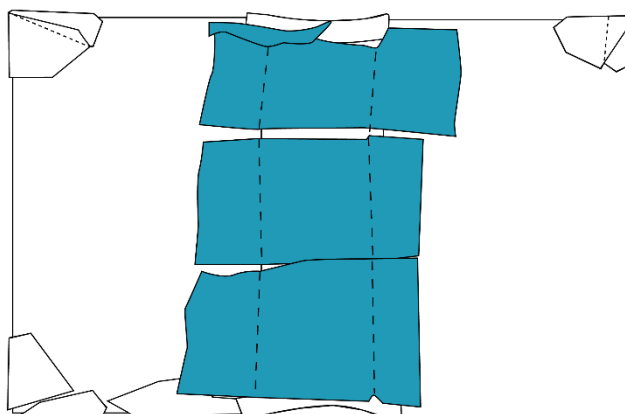
Vysvětlivky:

- 4 celoplošný přelep
- 3 širší křídélko
- 2 užší křídélko přelepené přes vazy
- 1 fragmenty roztřepených konců motouzových vazů
- L přidešti lepenkové desky

15.4 Struktura knižní vazby

graf. 5 Způsob založení usňového pokryvu na příděsti lepenkových desek a poloha fragmentu kapitálku

graf. 6 Umístění plátěných přelepů vzhledem k vazbě knihy

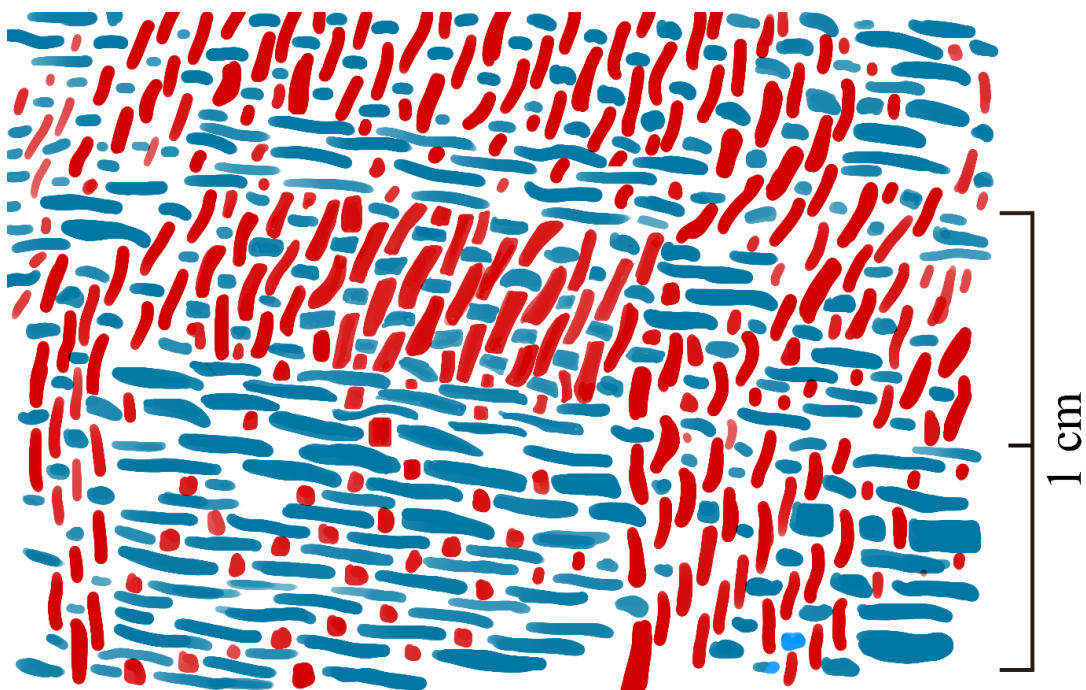
Vysvětlivky:

- lepenková deska
- usňový pokryv – lícová strana
- usňový pokryv – rubová strana
- usňový pokryv – fragment
- kapitálek
- plátěný přelep

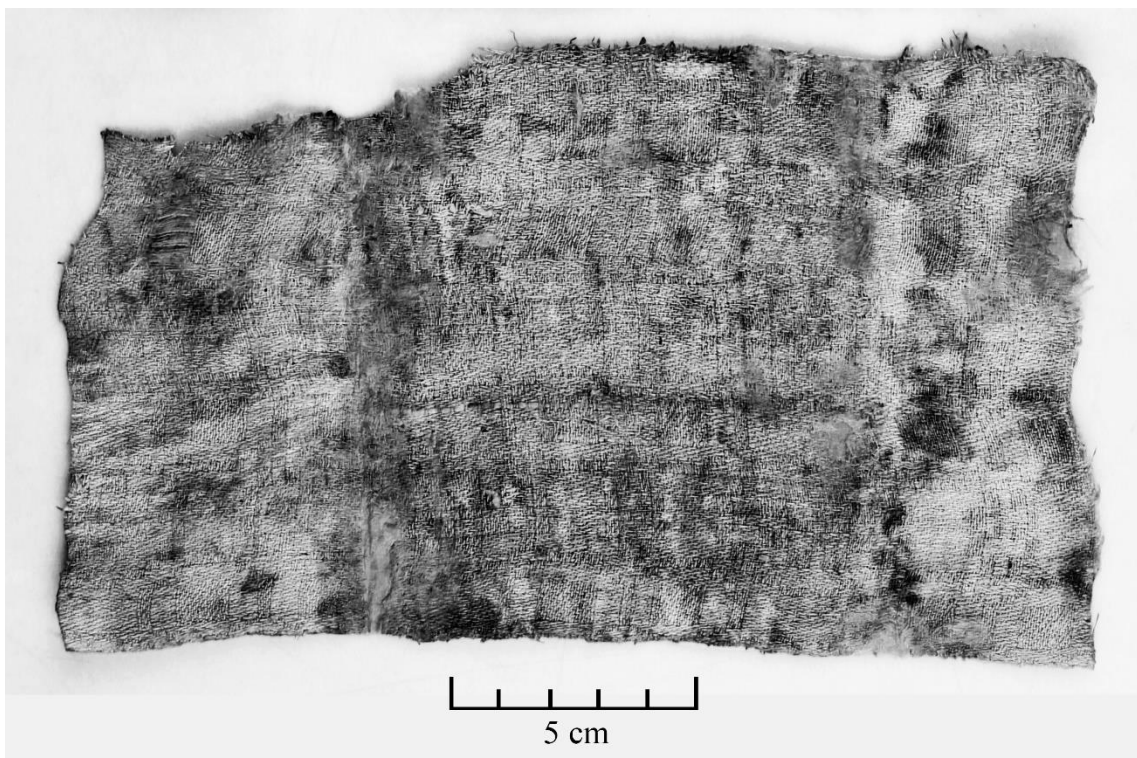
15.5 Vzor tkaní plátěných přelepů

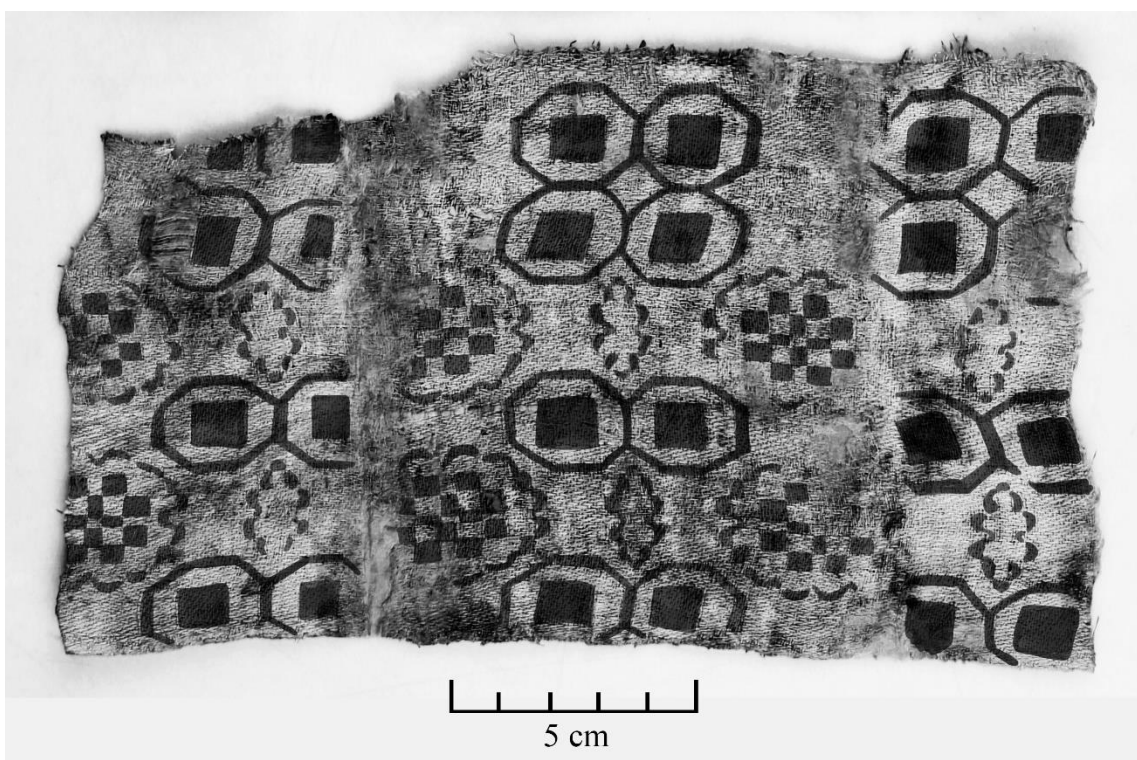
graf. 7 Fotografie detailu tkaní vzoru plátna

graf. 8 Náskres jednotlivých vláken tvořících vzor tkaní plátna, modrá – nitě útku, červená – nitě osnovy

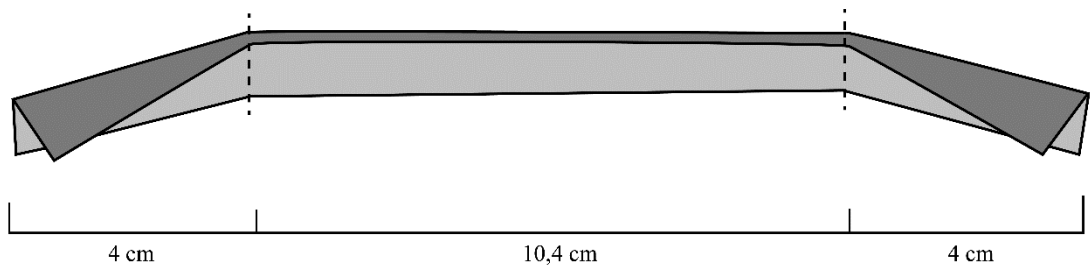

graf. 9 Fotografie plátěného přelepu

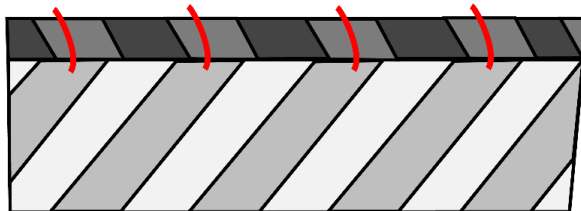

graf. 10 Přibližný nákres vzoru na plátěném přelepu; černě zvýrazněný osnovní směr tkani

15.6 Struktura kapitálku

graf. 11 Nákres přeložení tkaného pruhu kapitálku a jeho rozměry

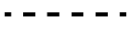

graf. 12 Schéma vsítek nití fixujících motouzové jádro v přehybu tkaného pruhu tvořícího kapitálek

graf. 13 Schéma průřezu kapitálkem – tkaný pruh obtočený okolo motouzového jádra

Vysvětlivky:

- rubová strana
- lícová strana
- drážka
- nit fixující motouzové jádro
- motouzové jádro

15.7 Schéma organismu šití

	Filigrány	Složka	System šití
Přední předsádka	A	A	
1. složka (neznačená)	A	A	▽ ▽ ▽ ▽ ▽
) (A	A	▽ ▽ ▽ ▽ ▽
A	A	A	▽ ▽ ▽ ▽ ▽
B	A	A	▽ ▽ ▽ ▽ ▽
C	A	A	▽ ▽ ▽ ▽ ▽
D	A	A	▽ ▽ ▽ ▽ ▽
E	A	A	▽ ▽ ▽ ▽ ▽
F	A	A	▽ ▽ ▽ ▽ ▽
G	A	A	▽ ▽ ▽ ▽ ▽
H	A	A	▽ ▽ ▽ ▽ ▽
I	A	A	▽ ▽ ▽ x ▽ ▽
K	A	A	▽ ▽ ▽ ▽ ▽ ▽
L	A	A	▽ ▽ ▽ ▽ ▽ ▽
M	A	A	▽ ▽ ▽ ▽ ▽ ▽
N	A	A	▽ ▽ ▽ ▽ ▽ ▽
O	A	A	▽ ▽ ▽ ▽ ▽ ▽
P	A	A	▽ ▽ ▽ ▽ ▽ ▽
Q	A	A	▽ ▽ ▽ ▽ ▽ ▽
R	A	A	▽ ▽ ▽ x ▽ ▽ ▽
S	A	A	▽ ▽ ▽ ▽ ▽ ▽
T	A	A	▽ ▽ ▽ ▽ ▽ ▽
V	A	A	▽ ▽ ▽ ▽ ▽ ▽
W	A	A	▽ ▽ ▽ ▽ ▽ ▽
X	A	A	▽ ▽ ▽ ▽ ▽ ▽
Y	A	A	▽ ▽ ▽ ▽ ▽ ▽
Z	A	A	▽ ▽ ▽ ▽ ▽ ▽
Aa	A	A	▽ ▽ ▽ ▽ ▽ ▽
Bb	A	A	▽ ▽ ▽ ▽ ▽ ▽
Cc	A	A	▽ ▽ ▽ ▽ ▽ ▽
Dd	A	A	▽ ▽ ▽ ▽ ▽ ▽
Ee	A	A	▽ ▽ ▽ ▽ ▽ ▽
Ff	A	A	▽ ▽ ▽ x ▽ ▽ ▽
Gg	A	A	▽ ▽ ▽ ▽ ▽ ▽

PATA

HLAVA

graf. 14 Schéma organismu šití 1/5

	Filigrány	Složka	Systém šití					
Hh	A	A		▽	▽	▽	▽	▽
Ii	A	A		▽	▽	▽	▽	▽
Kk	A	A		▽	▽	▽	▽	▽
Ll	A	A		▽	▽	▽	▽	▽
Mm	A	A		▽	▽	▽	▽	▽
Nn	A	A		▽	▽	▽	▽	▽
Oo	A	A		▽	▽	x	▽	▽
Pp	A	A		▽	▽	▽	▽	▽
Qq	A	A		▽	▽	▽	▽	▽
Rr	A	A		▽	▽	▽	▽	▽
Ss	A	A	x	▽	▽	▽	▽	▽
Tt	A	A		▽	▽	▽	▽	▽
Vv	A	A		▽	▽	▽	▽	▽
Ww	A	A		▽	▽	▽	▽	▽
Xx	A	A		▽	▽	▽	▽	▽
Yy	A	A		▽	▽	▽	x	▽
Zz	A	A		▽	▽	▽	▽	▽
Aaa	A	A		▽	▽	▽	▽	▽
Bbb	A	A		▽	▽	▽	▽	▽
Ccc	A	A		▽	▽	▽	▽	▽
Ddd	A	A		▽	▽	▽	▽	▽
Eee	A	A		▽	▽	▽	▽	▽
Fff	A	A		▽	▽	▽	▽	▽
Ggg	A	A		▽	▽	▽	▽	▽
Hhh	A	A		▽	▽	▽	▽	▽
Iii	A	A		▽	▽	▽	▽	▽
Kkk	A	A		▽	▽	▽	▽	▽
Lll	A	A		▽	▽	▽	▽	▽
Mmm	A	A		▽	▽	▽	▽	▽
Nnn	A	A		▽	▽	▽	▽	▽
Ooo	A	A		▽	▽	▽	▽	▽
Ppp	A	A		▽	▽	▽	▽	▽
Qqq	A	A		▽	▽	▽	▽	▽
Rrr	A	A		▽	▽	▽	▽	▽

PATA

HLAVA

graf. 15 Schéma organismu šití 2/5

	Filigrány	Složka	Systém šití					
Sss	A	A		▽	▽	▽	▽	▽
Ttt	A	A		▽	▽	▽	▽	▽
A	A	A						
B	A	A		▽	▽	▽	▽	▽
C	A	A		▽	▽	x	▽	▽
D	A	A		▽	▽	▽	▽	▽
E	A	A		▽	▽	▽	▽	▽
F	A	A		▽	▽	▽	▽	▽
G	A	A		▽	▽	▽	▽	▽
H	A	A		▽	▽	x	▽	▽
I	A	A		▽	▽	▽	▽	▽
K	A	A		▽	▽	▽	▽	▽
L	A	A		▽	▽	▽	▽	▽
M	A	A		▽	x	▽	▽	▽
N	A	A		▽	▽	▽	▽	▽
O	A	A		▽	▽	▽	▽	▽
P	A	A		▽	▽	▽	▽	▽
Q	A	A		▽	▽	▽	▽	
R	A	A		▽	▽	▽	▽	
S	A	A		▽	▽	▽	▽	x
T	A	A		▽	▽	▽		
V	A	A		▽	▽	▽		
W	A	A		▽	▽	▽		
X	A	A		▽	▽	▽		
Y	A	A		▽	▽	▽		x
Z	A	A		▽	▽	▽		
Aa	A	A		▽	▽	▽		
Bb	A	A		▽	▽	▽		
Cc	A	A		▽	x	▽	▽	
Dd	A	A			▽	▽		
Ee	A	A				▽		
Ff	A	A						
Gg	A	A						
Hh	A	A						

PATA

HLAVA

graf. 16 Schéma organismu šití 3/5

	Filigrány	Složka	System šití
li	A	A	
Kk	A	A	
Ll	A	A	
Mm	A	A	
Nn	A	A	x
Oo	A	A	
Pp	A	A	
Qq	A	A	
Rr	A	A	x
Ss	A	A	
Tt	A	A	
Vv	A	A	
Ww	A	A	
Xx	A	A	
Yy	A	A	
Zz	A	A	
Aaa	A	A	
Bbb	A	A	
Ccc	A	A	x
Ddd	A	A	
Eee	A	A	
Fff	A	A	
Ggg	A	A	
Hhh	A	A	
lil	A	A	
Kkk	A	A	
Lll	A	A	
A	A	A	
B	A	A	
C	A	A	
D	A	A	
E	A	A	
F	A	A	
G	A	A	

PATA

HLAVA

graf. 17 Schéma organismu šití 4/5

	Filigrány	Složka	System šití
H	A	A	
I	A	A	
K	A	A	
L	A	A	
**1	A	A	
**2	A	A	

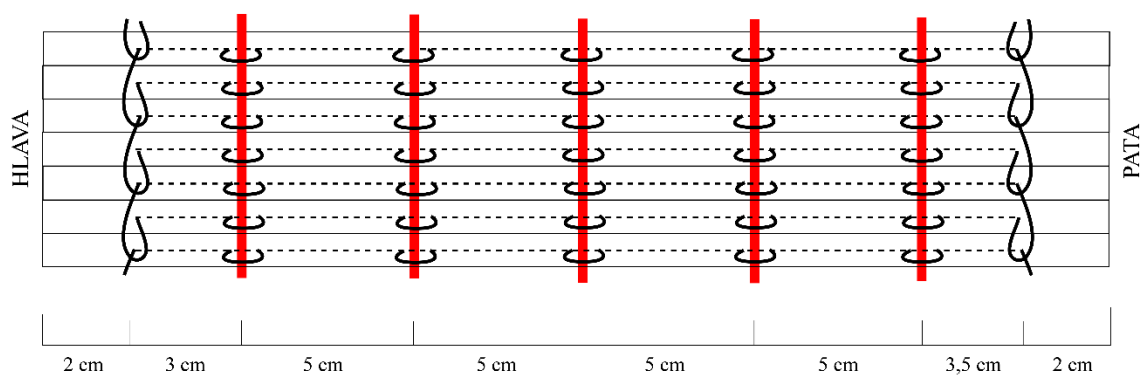
PATA HLAVA

graf. 18 Schéma organismu šití 5/5

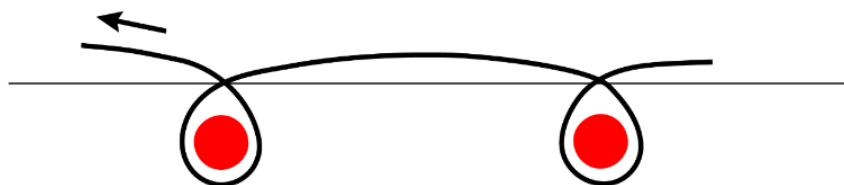
Vysvětlivky:

- Nit se dochovala
- Nit se nedochovala → její předpokládaná podoba na základě otvorů ve hřbetu
- Zdvojení nitě
- Obtočení vazy nití se nedochovalo
- Obtočení vazy nití se dochovalo
- Uzlík v místě napojení nití
- Zapošívací steh se dochoval
- Zapošívací steh se nedochoval → jeho předpokládaná podoba

15.8 Systém organismu šití

graf. 19 Rozmístění motouzových vazů a zapošivacích stehů na hřbetu knihy

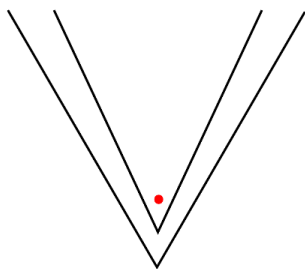

graf. 20 Způsob obtočení nitě okolo motouzového vaz

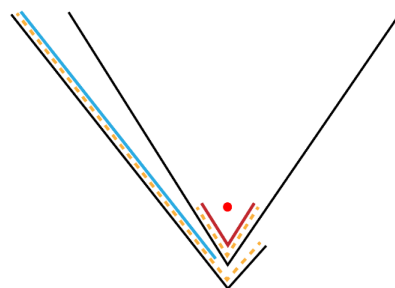
Vysvětlivky:

- nit vně složky
- - - nit uvnitř složky
- / ■ motouzový vaz

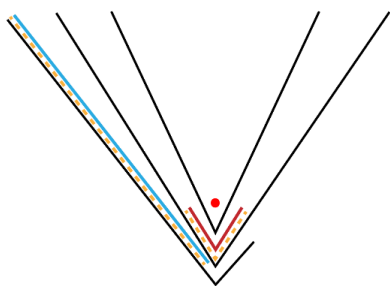
15.9 Schéma struktury složek

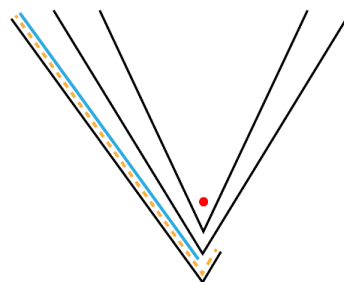
graf. 21 Schéma běžné složky knižního bloku

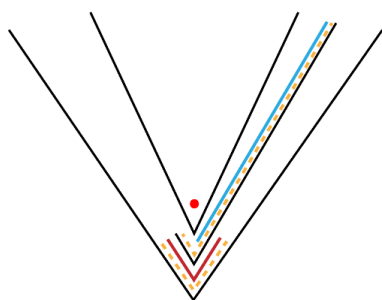
graf. 24 Schéma titulní složky prvního dílu

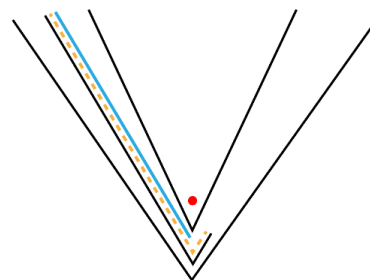
graf. 22 Schéma složky)(prvního dílu

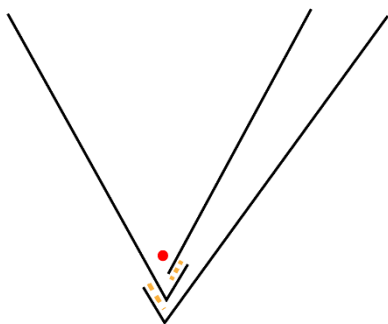
graf. 25 Schéma složky A a H prvního dílu

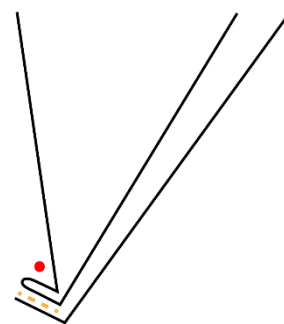
graf. 23 Schéma složky M prvního dílu

graf. 26 Schéma složky V prvního dílu

graf. 27 Schéma složky Ttt prvního dílu

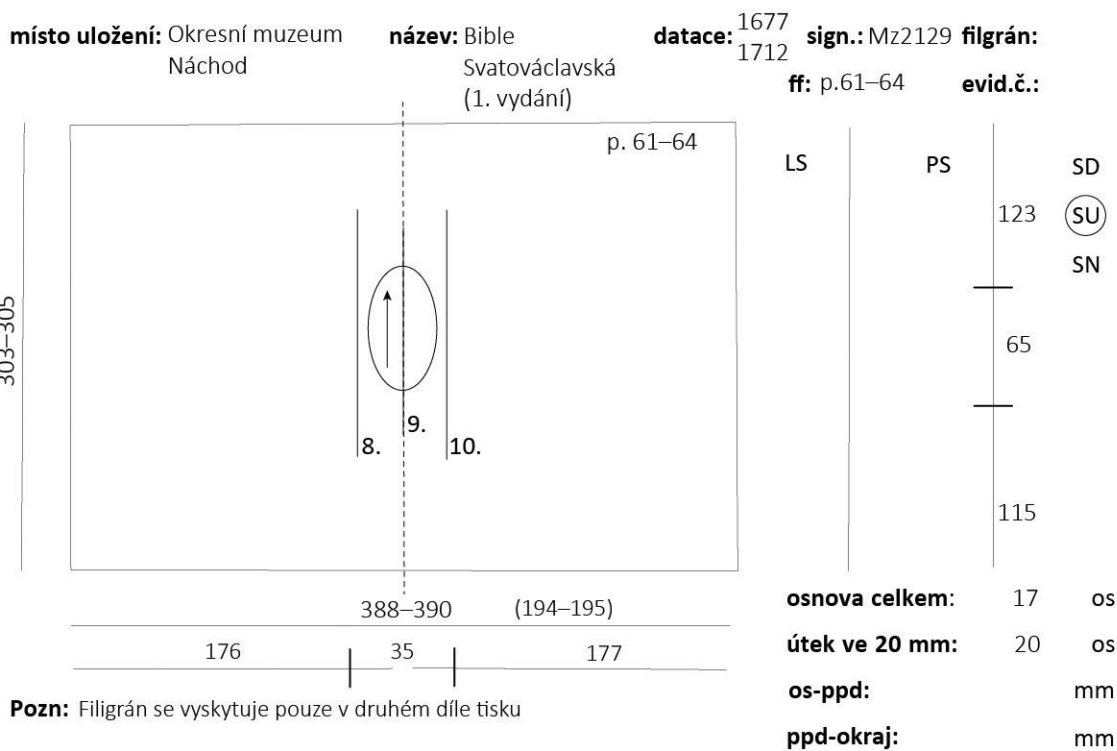
graf. 28 Schéma složky **2 druhého dílu

Vysvětlivky:

- papír
- grafický list
- vysprávka
- lepidlo
- nit

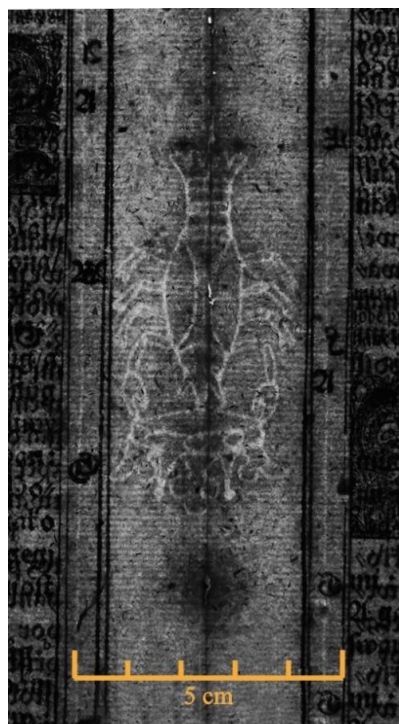
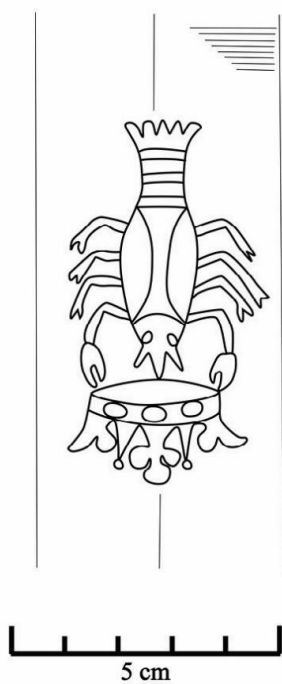
15.10 Filigrány

15.11 Filigrány – papír pro tiskařské účely (dvoulisty knižního bloku)

SD – síťová strana směřuje dolů, SU – síťová strana směřuje nahoru, SN – síťová strana není identifikována, os-ppd – rozteč prvního osnovního drátu od kraje k postrannímu pomocnému drátu, ppd-okraj – rozteč od postranního pomocného drátu k přirozenému okraji papíru

22

²² Protokol byl převzat a upraven z: BENEŠOVÁ, Marie. Postup při filigranologickém průzkumu rukopisů. In: Remeslo a kniha. Martin: Slovenská národní knihovna, 2020, s. 10-19. ISBN 978-80-8149-134-4

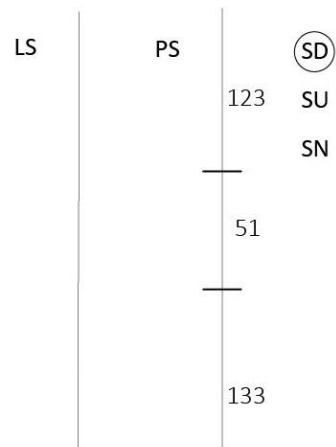
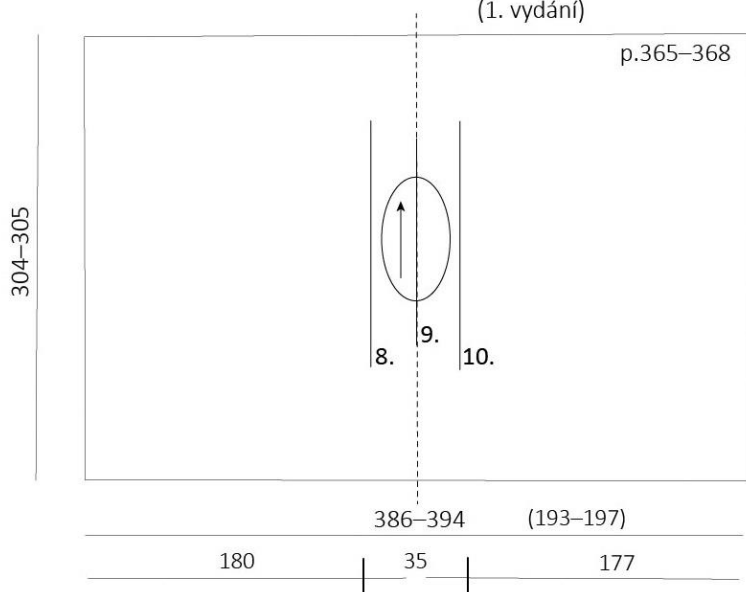
místo uložení: Okresní muzeum
Náchod

název: Bible
Svatováclavská
(1. vydání)

date: 1677
1712

sign.: Mz2129 filigrán:

ff: p.365–368 evid.č.:

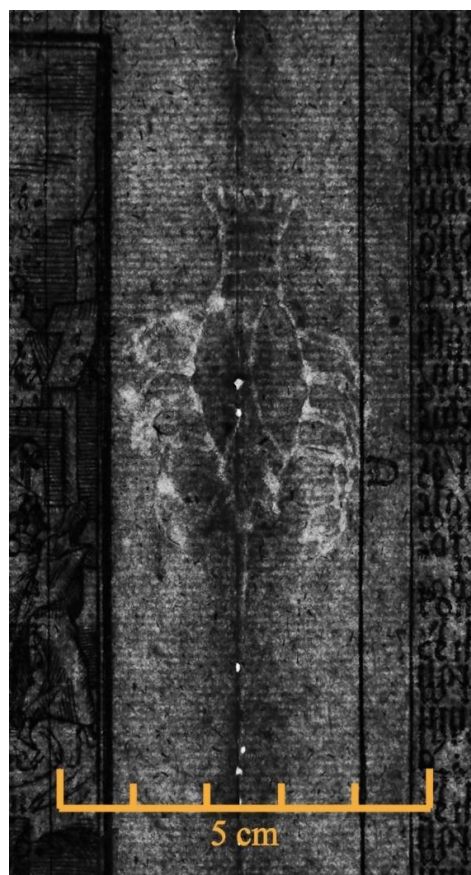
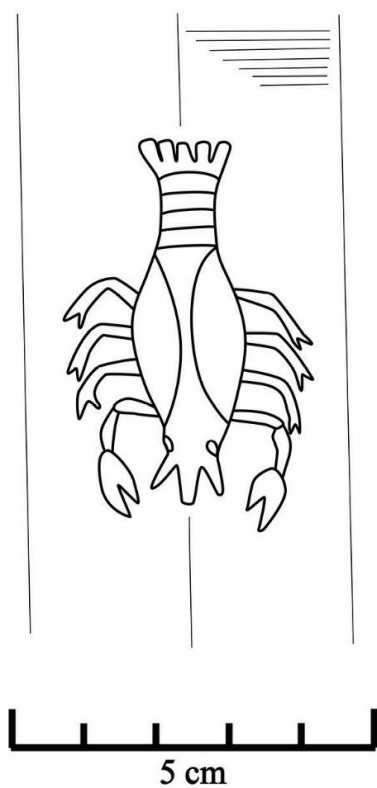

osnova celkem: 17 os
útek ve 20 mm: 18 os
os-ppd: mm
ppd-okraj: mm

Pozn: Filigrán se vyskytuje pouze v druhém díle tisku

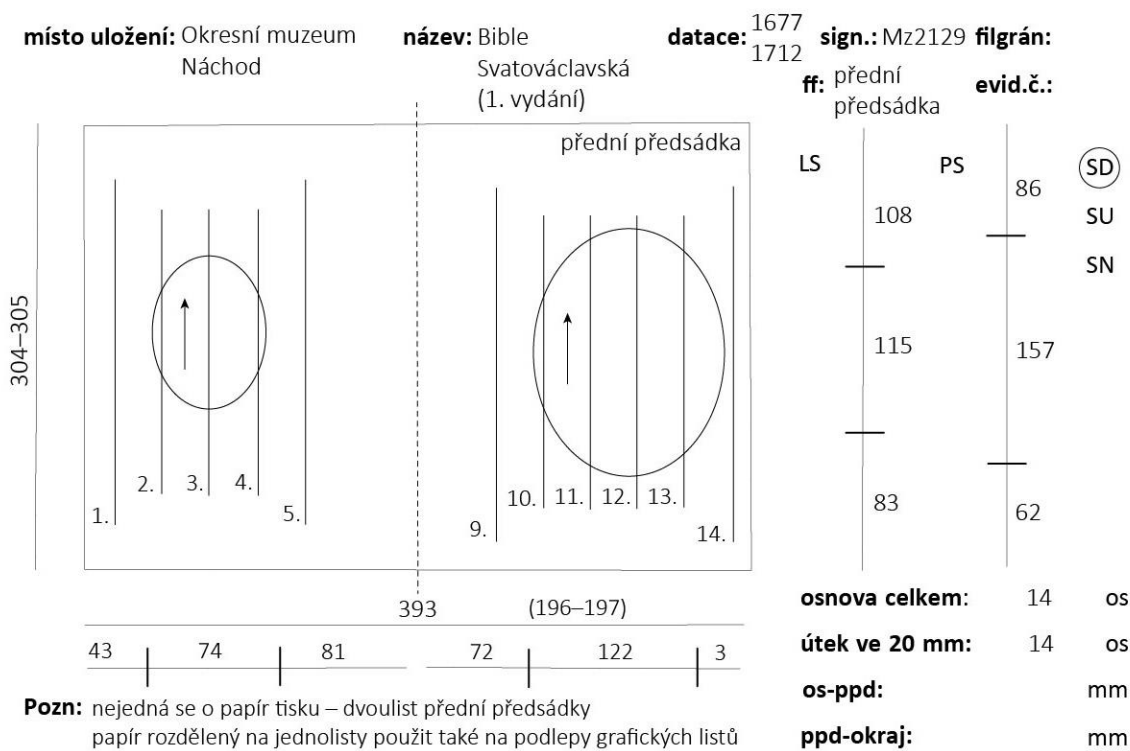
SD – síťová strana směřuje dolů, SU – síťová strana směřuje nahoru, SN – síťová strana není identifikována, os-ppd – rozteč prvního osnovního drátu od kraje k postrannímu pomocnému drátu, ppd-okraj – rozteč od postranního pomocného drátu k přirozenému okraji papíru

23

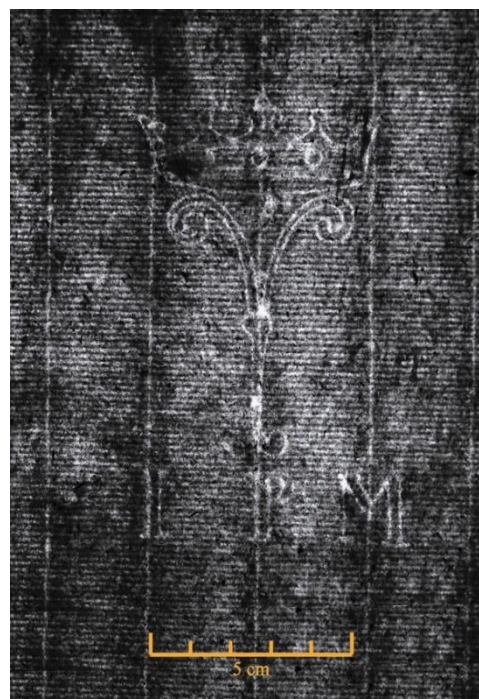
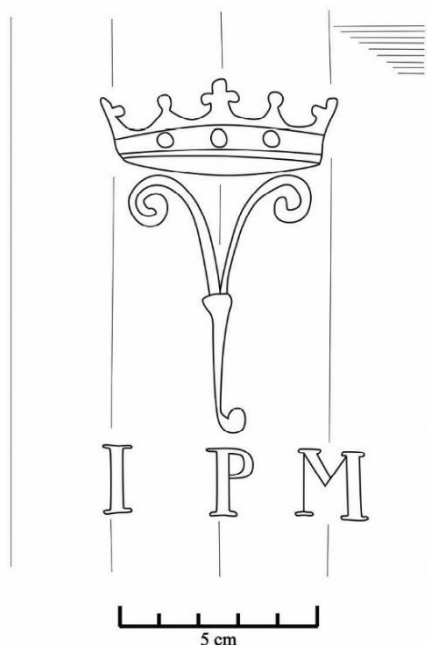
²³ Tamtéž

15.12 Filigrány – papír pro knihařské účely (předsádky, podlepy grafických listů)

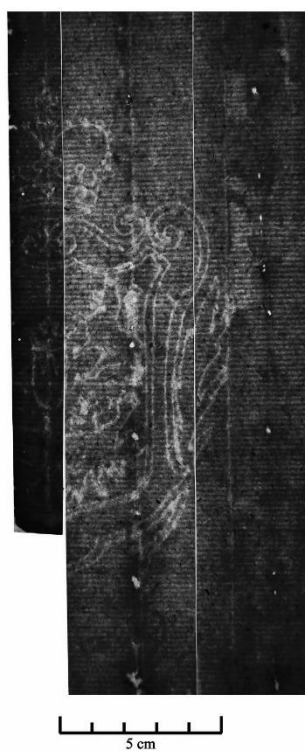
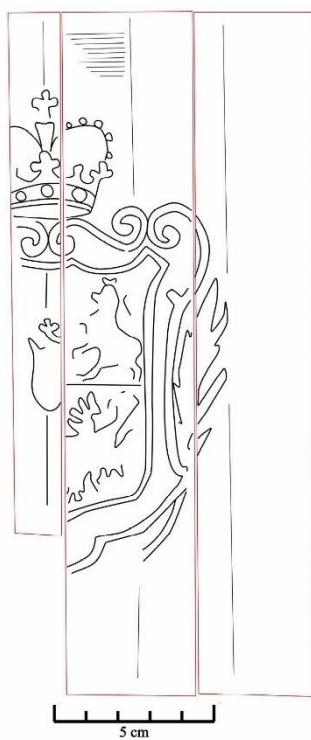
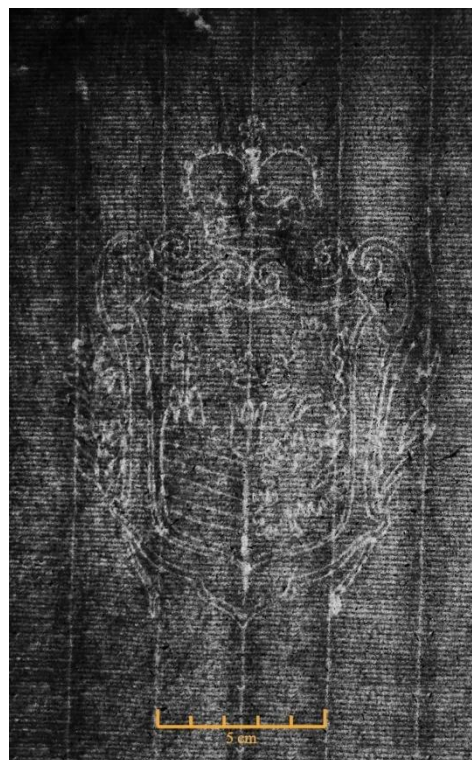
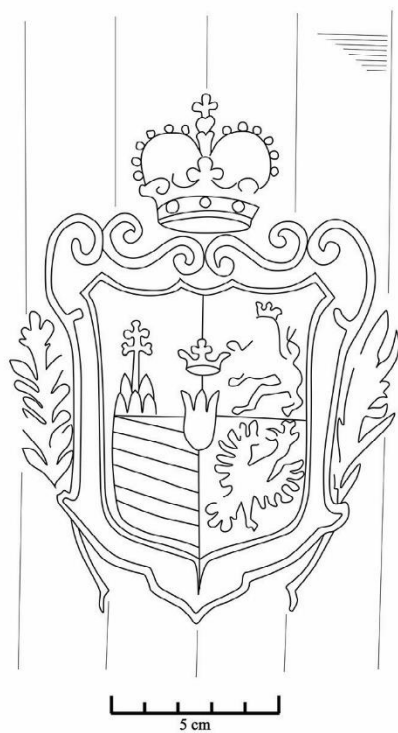

SD – síťová strana směřuje dolů, SU – síťová strana směřuje nahoru, SN – síťová strana není identifikována, os-ppd – rozteč prvního osnovního drátu od kraje k postrannímu pomocnému drátu, ppd-okraj – rozteč od postranního pomocného drátu k přirozenému okraji papíru

24

²⁴ Tamtéž

graf. 29 Fragmety filigránu vyskytující se na dobových vysprávkách

místo uložení: Okresní muzeum
Náchod

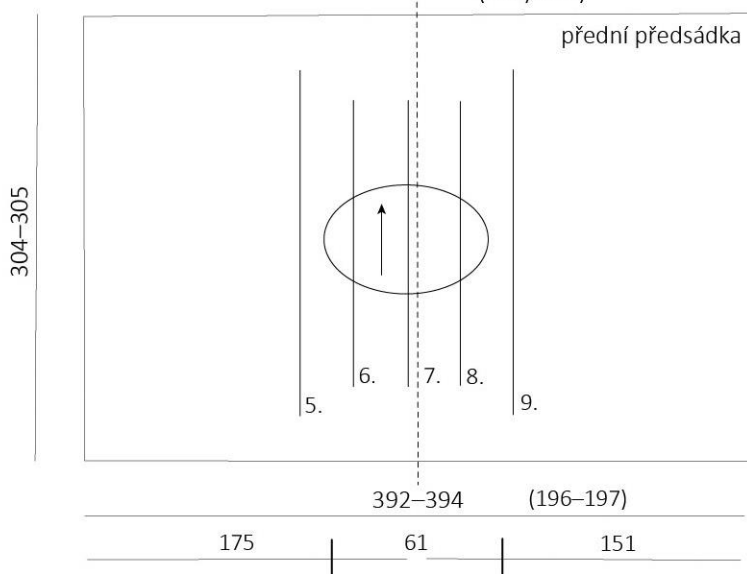
název: Bible
Svatováclavská
(1. vydání)

datace: 1677
1712

sign.: Mz2129 filigrán:

ff: přední
předsádka

evid.č.:

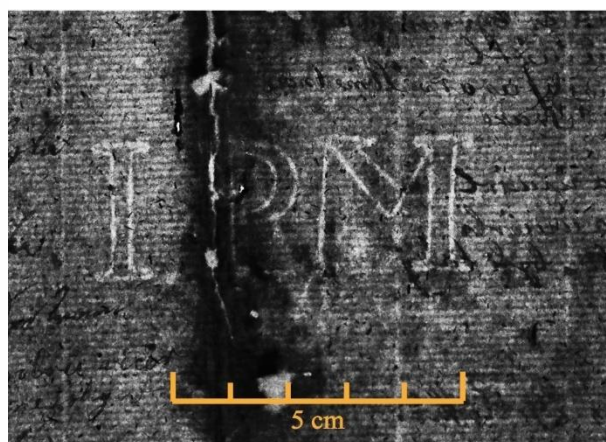
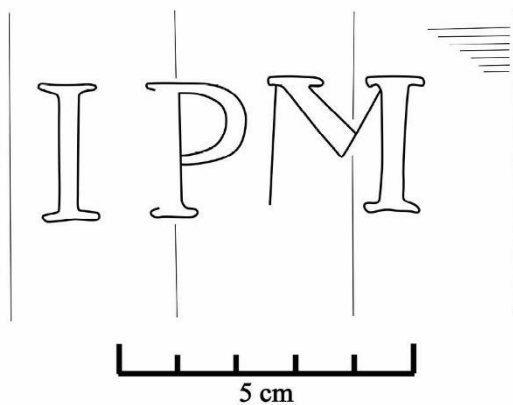
LS	PS	SD
		129 SU
		SN
		24
		153

osnova celkem:	13	os
úteč ve 20 mm:	16	os
os-ppd:		mm
ppd-okraj:		mm

Pozn: nejedná se o papír tisku – dvoulist přední předsádky

SD – síťová strana směřuje dolů, SU – síťová strana směřuje nahoru, SN – síťová strana není identifikována, os-ppd – rozteč prvního osnovního drátu od kraje k postrannímu pomocnému drátu, ppd-okraj – rozteč od postranního pomocného drátu k přirozenému okraji papíru

25

²⁵ Tamtéž

místo uložení: Okresní muzeum
Náchod

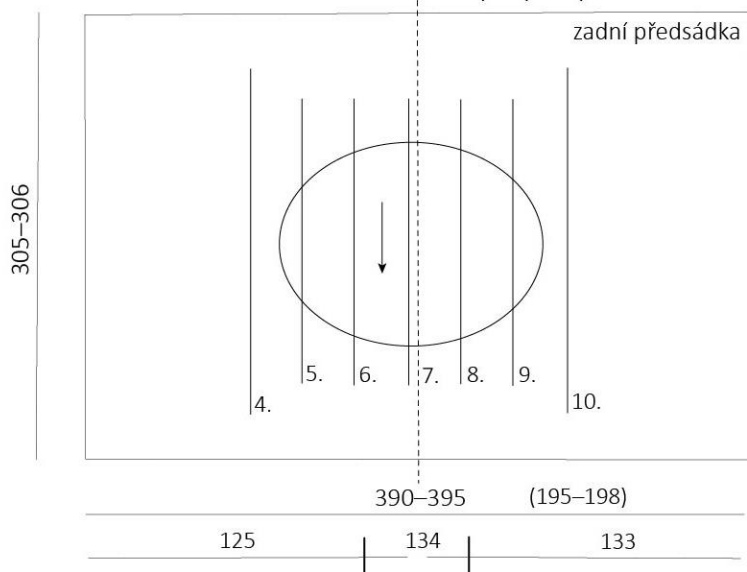
název: Bible
Svatováclavská
(1. vydání)

datace: 1677
1712

sign.: Mz2129 filigrán:

ff: zadní
předsádka

evid.č.:

LS	PS	SD
		94
		SU
		SN
		128
		83

osnova celkem: 13 os

útek ve 20 mm: 15 os

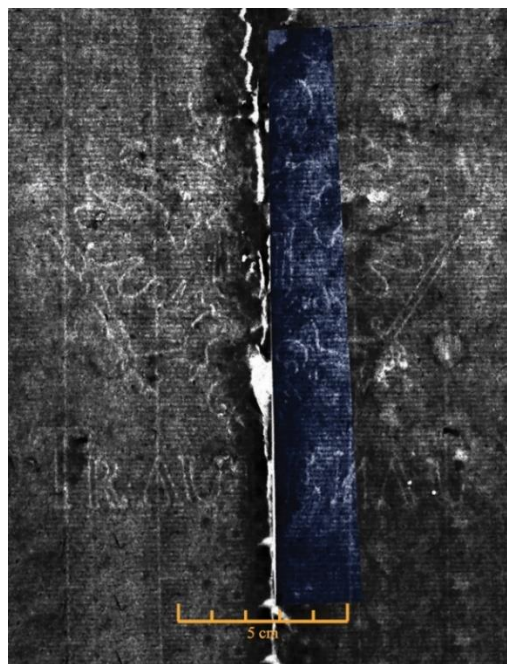
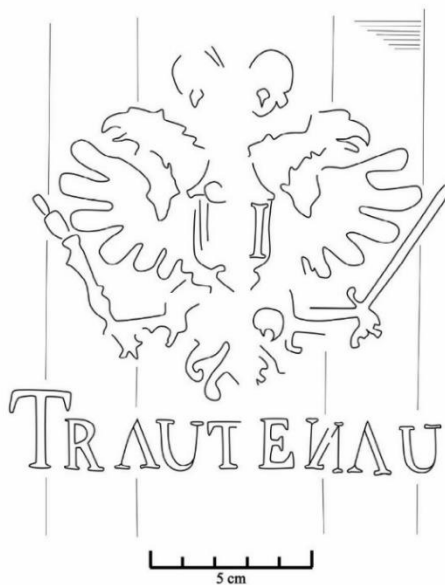
os-ppd: mm

ppd-okraj: mm

Pozn: nejedná se o papír tisku – dvoulist zadní předsádky

SD – síťová strana směřuje dolů, SU – síťová strana směřuje nahoru, SN – síťová strana není identifikována, os-ppd – rozteč prvního osnovního drátu od kraje k postrannímu pomocnému drátu, ppd-okraj – rozteč od postranního pomocného drátu k přirozenému okraji papíru

26

zadní předsádka

podle grafického listu

svatý XY

²⁶ Tamtéž

místo uložení: Okresní muzeum
Náchod

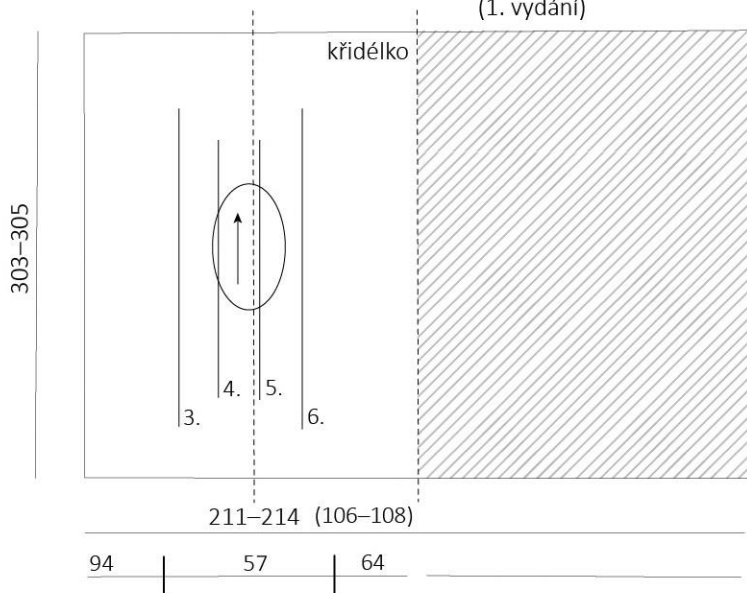
název: Bible
Svatováclavská
(1. vydání)

datace: 1677
1712

sign.: Mz2129 filgrán:

ff: křídélko
zadní předs.

evid.č.:

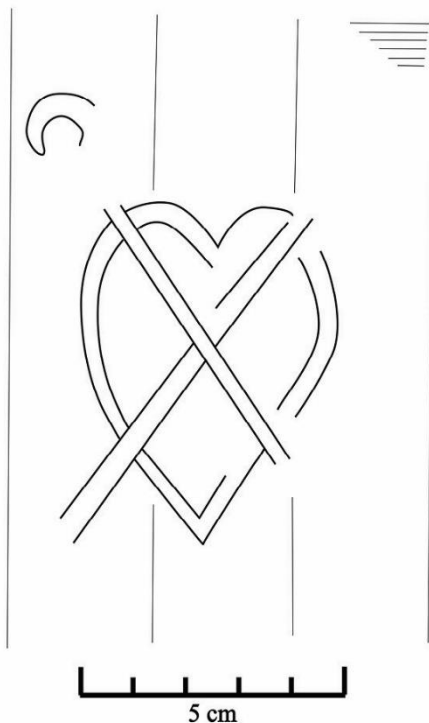
LS	PS	SD
	105	SU
	82?	SN
	117?	

osnova celkem: 8 os
útek ve 20 mm: 13 os
os-ppd: mm
ppd-okraj: mm

Pozn: nejedná se o papír tisku – křídélko – zadní předsádka
jednolist přeložený na křídélko

SD – síťová strana směřuje dolů, SU – síťová strana směřuje nahoru, SN – síťová strana není identifikována, os-ppd – rozteč prvního osnovního drátu od kraje k postrannímu pomocnému drátu, ppd-okraj – rozteč od postranního pomocného drátu k přirozenému okraji papíru

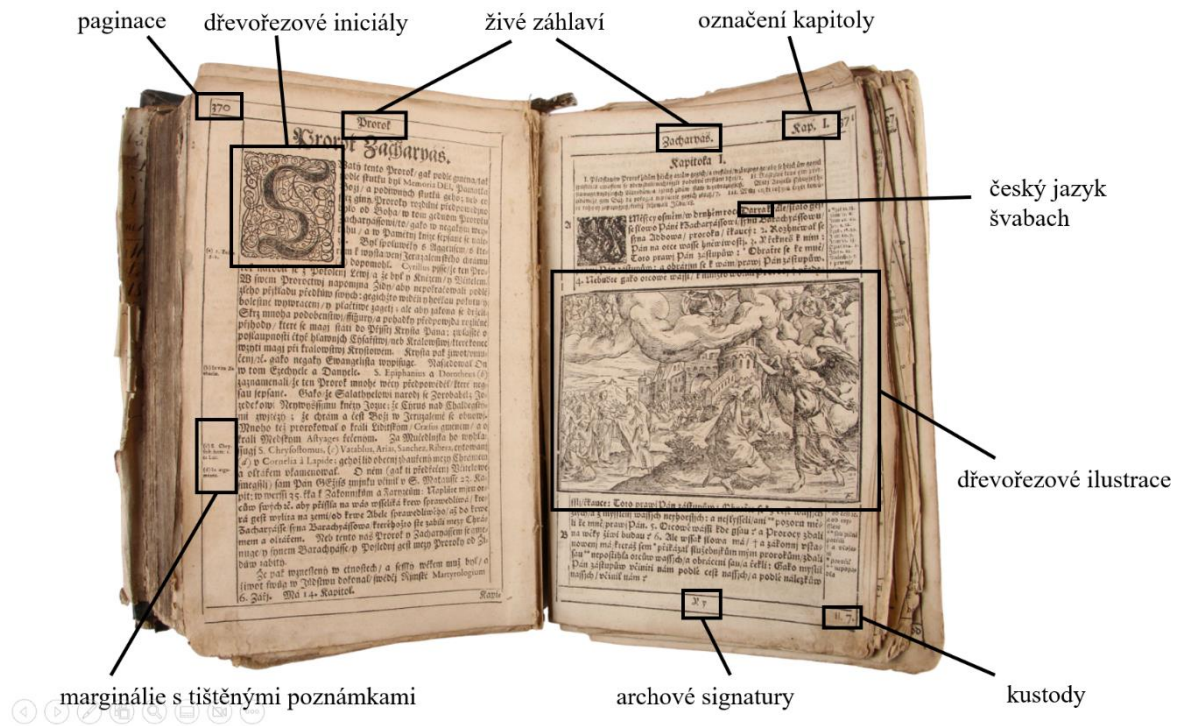
27

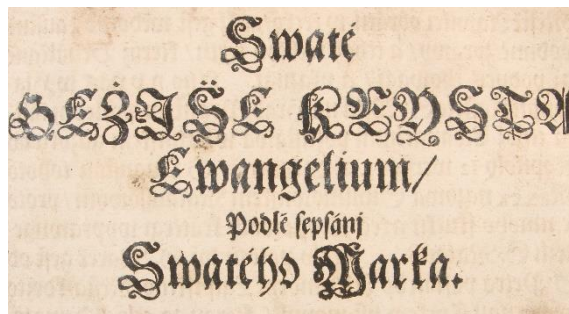
²⁷ Tamtéž

15.13 Typografický popis a grafická výzdoba

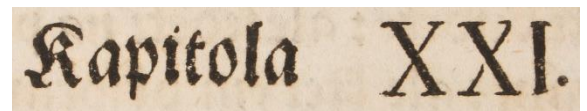
15.13.1 Rozložení dvoulistu a struktura kapitol

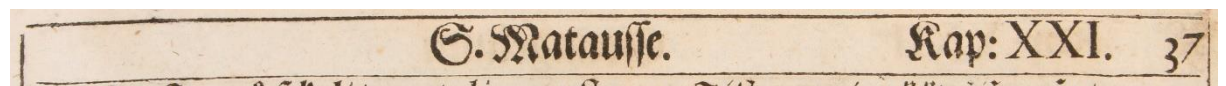
graf. 30 Umístění jednotlivých typografických a tiskových prvků na dvoulistu knižního bloku

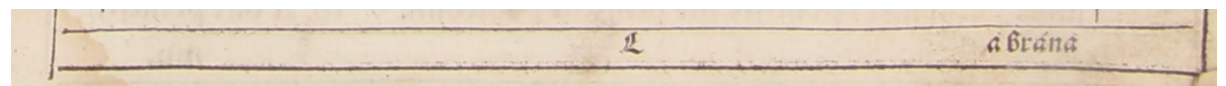
graf. 31 Nadpis většího textového celku (např. začátek Evangelia nebo Knihy)

graf. 32 Nadpis kapitoly

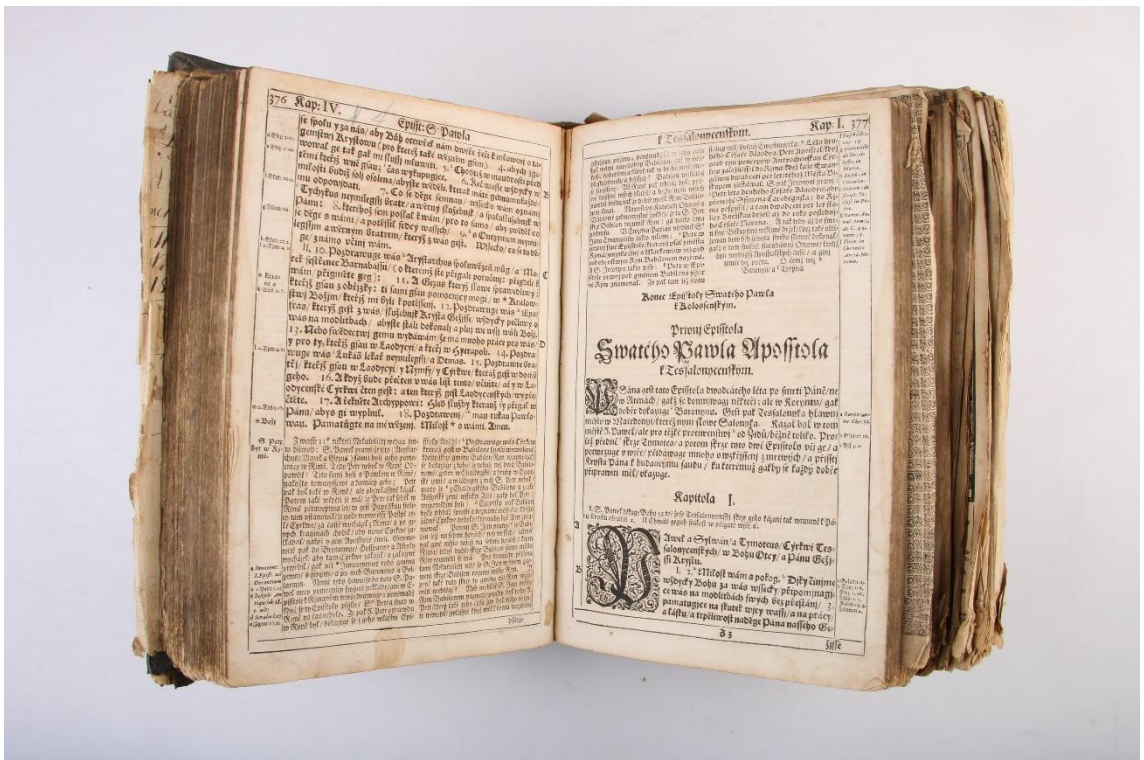

graf. 33 Živé záhlaví na straně recto (název celku, číslo kapitoly, paginace)

graf. 34 Zápatí na straně recto (archová signatura, kustoda)

15.13.2 Ukázky dvoulistů

graf. 35 Pohled na dvoulist Nového zákona

graf. 36 Pohled na dvoulist Proroků a Knih Machabejských

15.13.3 Ukázky iniciál

	Nový zákon			Proroci a Knihy Machabejských		
	tělo iniciály tvoří švabach, pozadí je bohatě vyplněno florálním a ornamentálním vzorem	tělo iniciály tvoří švabach, pozadí vyplněné ornamentálním vzorem je méně bohaté	tělo iniciály je tvořeno jednodušším řezem a ornamentální vzor v pozadí litery je prostý	tělo iniciály tvoří švabach, pozadí litery je bohatě vyplněno ornamentálním vzorem	tělo iniciály tvoří švabach, pozadí litery je vyplněno narativním výjevem	některé iniciály se odlišují od předchozích skupin, např. řezem litery, nebo ornamentem v pozadí
A					 	
B						
C						
D						
E						
H						
I						

K						
L						
M						
N						
O						
P						
R						
S						
T						

V					 	
W						
Y						
Z						

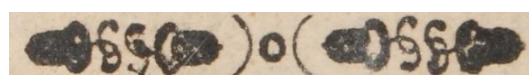

graf. 37 Tisková chyba – inicála Y otočená o 90°

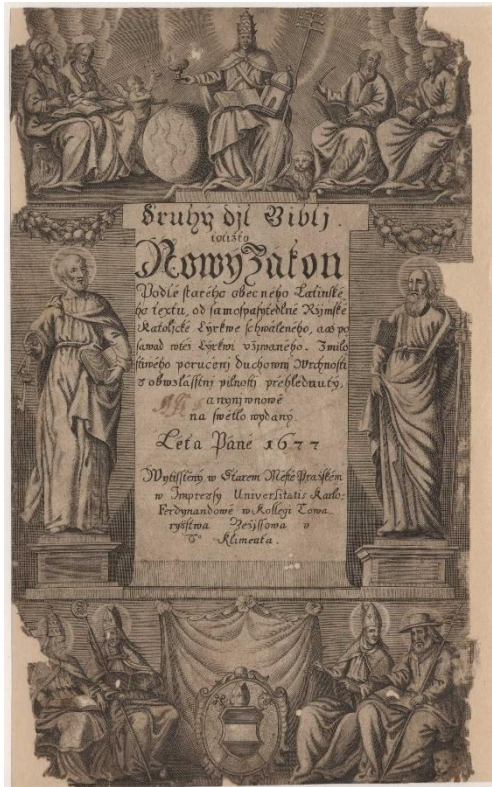
15.13.4 Ukázky vlysů

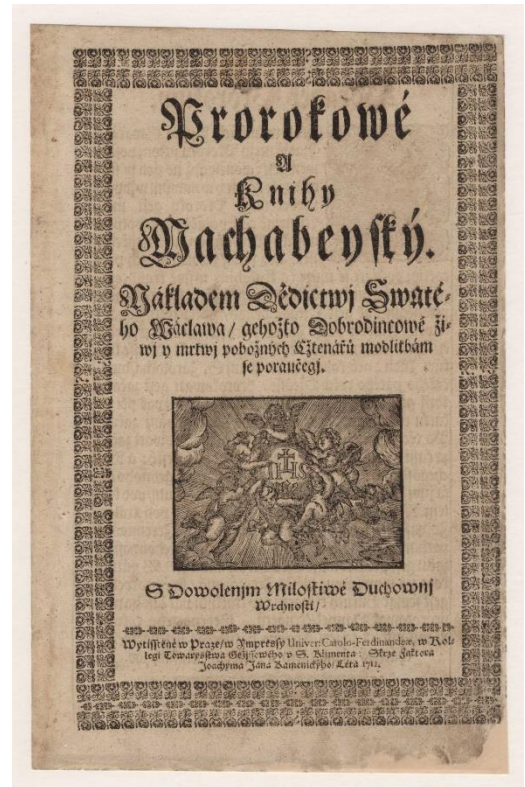
15.13.5 Ukázky vinět

15.13.6 Titulní listy

graf. 38 Titulní list 1. dílu – Nový zákon

graf. 40 Titulní list 2. dílu – Prorokové a Knihy Machabeyšských

15.13.7 Grafické listy – Nový zákon

graf. 39 Grafický list – Salvator Mundi

graf. 41 Grafický list – S. Matheaus

graf. 43 Grafický list – S. Marcus

graf. 42 Grafický list – S. Lucas

graf. 44 Grafický list – S. Johannes

15.13.8 Ilustrace textu Proroků (2. díl)

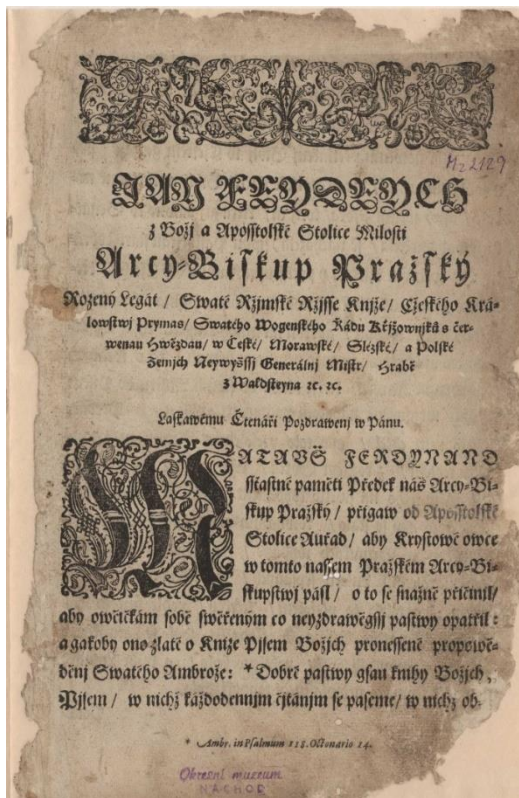

graf. 45 Ukázka ilustrace Proroků – Prorok Daniel

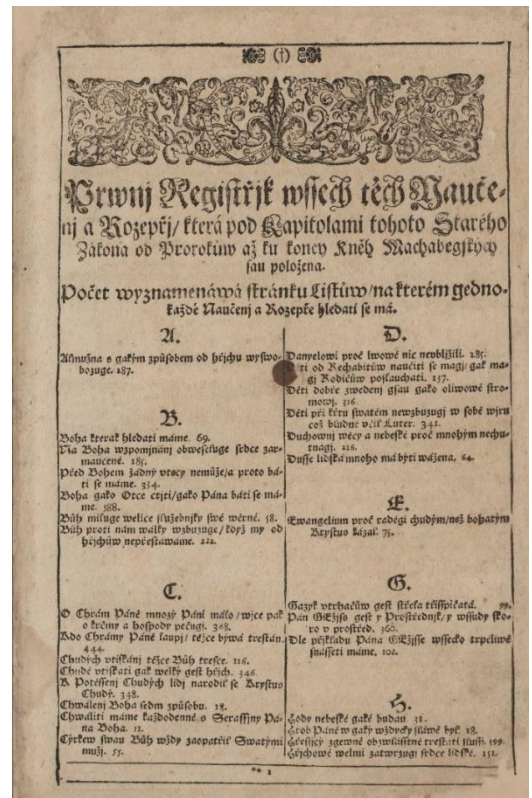

graf. 46 Ukázka ilustrace Proroků – Prorok Jonáš

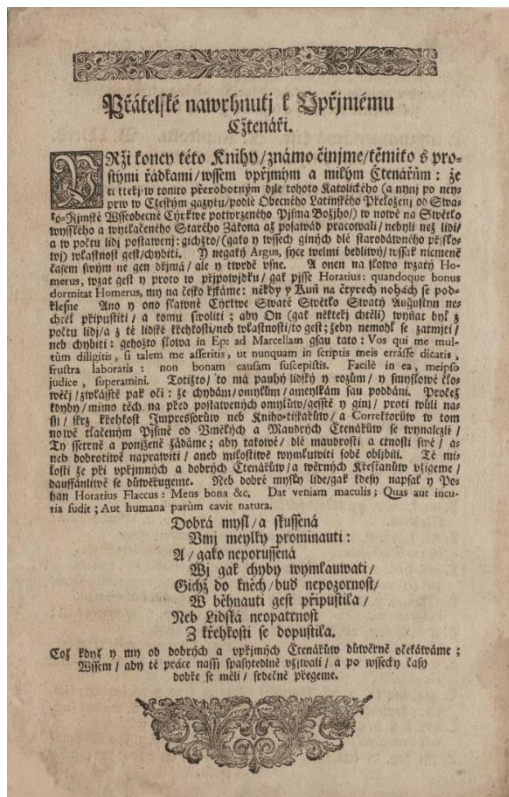
15.13.9 Ukázky odlišných listů z knižního bloku

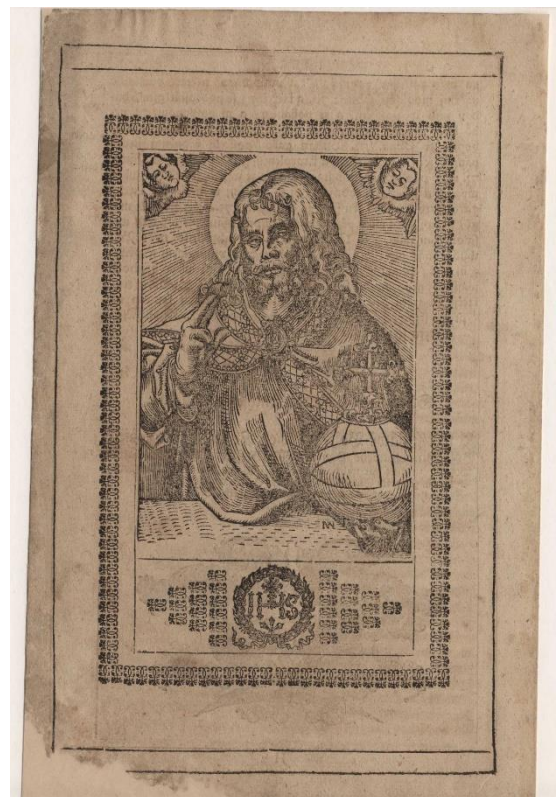
graf. 47 Předmluva k Novému zákonu

graf. 49 Registrík 2. dílu

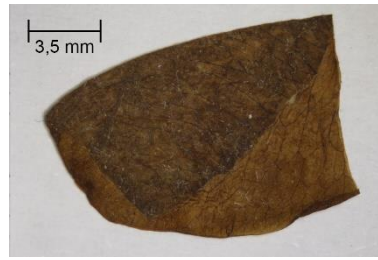

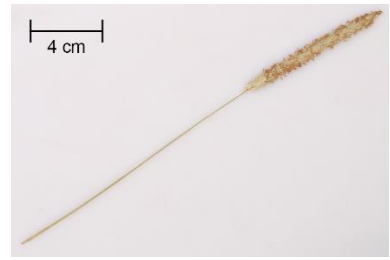
graf. 48 Doslov na konci 2. dílu

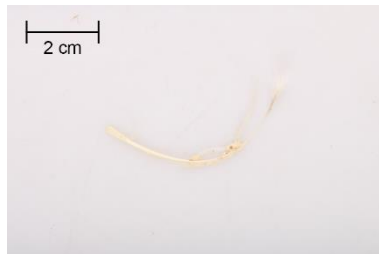
graf. 50 Celostránková ilustrace Ježíše Krista s iniciály IHS

15.13.10 Nečistoty rostlinného původu

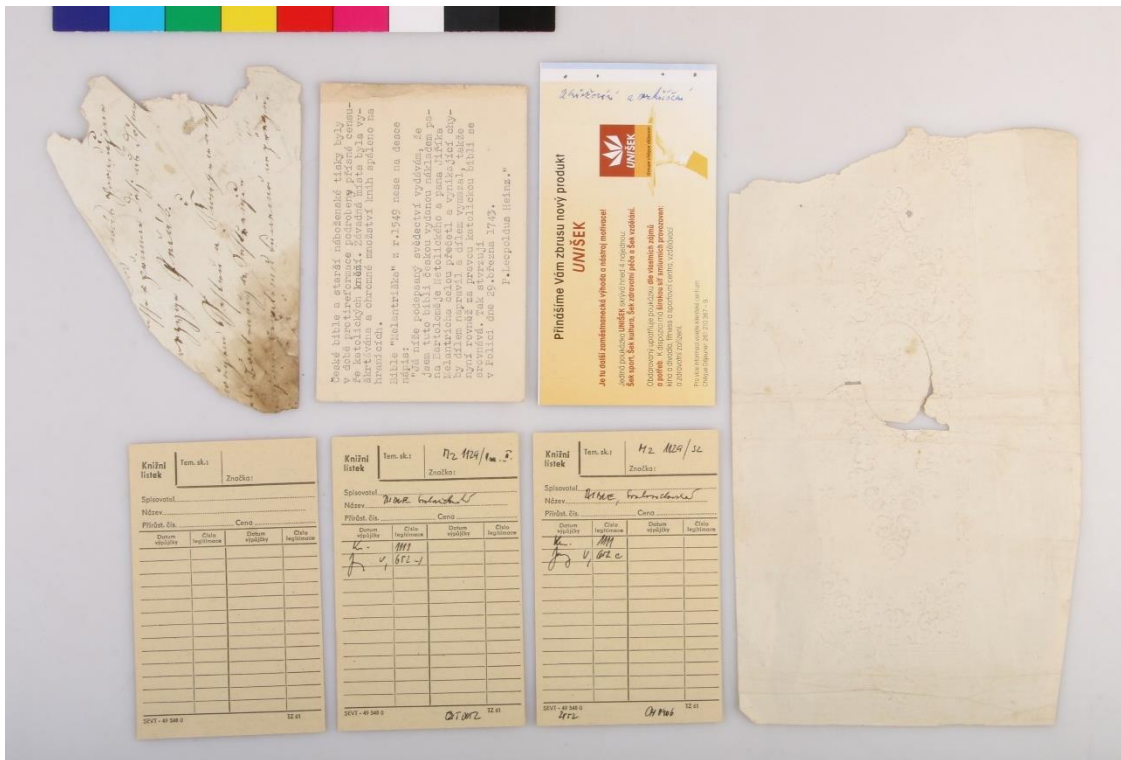
15.13.11 Nečistoty živočišného původu

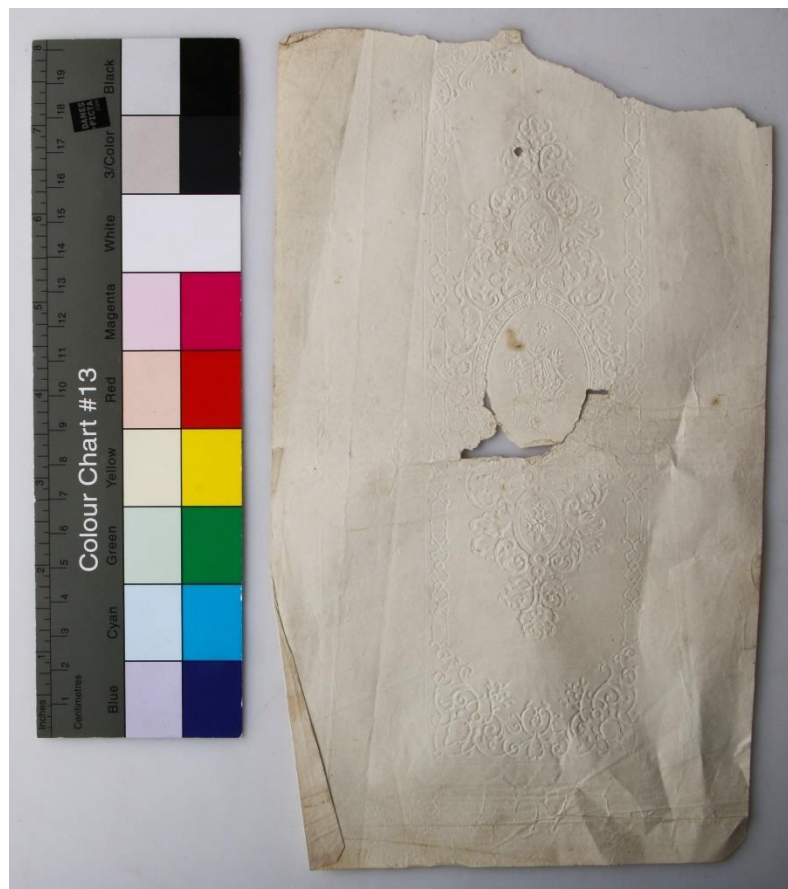
15.13.12 Nečistoty syntetického původu

15.13.13 Přílohy knižního bloku

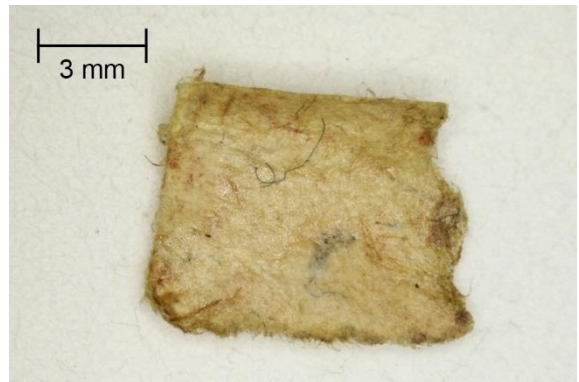
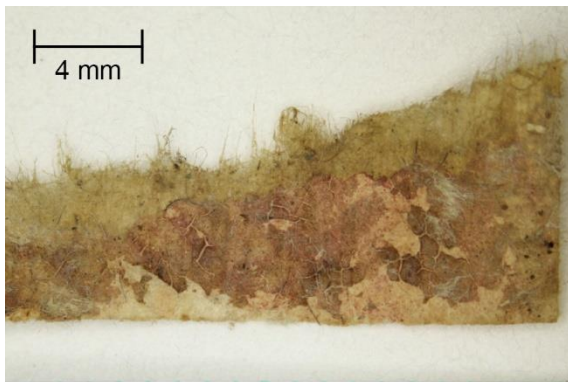
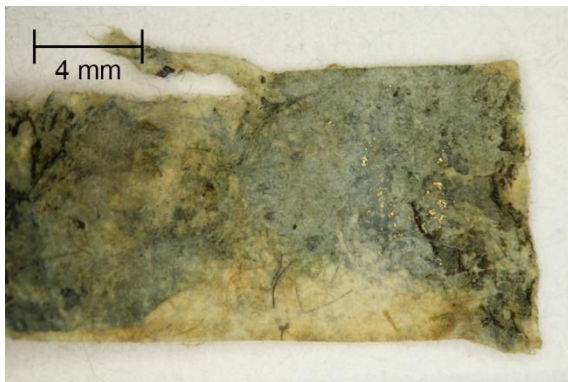

graf. 51 Fotografie papírových příloh vložených uvnitř knižního bloku

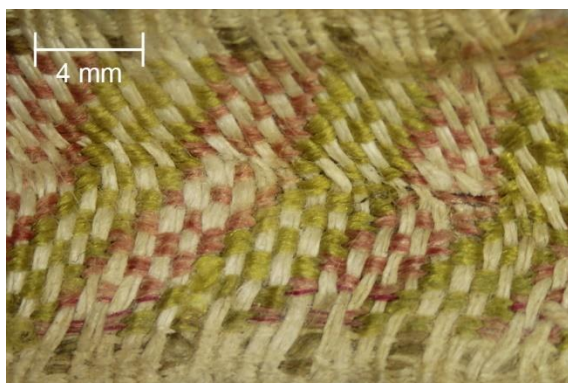

graf. 52 Papír s ražbou – fotografie při použití bočního světla a zvýšeného kontrastu

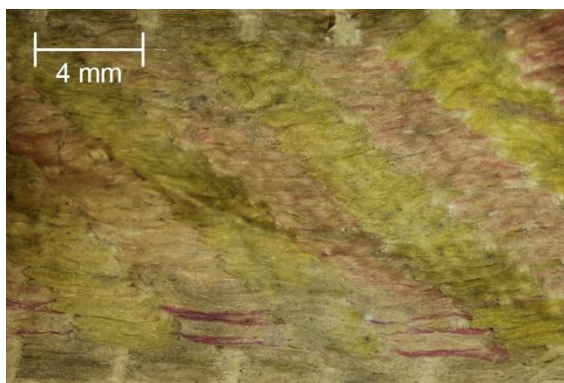
15.13.14 Makrosnímky původních mezivazních přelepů

15.13.15 Makrosnímky struktury tkaní kapitálky

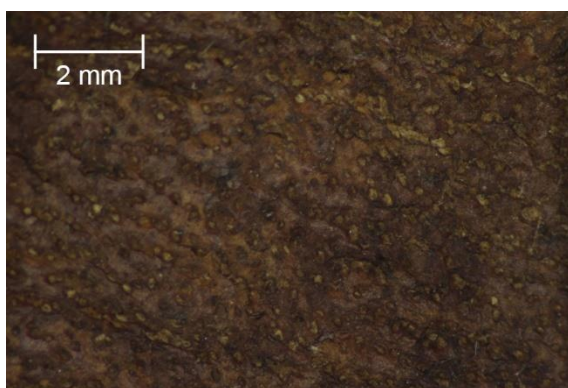

graf. 53 Kapitálek – líc

graf. 54 Kapitálek – rub

15.13.16 Makrosnímky pokryvové usně

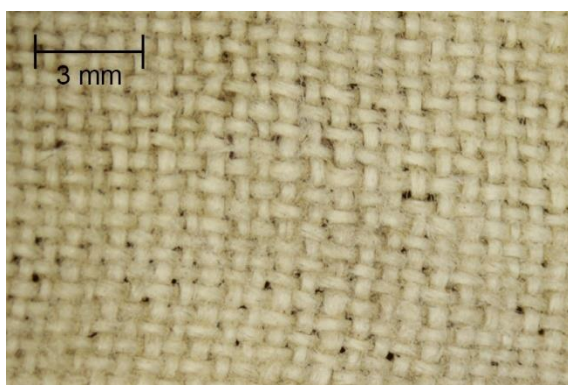

graf. 55 Usně použitá na pokryv – líc

graf. 56 Fragment usně na přední desce – líc

15.13.17 Makrosnímky plátěných přelepů

graf. 57 Plátno použité na přelep hřbetu – plátňová vazba

graf. 58 Plátno použité na přelep hřbetu – keprová vazba

16 Seznam fotografické přílohy

- obr. 1 Pohled na přední desku, dolní a přední ořízku – stav před restaurováním
- obr. 2 Pohled na přední desku, dolní a přední ořízku – stav po restaurování
- obr. 3 Pohled na přední desku, horní ořízku a hřbet – stav před restaurováním
- obr. 4 Pohled na přední desku, horní ořízku a hřbet – stav po restaurování
- obr. 5 Pohled na zadní desku, horní a přední ořízku – stav před restaurováním
- obr. 6 Pohled na zadní desku, horní a přední ořízku – stav po restaurování
- obr. 7 Pohled na zadní desku, dolní ořízku a hřbet – stav před restaurováním
- obr. 8 Pohled na zadní desku, dolní ořízku a hřbet – stav po restaurování
- obr. 9 Kolmý pohled na přední desku – stav před restaurováním
- obr. 10 Kolmý pohled na přední desku – stav po restaurování
- obr. 11 Kolmý pohled na zadní desku – stav před restaurováním
- obr. 12 Kolmý pohled na zadní desku – stav po restaurování
- obr. 13 Kolmý pohled na dolní ořízku – stav před restaurováním
- obr. 14 Kolmý pohled na dolní ořízku – stav po restaurování
- obr. 15 Kolmý pohled na přední ořízku – stav před restaurováním
- obr. 16 Kolmý pohled na přední ořízku – stav po restaurování
- obr. 17 Kolmý pohled na horní ořízku – stav před restaurováním
- obr. 18 Kolmý pohled na horní ořízku – stav po restaurování
- obr. 19 Kolmý pohled na hřbet – stav před restaurováním
- obr. 20 Kolmý pohled na hřbet – stav po restaurování
- obr. 21 Detail dolní hlavice – stav před restaurováním
- obr. 22 Detail dolní hlavice – stav po restaurování
- obr. 23 Detail horní hlavice – stav před restaurováním
- obr. 24 Detail horní hlavice – stav po restaurování
- obr. 25 Detail horního rohu na přední desce – stav před restaurováním
- obr. 26 Detail horního rohu na přední desce – stav po restaurování
- obr. 27 Detail rohu horní a přední ořízky – stav před restaurováním
- obr. 28 Detail rohu horní a přední ořízky – stav po restaurování
- obr. 29 Fragment usňového pokryvu odlišného charakteru
- obr. 30 Štítky se signaturou knihy na hřbetu usňového pokryvu
- obr. 31 Pohled do otevřeného knižního bloku – detail poškození
- obr. 32 Pohled na odhalený hřbet a motouzové vazy – detail poškození
- obr. 33 Pohled na přední předsádku – stav před restaurováním
- obr. 34 Pohled na přední předsádku – stav po restaurování
- obr. 35 Pohled do otevřeného knižního bloku (1. díl) – stav před restaurováním

- obr. 36 Pohled do otevřeného knižního bloku (1. díl) – stav po restaurování
- obr. 37 Pohled do otevřeného knižního bloku (2. díl) – stav před restaurováním
- obr. 38 Pohled do otevřeného knižního bloku (2. díl) – stav po restaurování
- obr. 39 Dvoulisty přední předsádky – stav před restaurováním
- obr. 40 Dvoulisty přední předsádky – stav po restaurování
- obr. 41 Dvoulisty zadní předsádky – stav před restaurováním
- obr. 42 Dvoulisty zadní předsádky – stav po restaurování
- obr. 43 Titulní list Nového zákona – stav před restaurováním
- obr. 44 Titulní list Nového zákona – stav po restaurování
- obr. 45 Grafický list Salvator Mundi – stav před restaurováním
- obr. 46 Grafický list Salvator Mundi – stav po restaurování
- obr. 47 Grafický list S. Mathaeus – stav před restaurováním
- obr. 48 Grafický list S. Mathaeus – stav po restaurování
- obr. 49 Grafický list S. Marcus – stav před restaurováním
- obr. 50 Grafický list S. Marcus – stav po restaurování
- obr. 51 Grafický list S. Lucas – stav před restaurováním
- obr. 52 Grafický list S. Lucas – stav po restaurování
- obr. 53 Grafický list S. Joannes – stav před restaurováním
- obr. 54 Grafický list S. Joannes – stav po restaurování
- obr. 55 Poškozený hřbet grafického listu a protějšiho listu – detail poškození
- obr. 56 Grafický list odlepující se od papírového podlepu – detail poškození
- obr. 57 Samostatný list (složka Ttt 1. dílu) – stav před restaurováním
- obr. 58 Samostatný list (složka Ttt 1. dílu) – stav po restaurování
- obr. 59 Dvoulist z knižního bloku (složka M 1. dílu) – stav před restaurováním
- obr. 60 Dvoulist z knižního bloku (složka M 1. dílu) – stav po restaurování
- obr. 61 Dvoulist z knižního bloku (složka N 1. dílu) – stav před restaurováním
- obr. 62 Dvoulist z knižního bloku (složka N 1. dílu) – stav po restaurování
- obr. 63 Dvoulist z knižního bloku (složka C z poslední části 2. dílu) – stav před restaurováním
- obr. 64 Dvoulist z knižního bloku (složka C z poslední části 2. dílu) – stav po restaurování
- obr. 65 Ohnuté rohy listů (strana 40 1. dílu) – stav před restaurováním
- obr. 66 Ohnuté rohy listů (strana 40 1. dílu) – stav po restaurování
- obr. 67 Trhlina papírové podložky – detail poškození
- obr. 68 Stopy rzi po založeném špendlíku – detail poškození
- obr. 69 Dobové vysprávky – stav před restaurováním
- obr. 70 Dobové vysprávky – stav po restaurování
- obr. 71 Plátěné přelepy hřbetu – strana u hřbetu knižního bloku – stav před restaurováním
- obr. 72 Plátěné přelepy hřbetu – strana u hřbetu knižního bloku – stav po restaurování

- obr. 73 Tkaný kapitálek – líc – stav před restaurováním
- obr. 74 Tkaný kapitálek – líc – stav po restaurování
- obr. 75 Tkaný kapitálek – rub – stav před restaurováním
- obr. 76 Tkaný kapitálek – rub – stav po restaurování
- obr. 77 Horní hlavice při pohledu do odlepeného hřbetu – detail poškození
- obr. 78 Fragment kapitálku u dolní hlavice – detail poškození
- obr. 79 Pohled do odlepeného hřbetu – plátěné přelepy, kapitálek – stav před restaurováním
- obr. 80 Demontovaný organismus šití – detail poškození
- obr. 81 Lepenkové desky z vnější strany (vpravo – zadní deska, vlevo – přední deska) – stav před restaurováním
- obr. 82 Lepenkové desky z vnější strany (vpravo – zadní deska, vlevo – přední deska) – stav po restaurování
- obr. 83 Lepenkové desky z vnitřní strany (vlevo – přední deska, vpravo – zadní deska) – stav před restaurováním
- obr. 84 Lepenkové desky z vnitřní strany (vlevo – přední deska, vpravo – zadní deska) – stav po restaurování
- obr. 85 Dolní roh zadní desky z vnější strany – stav před restaurováním
- obr. 86 Dolní roh zadní desky z vnější strany – stav po restaurování
- obr. 88 Přídeští přední desky – stav po vylepení fragmentů původních vazů
- obr. 89 Přídeští přední desky – stav po vylepení prvního křídélka
- obr. 90 Přídeští zadní desky – stav po vylepení fragmentů původních vazů
- obr. 91 Přídeští zadní desky – stav po vylepení prvního křídélka
- obr. 92 Přídeští přední desky – stav po vylepení druhého křídélka
- obr. 93 Přídeští přední desky – stav po vylepení celoplošného přelepu
- obr. 94 Přídeští zadní desky – stav po vylepení druhého křídélka
- obr. 95 Přídeští zadní desky – stav po vylepení celoplošného přelepu
- obr. 96 Šikmý pohled na knižní blok – stav po rozebrání organismu šití
- obr. 97 Kolmý pohled na hřbet knižního bloku – stav po rozebrání organismu šití
- obr. 98 Šikmý pohled na knižní blok – stav po zrestaurování dvoulistů knižního bloku
- obr. 99 Kolmý pohled na hřbet knižního bloku – stav po zrestaurování dvoulistů knižního bloku
- obr. 100 Šikmý pohled na knižní blok – stav po ušití na nové motouzové vazy
- obr. 101 Kolmý pohled na hřbet knižního bloku – stav po ušití na nové motouzové vazy
- obr. 102 Šikmý pohled na knižní blok – stav po zaklícení a zakulacení
- obr. 103 Kolmý pohled na hřbet knižního bloku – stav po zaklícení a zakulacení
- obr. 104 Šikmý pohled na knižní blok – stav po vylepení plátěných přelepů na hřbet
- obr. 105 Kolmý pohled na hřbet knižního bloku – stav po vylepení plátěných přelepů na hřbet

- obr. 106 Šikmý pohled na knižní blok – stav po nalepení horního kapitálku a nasazení lepenkových desek na roztřepené konce motouzových vazů a přesahy plátěných přelepů
- obr. 107 Kolmý pohled na hřbet knižního bloku – stav po nalepení horního kapitálku a nasazení lepenkových desek na roztřepené konce motouzových vazů a přesahy plátěných přelepů
- obr. 108 Přideštit přední desky – stav po nasazení na roztřepené konce motouzových vazů a přesahy plátěných přelepů
- obr. 109 Přideštit přední desky – stav po vylepení prvního listu předsádky
- obr. 110 Přideštit přední desky – stav po vylepení druhého listu předsádky
- obr. 111 Zadní přideštit – stav po nasazení na roztřepené konce motouzových vazů a přesahy plátěných přelepů
- obr. 112 Přideštit zadní desky – stav po vylepení první vrstvy křídélka
- obr. 113 Přideštit zadní desky – stav po vylepení listu předsádky
- obr. 114 Adjustované fragmenty na deskách přiložených k objektu
- obr. 115 Adjustované fragmenty na deskách přiložených k objektu
- obr. 116 Ochranné pouzdro PhaseBox
- obr. 117 Kniha v ochranném pouzdře PhaseBox s přiloženými deskami adjustovaných fragmentů
- obr. 118 Odběr stěrů pro mikrobiologické analýzy
- obr. 119 Zkoušky stability záznamových prostředků
- obr. 120 Měření pH papírové podložky před restaurováním
- obr. 121 Demontáž organismu šití knižního bloku
- obr. 122 Suché čištění papírové podložky gumou Cleanmaster
- obr. 123 Fixace záznamových prostředků citlivých na vodu taveninou cyklohexanem
- obr. 124 Čištění papírové podložky ve vodní lázni
- obr. 125 Oddělování grafický listů od papírových podlepů
- obr. 126 Odstraňování zbytků adheziva pomocí špachtle ve vodní lázni
- obr. 127 Klížení papírové podložky 0,5% vodným roztokem Tylose MH300
- obr. 128 Doplnění ztrát suspenzí papírové podložky na dolévacím stole
- obr. 129 Vyspravování trhlin papírové podložky japonským papírem
- obr. 130 Kompletace složek
- obr. 131 Podlepování grafického listu japonským papírem
- obr. 132 Navracení grafického listu zpět na papírový podlep
- obr. 133 Šití knižního bloku na nové motouzové vazy
- obr. 134 Klížení hřbetu knižního bloku kožním kličem
- obr. 135 Kulacení hřbetu knižního bloku v oklepávacím lise
- obr. 136 Čištění plátěného přelepu demineralizovanou vodou a smotkem vaty
- obr. 137 Vyrovnávání plátěného přelepu mezi filtračním přelepem a sklíčkem
- obr. 138 Vylepování plátěných přelepů na hřbet knihy

- obr. 139 Vyspravování kapitálku japonským papírem
- obr. 140 Vylepování kapitálku na hřbet knižního bloku
- obr. 141 Snímání usňového pokryvu z lepenkových desek
- obr. 142 Neutralizace lepenkových desek roztokem MMMK v digestoři
- obr. 143 Tmelení lepenkových desek tmelem z papíroviny a 4% Tylose MH6000
- obr. 144 Navracení fragmentů původních motouzových vazů na přídeští lepenkové desky
- obr. 145 Navracení křídélka na přídeští lepenkové desky
- obr. 146 Pokrývání rohů doplňkem z nového usňového pokryvu
- obr. 147 Nasazování desek na přesahy plátěných přelepů
- obr. 148 Vylepování roztržených konců motouzových vazů na přídeští
- obr. 149 Snímání štítku ze hřbetu usňového pokryvu
- obr. 150 Čištění usňového pokryvu demineralizovanou vodou a vatovou tyčinkou
- obr. 151 Pokrývání původním usňovým pokryvem
- obr. 152 Vyvazování vazů v oklepávacím lise
- obr. 153 Vylepování předsádky na přídeští

16.1 Fotografie objektu před a po restaurování, fotografie detailů poškození

obr. 1 Pohled na přední desku, dolní a přední ořízku – stav před restaurováním

obr. 2 Pohled na přední desku, dolní a přední ořízku – stav po restaurování

obr. 3 Pohled na přední desku, horní ořízku a hřbet – stav před restaurováním

obr. 4 Pohled na přední desku, horní ořízku a hřbet – stav po restaurování

obr. 5 Pohled na zadní desku, horní a přední ořízku – stav před restaurováním

obr. 6 Pohled na zadní desku, horní a přední ořízku – stav po restaurování

obr. 7 Pohled na zadní desku, dolní ořízku a hřbet – stav před restaurováním

obr. 8 Pohled na zadní desku, dolní ořízku a hřbet – stav po restaurování

obr. 9 Kolmý pohled na přední desku – stav před restaurováním

obr. 10 Kolmý pohled na přední desku – stav po restaurování

obr. 11 Kolmý pohled na zadní desku – stav před restaurováním

obr. 12 Kolmý pohled na zadní desku – stav po restaurování

obr. 13 Kolmý pohled na dolní ořízku – stav před restaurováním

obr. 14 Kolmý pohled na dolní ořízku – stav po restaurování

obr. 15 Kolmý pohled na přední ořízku – stav před restaurováním

obr. 16 Kolmý pohled na přední ořízku – stav po restaurování

obr. 17 Kolmý pohled na horní ořízku – stav před restaurováním

obr. 18 Kolmý pohled na horní ořízku – stav po restaurování

obr. 19 Kolmý pohled na hřbet – stav před restaurováním

obr. 20 Kolmý pohled na hřbet – stav po restaurování

obr. 21 Detail dolní hlavice – stav před restaurováním

obr. 22 Detail dolní hlavice – stav po restaurování

obr. 23 Detail horní hlavice – stav před restaurováním

obr. 24 Detail horní hlavice – stav po restaurování

obr. 25 Detail horního rohu na přední desce – stav před restaurováním

obr. 26 Detail horního rohu na přední desce – stav po restaurování

obr. 27 Detail rohu horní a přední ořízky – stav před restaurováním

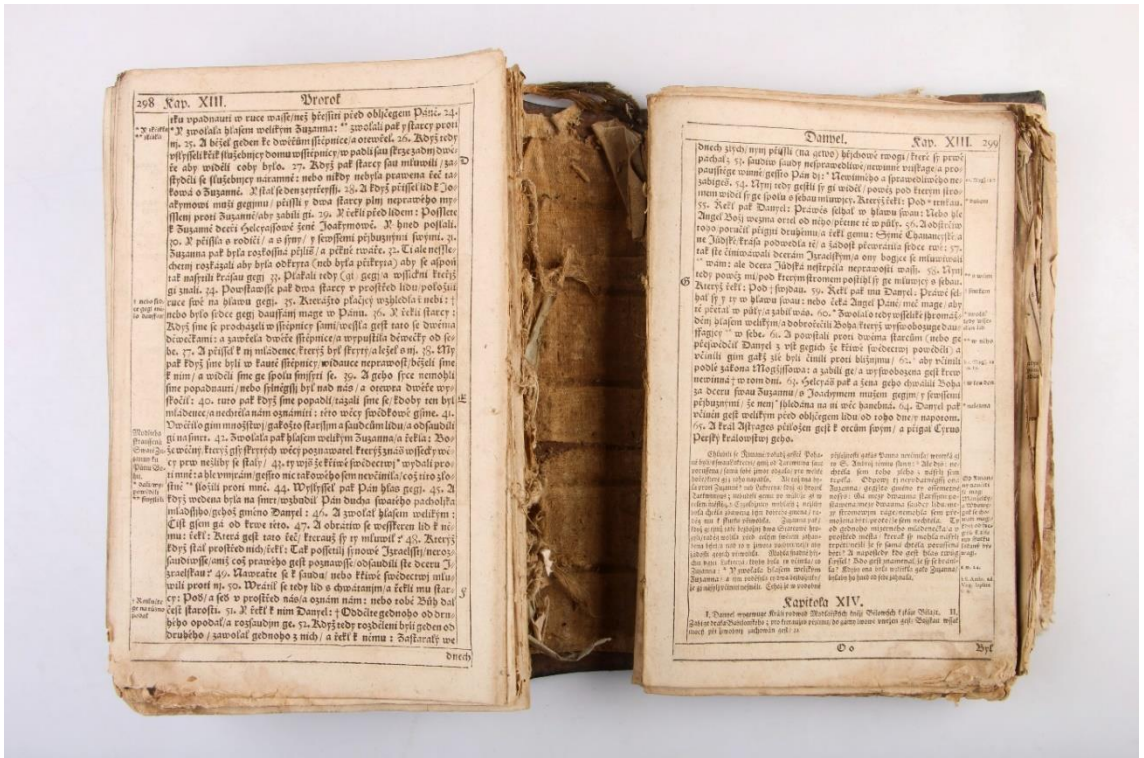
obr. 28 Detail rohu horní a přední ořízky – stav po restaurování

obr. 29 Fragment usňového pokryvu odlišného charakteru

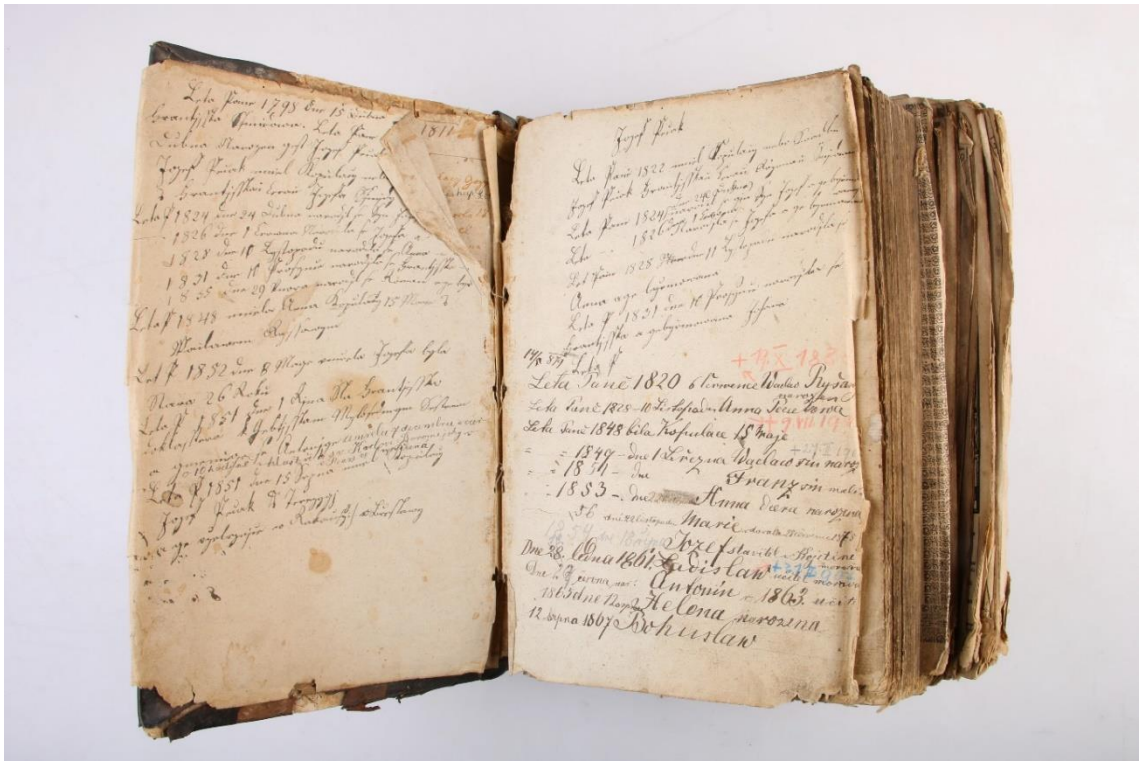
obr. 30 Štítky se signaturou knihy na hřbetu usňového pokryvu

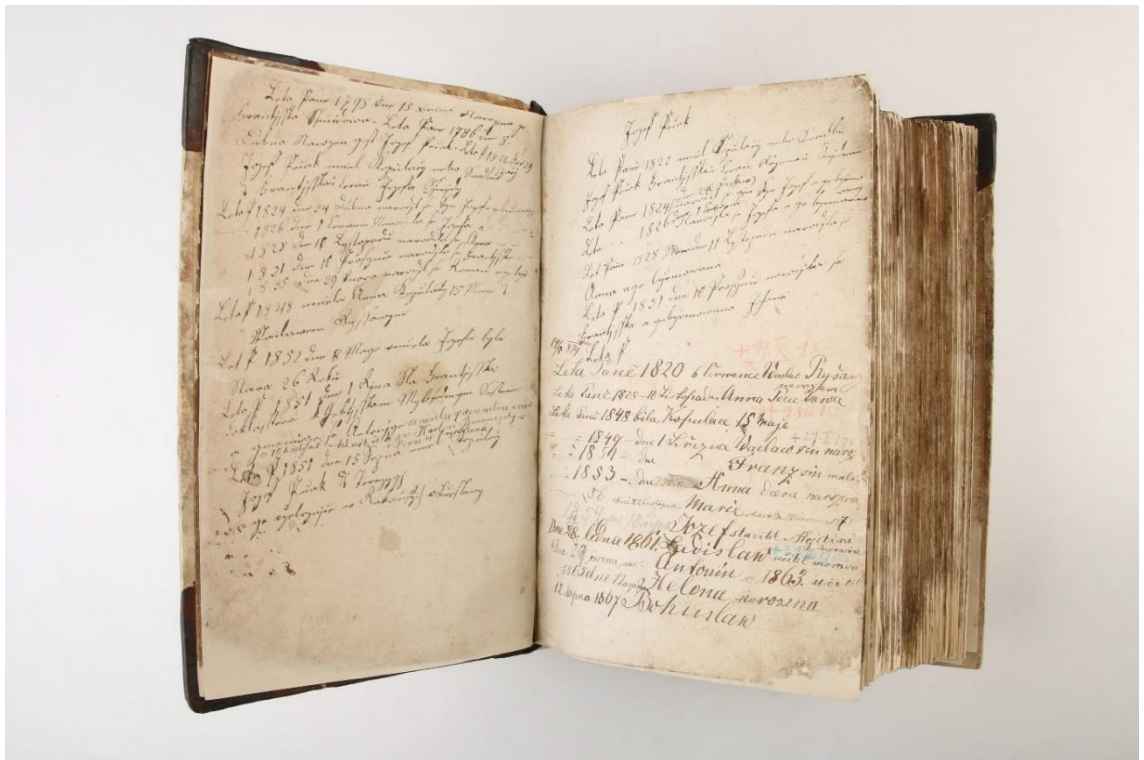
obr. 31 Pohled do otevřeného knižního bloku – detail poškození

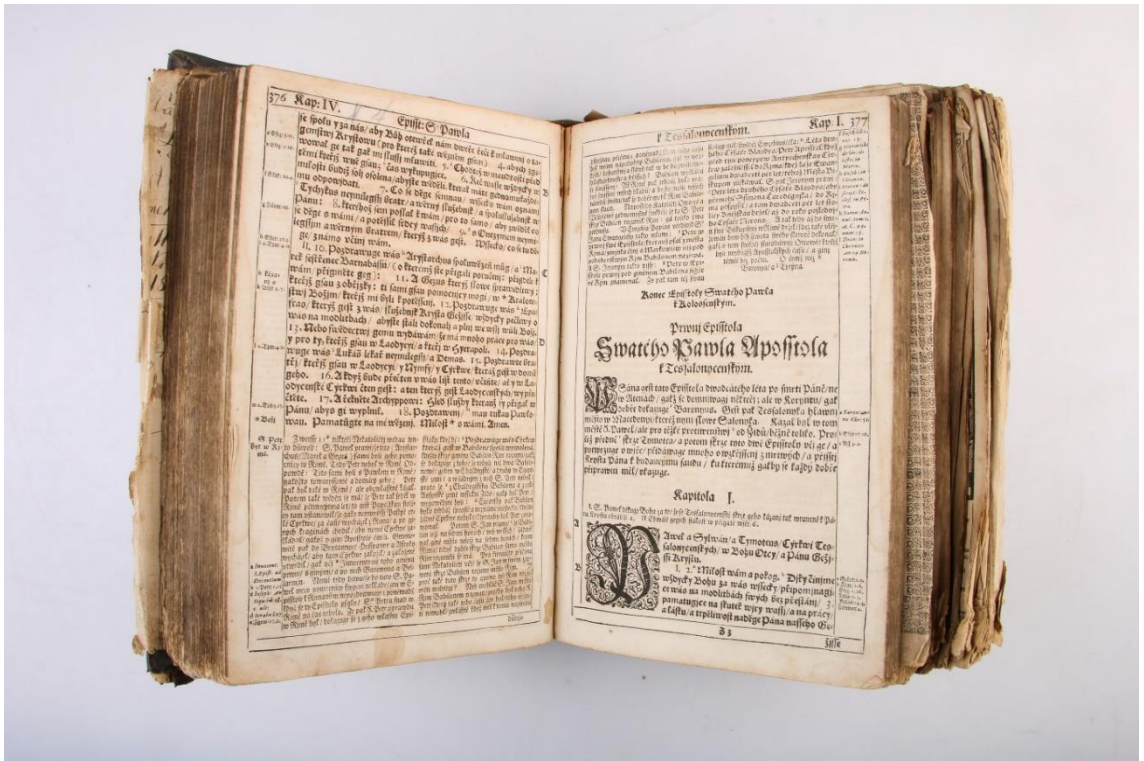
obr. 32 Pohled na odhalený hřbet a motouzové vazy – detail poškození

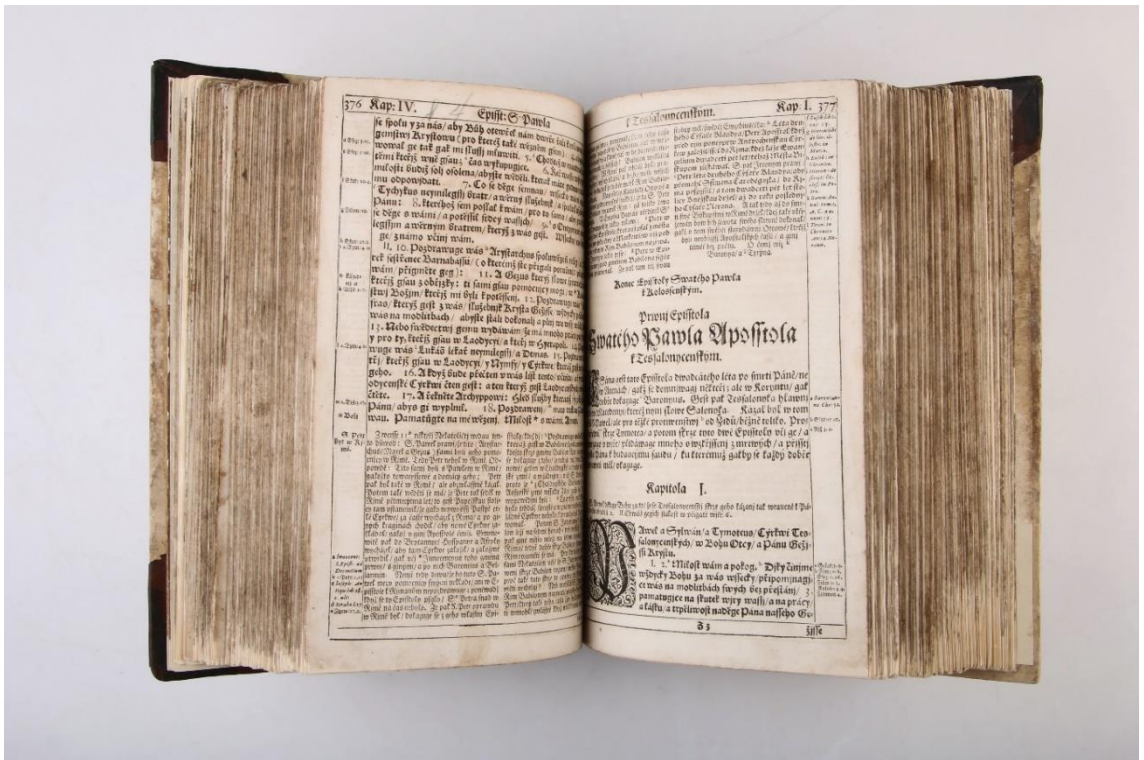
obr. 33 Pohled na přední předsádku – stav před restaurováním

obr. 34 Pohled na přední předsádku – stav po restaurování

obr. 35 Pohled do otevřeného knižního bloku (1. díl) – stav před restaurováním

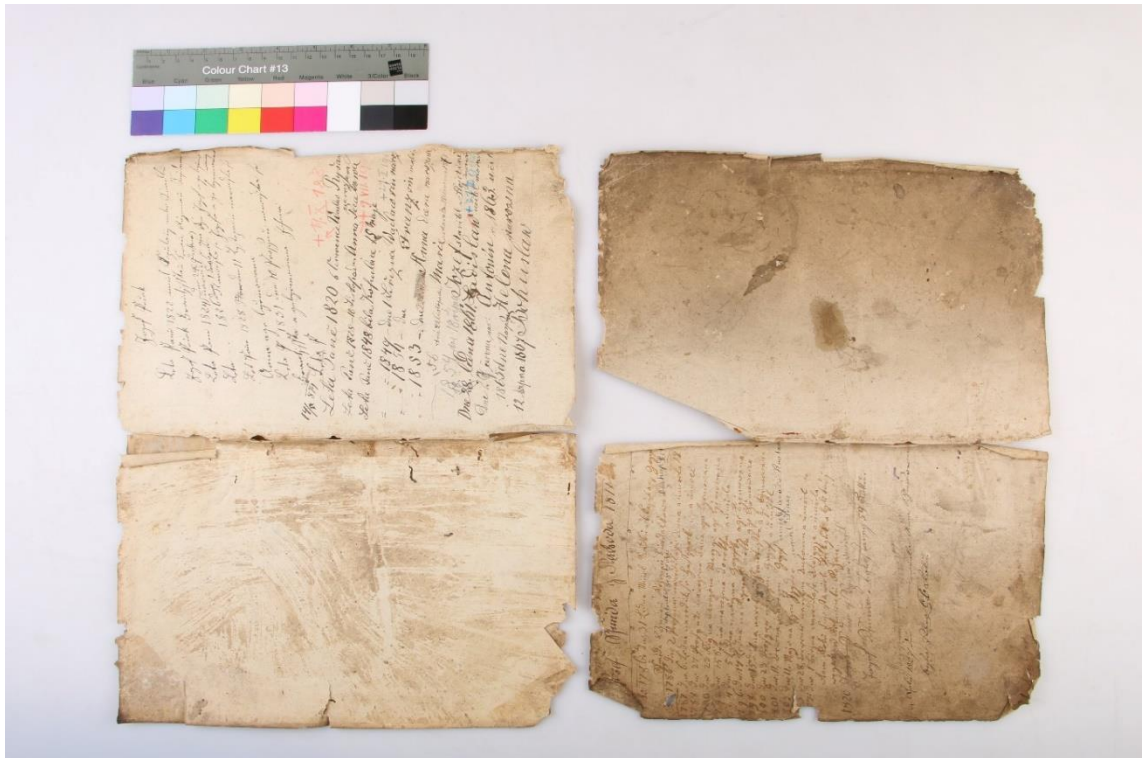
obr. 36 Pohled do otevřeného knižního bloku (1. díl) – stav po restaurování

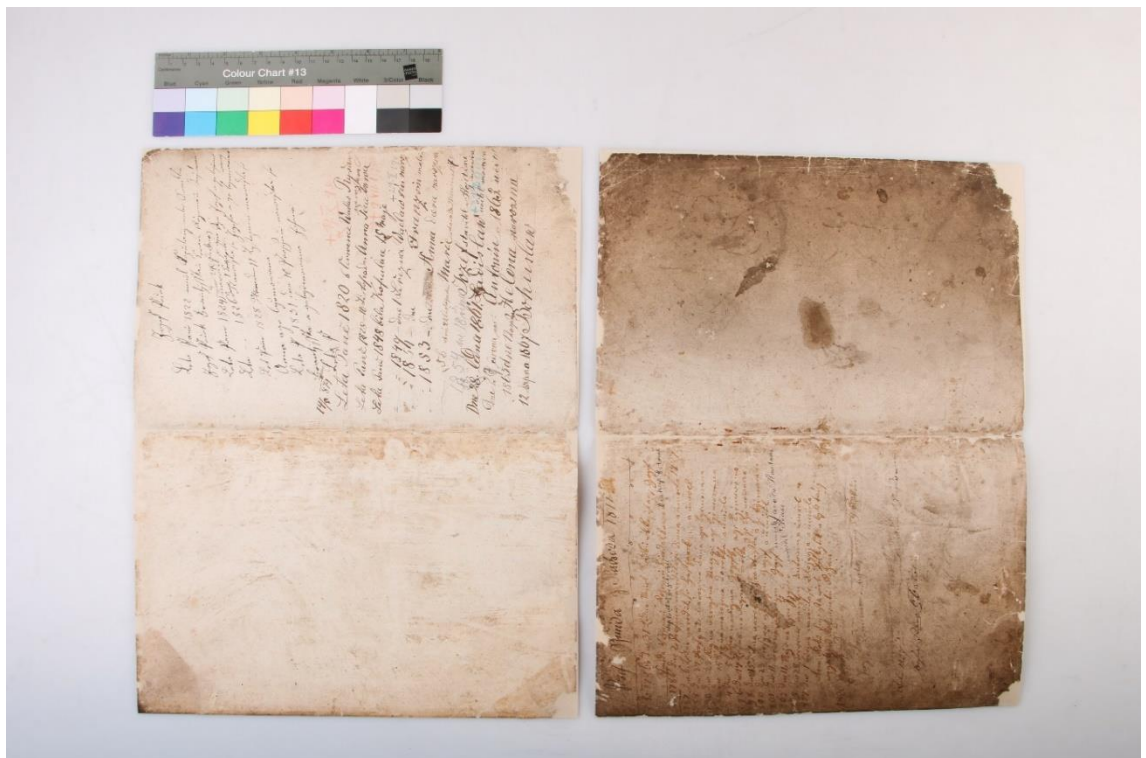
obr. 37 Pohled do otevřeného knižního bloku (2. díl) – stav před restaurováním

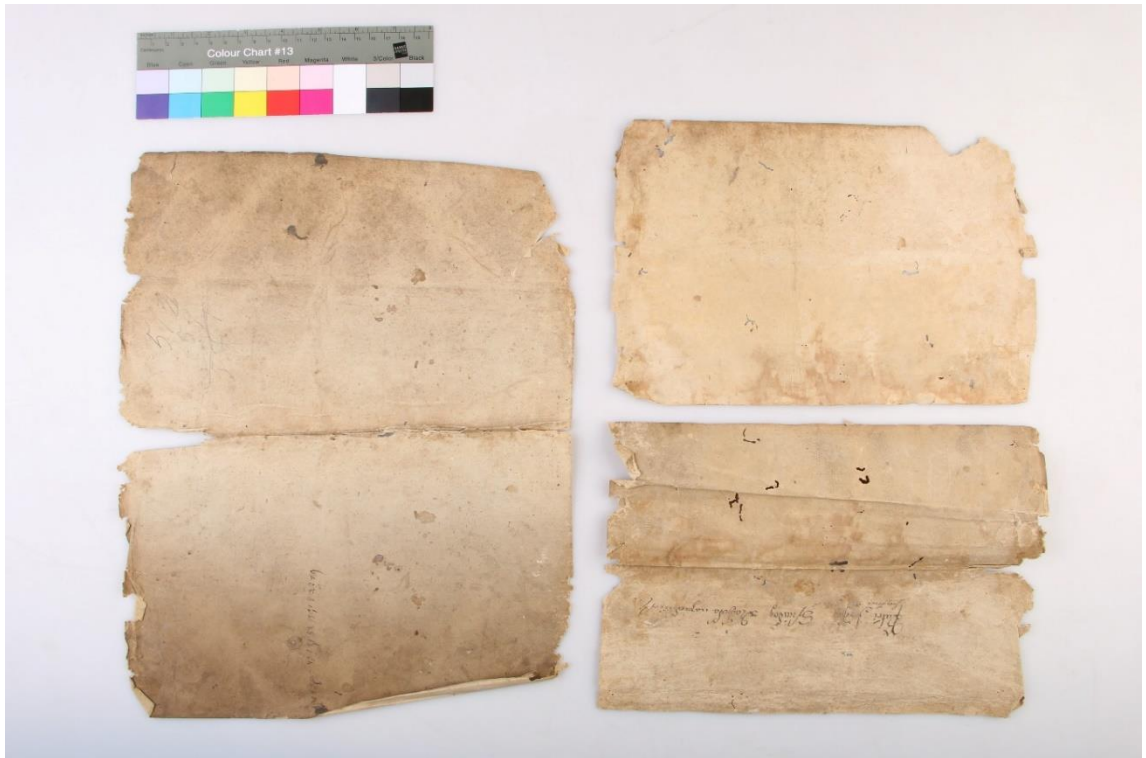
obr. 38 Pohled do otevřeného knižního bloku (2. díl) – stav po restaurování

obr. 39 Dvoulisty přední předsádky – stav před restaurováním

obr. 40 Dvoulisty přední předsádky – stav po restaurování

obr. 41 Dvoulisty zadní předsádky – stav před restaurováním

obr. 42 Dvoulisty zadní předsádky – stav po restaurování

obr. 43 Titulní list Nového zákona – stav před restaurováním

obr. 44 Titulní list Nového zákona – stav po restaurování

obr. 45 Grafický list Salvator Mundi – stav před restaurováním

obr. 46 Grafický list Salvator Mundi – stav po restaurování

obr. 47 Grafický list S. Mathaeus – stav před restaurováním

obr. 48 Grafický list S. Mathaeus – stav po restaurování

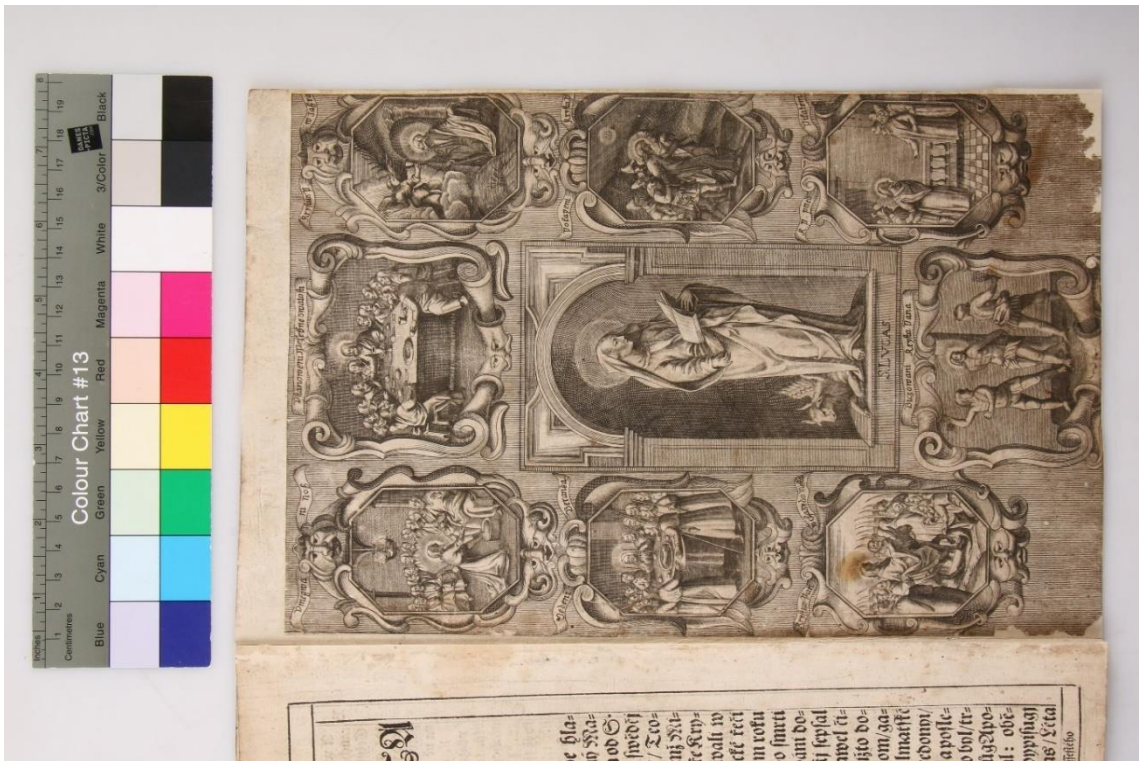
obr. 49 Grafický list S. Marcus – stav před restaurováním

obr. 50 Grafický list S. Marcus – stav po restaurování

obr. 51 Grafický list S. Lucas – stav před restaurováním

obr. 52 Grafický list S. Lucas – stav po restaurování

obr. 53 Grafický list S. Joannes – stav před restaurováním

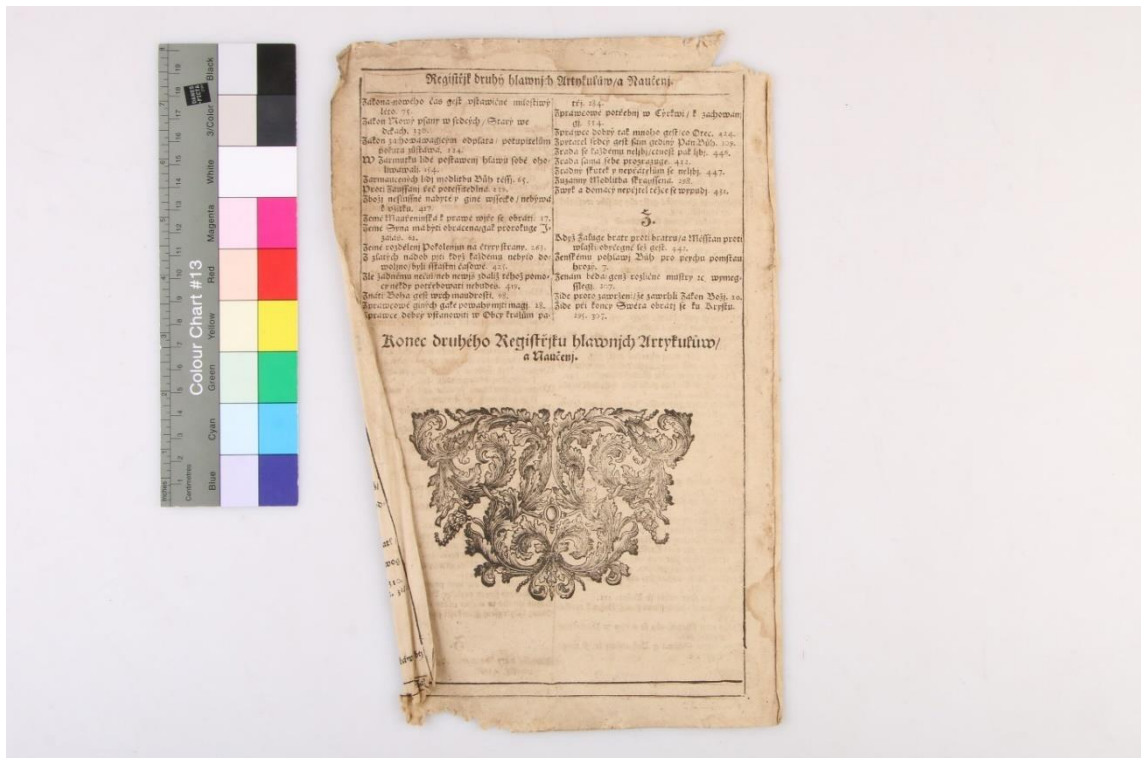
obr. 54 Grafický list S. Joannes – stav po restaurování

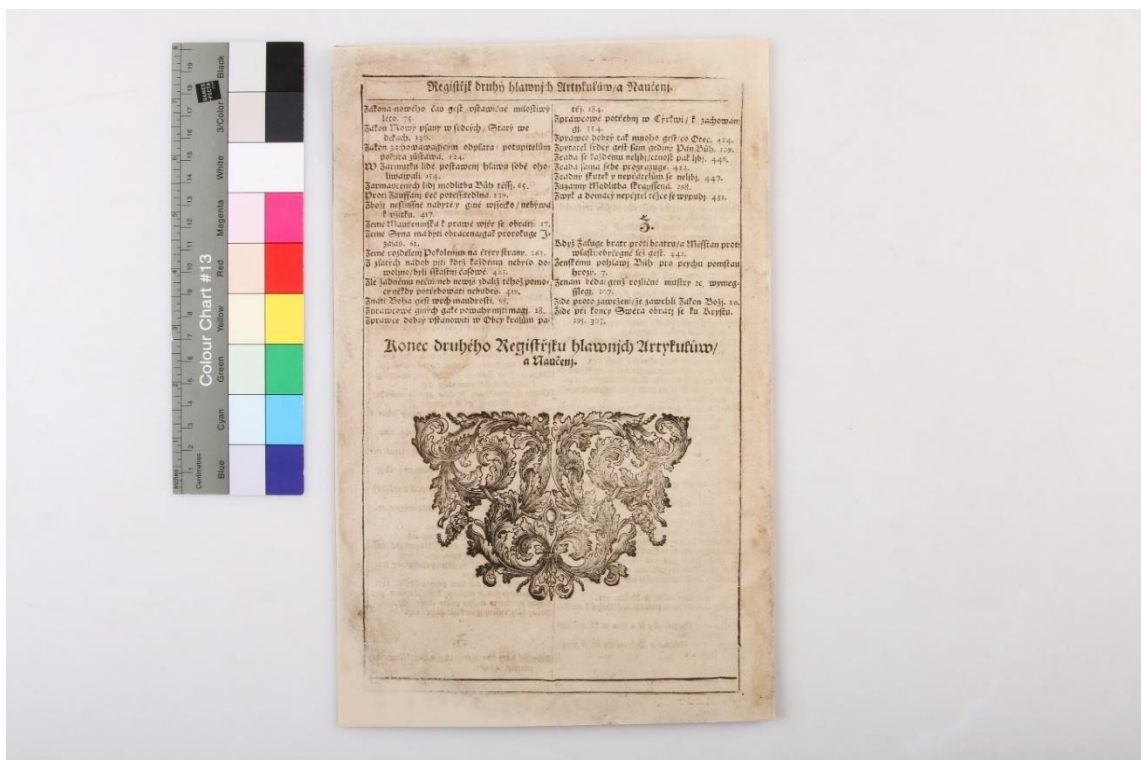
obr. 55 Poškozený hřbet grafického listu a protějšího listu – detail poškození

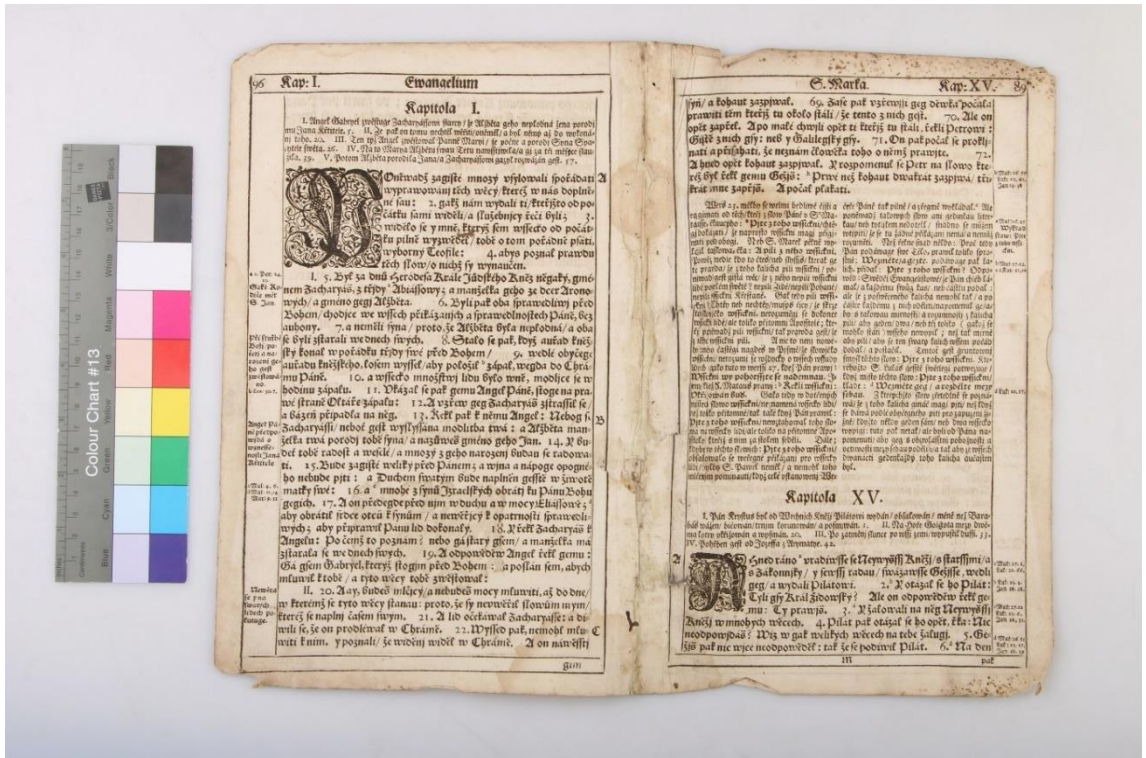
obr. 56 Grafický list odlepující se od papírového podlepu – detail poškození

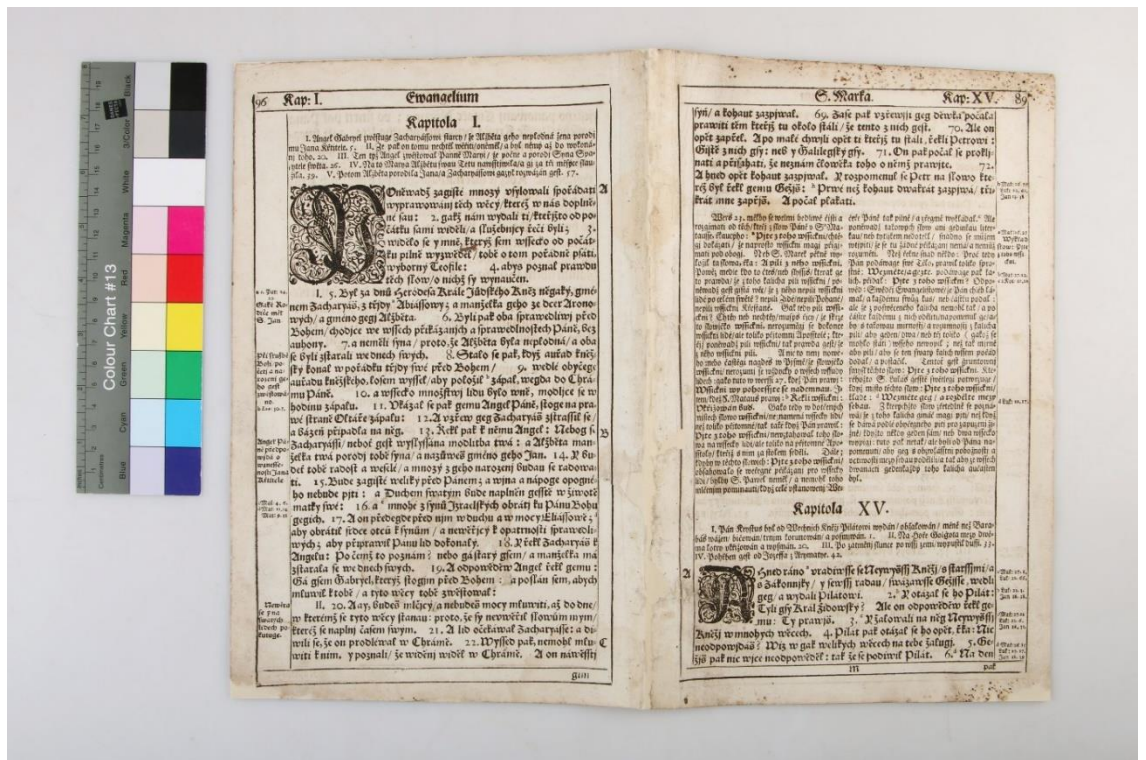
obr. 57 Samostatný list (složka Ttt I. dílu) – stav před restaurováním

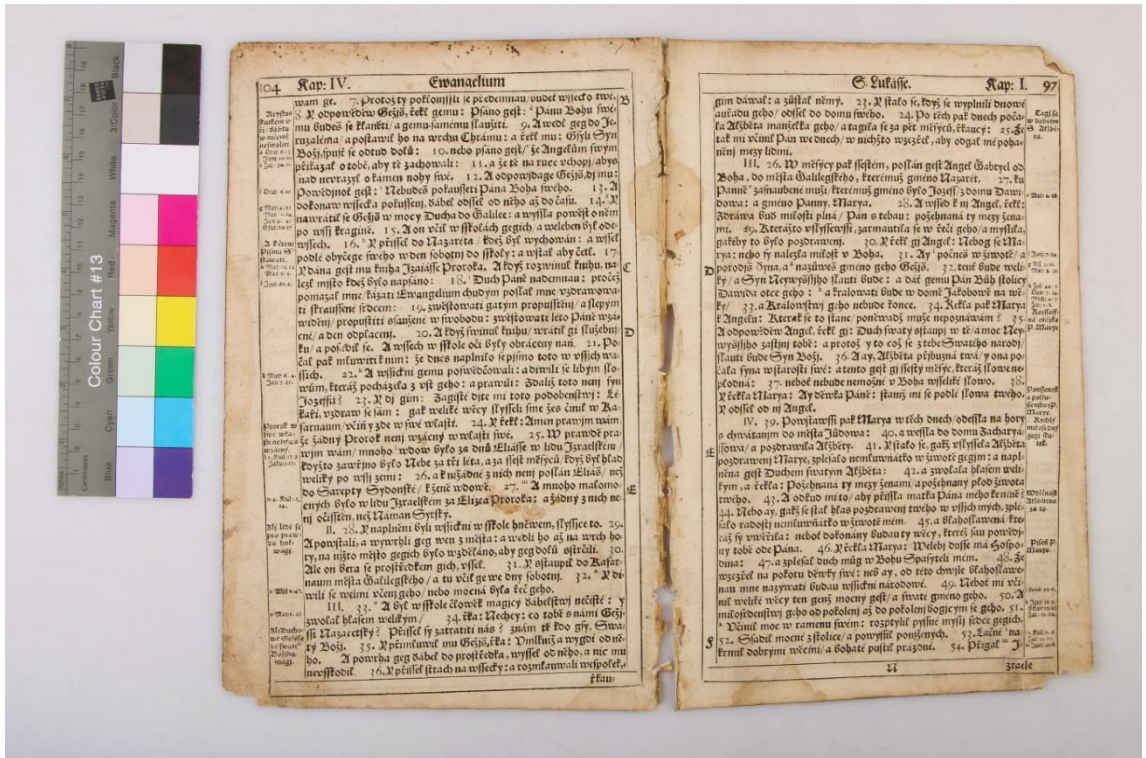
obr. 58 Samostatný list (složka Ttt I. dílu) – stav po restaurování

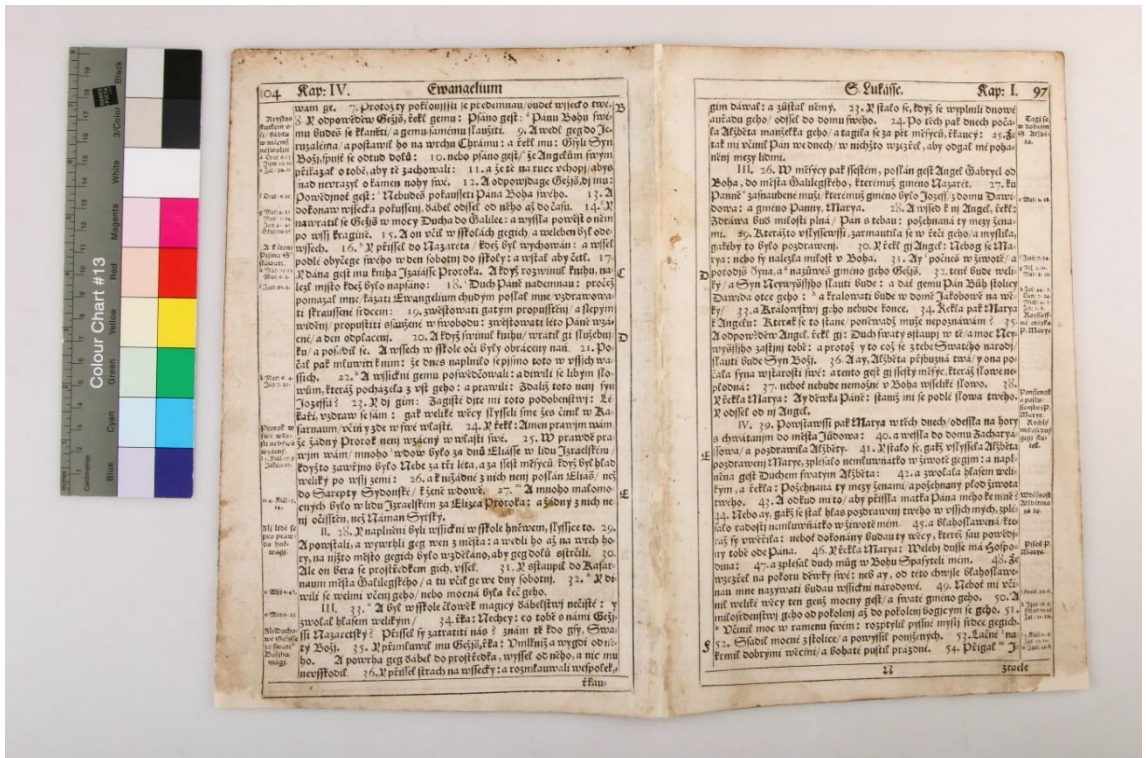
obr. 59 Dvoulist z knižního bloku (složka M I. dílu) – stav před restaurováním

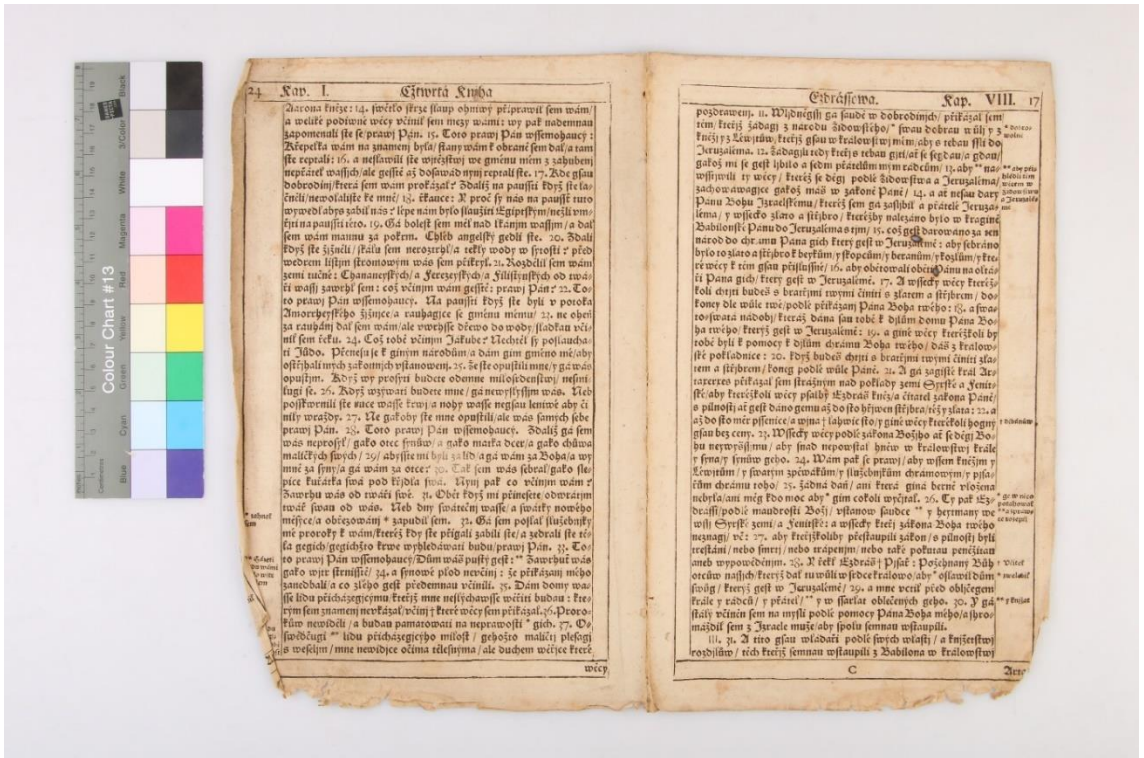
obr. 60 Dvoulist z knižního bloku (složka M I. dílu) – stav po restaurování

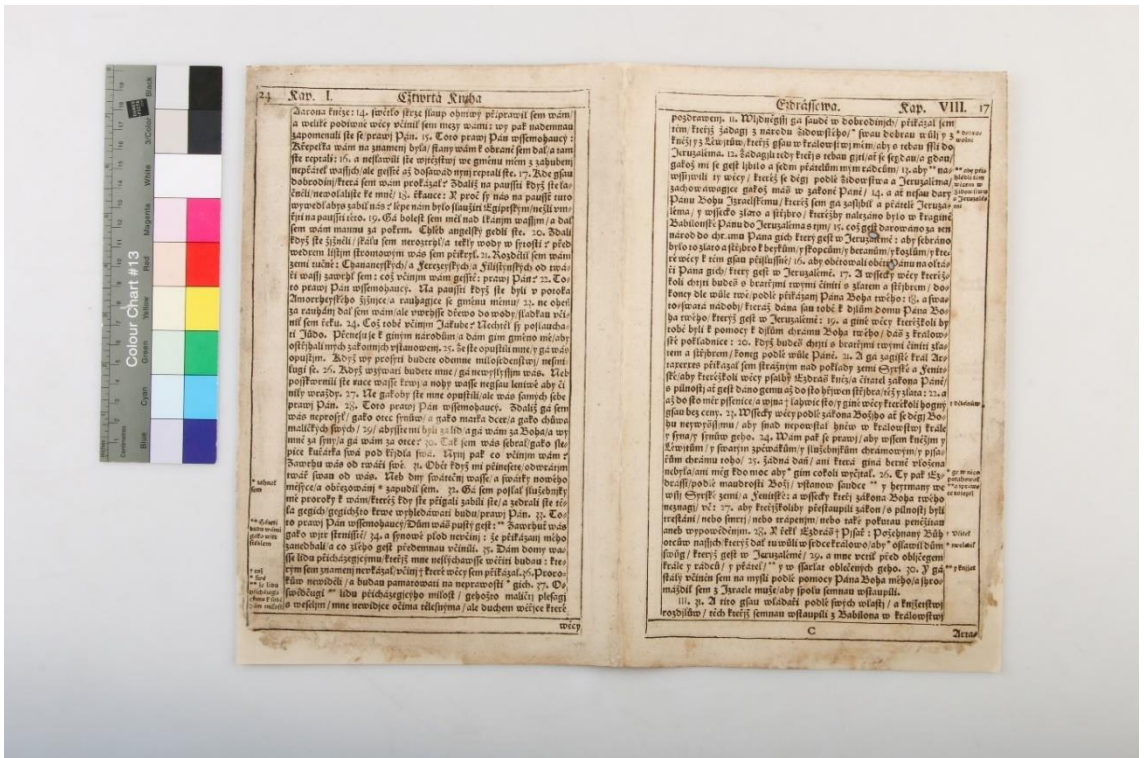
obr. 61 Dvoulíst z knižního bloku (složka N 1. dílu) – stav před restaurováním

obr. 62 Dvoulíst z knižního bloku (složka N 1. dílu) – stav po restaurování

obr. 63 Dvoulist z knižního bloku (složka C z poslední části 2. dílu) – stav před restaurováním

obr. 64 Dvoulist z knižního bloku (složka C z poslední části 2. dílu) – stav po restaurování

obr. 65 Ohnuté rohy listů (strana 40 I. dílu) – stav před restaurováním

obr. 66 Ohnuté rohy listů (strana 40 I. dílu) – stav po restaurování

obr. 67 Trhlina papírové podložky – detail poškození

obr. 68 Stopy rzi po založeném špendlíku – detail poškození

obr. 69 Dobové vysprávky – stav před restaurováním

obr. 70 Dobové vysprávky – stav po restaurování

obr. 71 Plátěné přelepy hřbetu – strana u hřbetu knižního bloku – stav před restaurováním

obr. 72 Plátěné přelepy hřbetu – strana u hřbetu knižního bloku – stav po restaurování

obr. 73 Tkaný kapitálek – líc – stav před restaurováním

obr. 74 Tkaný kapitálek – líc – stav po restaurování

obr. 75 Tkaný kapitálek – rub – stav před restaurováním

obr. 76 Tkaný kapitálek – rub – stav po restaurování

obr. 77 Horní hlavice při pohledu do odlepeného hřbetu – detail poškození

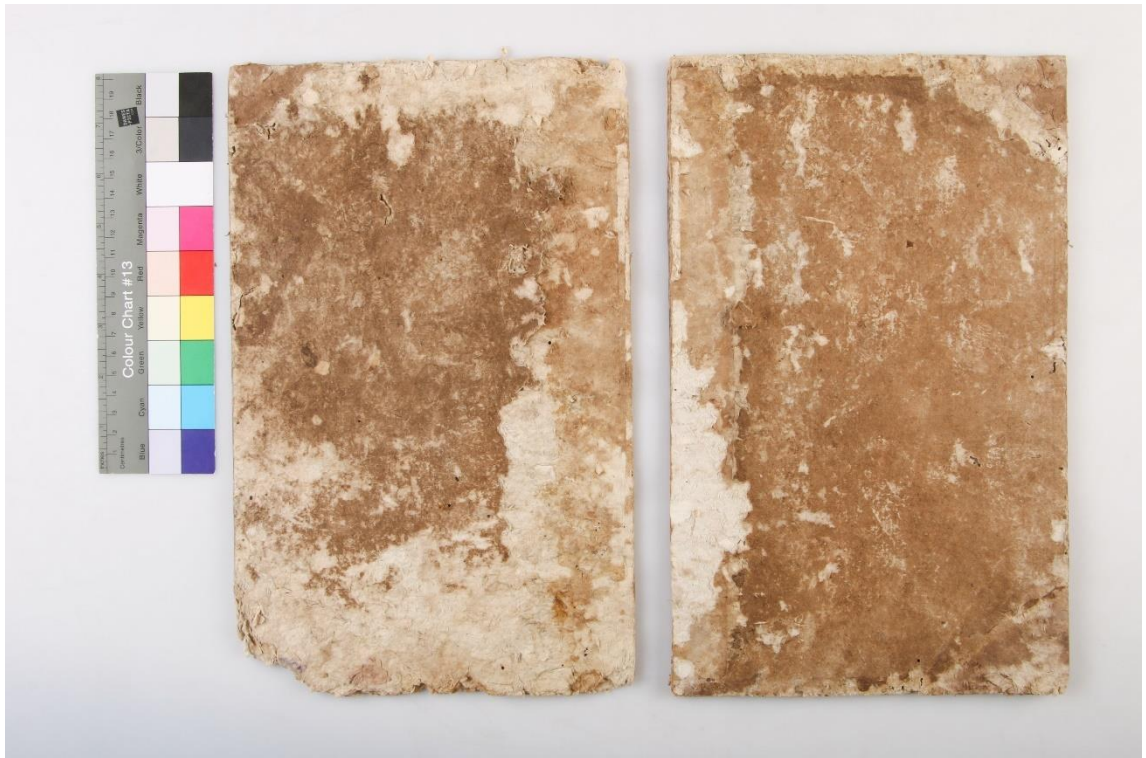
obr. 78 Fragment kapitálku u dolní hlavice – detail poškození

obr. 79 Pohled do odlepeného hřbetu – plátěné přelepy, kapitálek – stav před restaurováním

obr. 80 Demontovaný organismus šití – detail poškození

obr. 81 Lepenkové desky z vnější strany (vpravo – zadní deska, vlevo – přední deska) – stav před restaurováním

obr. 82 Lepenkové desky z vnější strany (vpravo – zadní deska, vlevo – přední deska) – stav po restaurování

obr. 83 Lepenkové desky z vnitřní strany (vlevo – přední deska, vpravo – zadní deska) – stav před restaurováním

obr. 84 Lepenkové desky z vnitřní strany (vlevo – přední deska, vpravo – zadní deska) – stav po restaurování

obr. 85 Dolní roh zadní desky z vnější strany – stav před restaurováním

obr. 86 Dolní roh zadní desky z vnější strany – stav po restaurování

obr. 87 Přideštiny přední desky – stav po vylepení fragmentů původních vazů

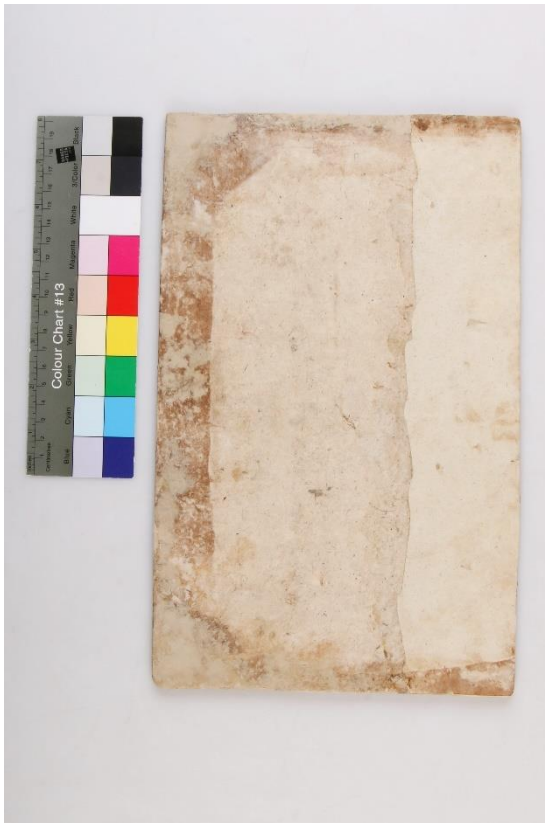
obr. 89 Přideštiny zadní desky – stav po vylepení fragmentů původních vazů

obr. 88 Přideštiny přední desky – stav po vylepení prvního křídélka

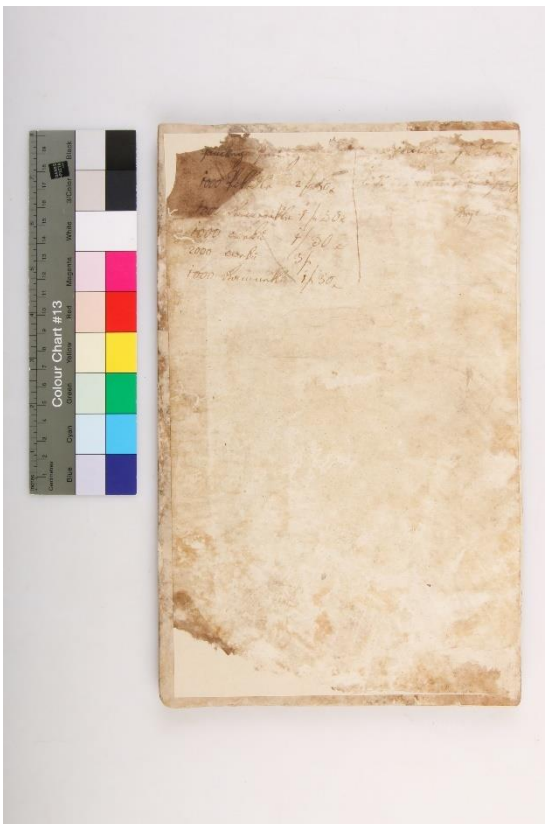
obr. 90 Přideštiny zadní desky – stav po vylepení prvního křídélka

obr. 91 Přidešti přední desky – stav po vylepení druhého křídélka

obr. 93 Přidešti zadní desky – stav po vylepení druhého křídélka

obr. 92 Přidešti přední desky – stav po vylepení celoplošného přelepu

obr. 94 Přidešti zadní desky – stav po vylepení celoplošného přelepu

obr. 95 Šikmý pohled na knižní blok – stav po rozebrání organismu šití

obr. 96 Kolmý pohled na hřbet knižního bloku – stav po rozebrání organismu šití

obr. 97 Šikmý pohled na knižní blok – stav po zrestaurování dvoulistů knižního bloku

obr. 98 Kolmý pohled na hřbet knižního bloku – stav po zrestaurování dvoulistů knižního bloku

obr. 99 Šikmý pohled na knižní blok – stav po ušití na nové motouzové vazy

obr. 100 Kolmý pohled na hřbet knižního bloku – stav po ušití na nové motouzové vazy

obr. 101 Šikmý pohled na knižní blok – stav po zaklizení a zakulacení

obr. 102 Kolmý pohled na hřbet knižního bloku – stav po zaklizení a zakulacení

obr. 103 Šikmý pohled na knižní blok – stav po vylepení plátěných přelepů na hřbet

obr. 104 Kolmý pohled na hřbet knižního bloku – stav po vylepení plátěných přelepů na hřbet

obr. 105 Šikmý pohled na knižní blok – stav po nalepení horního kapitálku a nasazení lepenkových desek na roztržené konce motouzových vazů a přesahy plátěných přelepů

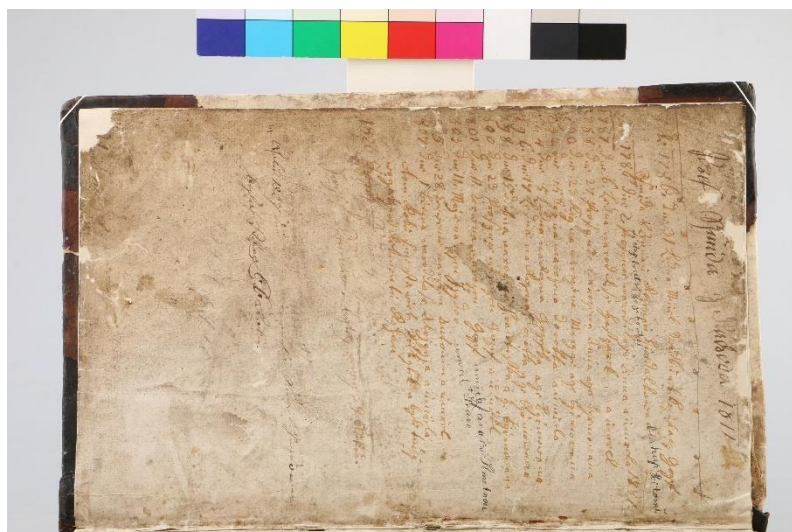
obr. 106 Kolmý pohled na hřbet knižního bloku – stav po nalepení horního kapitálku a nasazení lepenkových desek na roztržené konce motouzových vazů a přesahy plátěných přelepů

obr. 107 Přideští přední desky – stav po nasazení na roztřepené konce motouzových vazů a přesahy plátěných přelepů

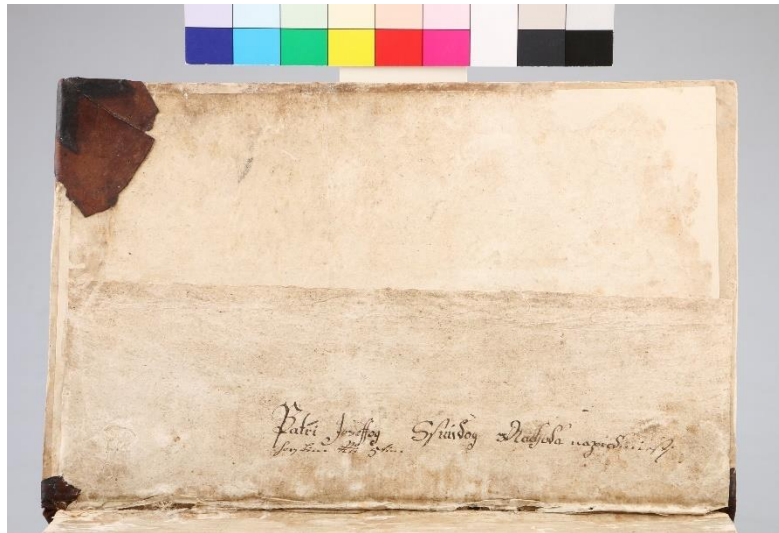
obr. 108 Přideští přední desky – stav po vylepení prvního listu předsádky

obr. 109 Přideští přední desky – stav po vylepení druhého listu předsádky

obr. 110 Zadní přideščí – stav po nasazení na roztřepené konce motouzových vazů a přesahy plátěných přelepů

obr. 111 Přideščí zadní desky – stav po vylepení první vrstvy křídélka

obr. 112 Přideščí zadní desky – stav po vylepení listu předsádky

obr. 113 Adjustované fragmenty na deskách přiložených k objektu

obr. 114 Adjustované fragmenty na deskách přiložených k objektu

obr. 115 Ochranné pouzdro PhaseBox

obr. 116 Kniha v ochranném pouzdře PhaseBox s příloženými deskami adjustovaných fragmentů

16.2 Fotografie postupu restaurátorského procesu

obr. 117 Odběr stěrů pro mikrobiologické analýzy

obr. 118 Zkoušky stability záznamových prostředků

obr. 119 Měření pH papírové podložky před restaurováním

obr. 120 Demontáž organismu šití knižního bloku

obr. 121 Suché čištění papírové podložky gumou Cleanmaster

obr. 122 Fixace záznamových prostředků citlivých na vodu taveninou cyklododekanu

obr. 123 Čištění papírové podložky ve vodní lázni

obr. 124 Oddělování grafický listů od papírových podlepů

obr. 125 Odstraňování zbytků adheziva pomocí špachtle ve vodní lázni

obr. 126 Klížení papírové podložky 0,5% vodním roztokem Tylose MH300

obr. 127 Doplnování ztrát suspenzí papírové podložky na dolévacím stole

obr. 128 Vyspravování trhlin papírové podložky japonským papírem

obr. 129 Kompletace složek

obr. 130 Podlepování grafického listu japonským papírem

obr. 131 Navracení grafického listu zpět na papírový podlep

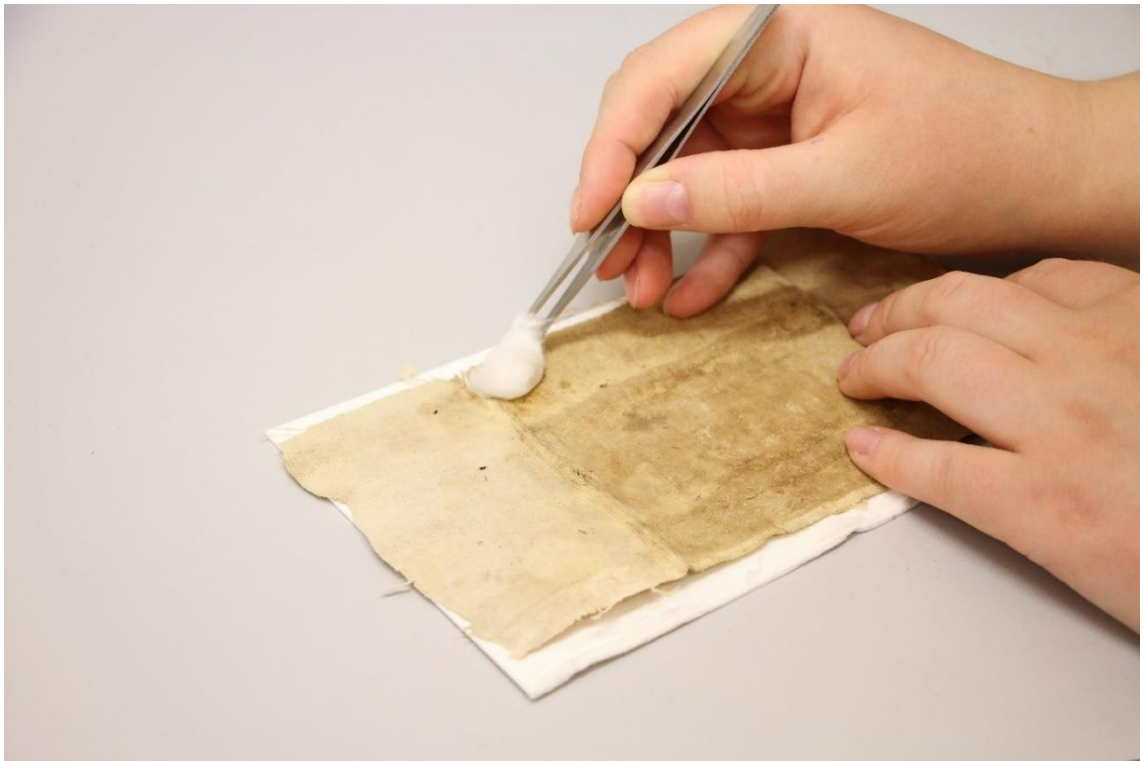
obr. 132 Šití knižního bloku na nové motouzové vazy

obr. 133 Klížení hřbetu knižního bloku kožním kličem

obr. 134 Kulacení hřbetu knižního bloku v oklepávacím lise

obr. 135 Čištění plátěného přelepu demineralizovanou vodou a smotkem vaty

obr. 136 Vyrovnávání plátěného přelepu mezi filtračním přelepem a sklíčkem

obr. 137 Vylepování plátěných přelepů na hřbet knihy

obr. 138 Vyspravování kapitálku japonským papírem

obr. 139 Vylepování kapitálku na hřbet knižního bloku

obr. 140 Snímání usňového pokryvu z lepenkových desek

obr. 141 Neutralizace lepenkových desek roztokem MMMK v digestoři

obr. 142 Tmelení lepenkových desek tmelem z papíroviny a 4% Tylose MH6000

obr. 143 Navracení fragmentů původních motouzových vazů na přidešti lepenkové desky

obr. 144 Navracení křídélka na přidešti lepenkové desky

obr. 145 Pokrývání rohů doplňkem z nového usňového pokryvu

obr. 146 Nasazování desek na přesahy plátěných přelepů

obr. 147 Vylepování roztřepených konců motouzových vazů na přidešti

obr. 148 Snímání štítku ze hřbetu usňového pokryvu

obr. 149 Čištění usňového pokryvu demineralizovanou vodou a vatovou tyčinkou

obr. 150 Pokrývání původním usňovým pokryvem

obr. 151 Vyzazování vazů v oklepávacím lise

obr. 152 Vylepování předsádky na přidešti